

Jon

Nanusian Təuvir Rəha İesu Kristo İətəm Jon Təmətei

Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Jon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Jon təmətei nauəuə u. In pia Jemis, kəni ilau nəti Səpəti mil. In kəti nətəmimi tueləf rəha İesu, kəni İesu tolkeikei pık in. E nauəuə u, Jon təsəniən nərgin mine. Mətəu təməni əmə nati tol lanu məmə “iətəmimi kəti min rəha İesu,” (Jon 18) uə “suah u iətəmi İesu tolkeikei pık,” (Jon 13:23; 20:2; 21:7,20) uə “İətəmi təmiəu-İəu muva iuəkir o İesu e nian kəməutauən e lafet rəha Pasova” (Jon 21:20). In təmətei nauəuə min u: Nanusian Təuvir İətəm Jon Təmətei, 1Jon, 2Jon, 3Jon, mine Nəhan-əhanian.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tatuvən kəm nətəmimi məmə okotəni nıpəhriəniən e İesu. In tolkeikei məmə otasiru e lah mol nəhatətəian rəhalah tuva məskasik, mətəu-inu rəhalah nəhatətəian təsəskasik əhanəhiən.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Jon in iətəmi asoli kəti rəha niməfaki, kəni nətəmimi rəfin rəha niməfaki kautisai in. In tolkeikei məmə nətəmimi rəfin okotəhrun vivi rəhan nəgətunian, kəni nian nəgətunian eiua tətən, mətəu nətəmimi kotəhrun nahtipəsigiən e nəghatian eiua min e nəghatian rəha Jon e nauəuə u.

?Təmətei nauəuə u o nak? Jon təmətei nauəuə u mətəni pətigəm vivi məmə İesu in nəti Uhgın,

kəni nətəmimi rəfin nətəm okotəhatətə lan, okotos nəmiəgəhiən itulın. Kəni Jon tolkeikei məmə otəni pətigəm təhruahru məmə Iesu in nəti Uhgın, kəni Iesu in Uhgın pəhriən. Kəni Jon tolkeikei məmə otəni pətigəm nanusiən mın nəuvein rəha Iesu iətəm nauəuə mın rəha Matiu, mine Mak, mine Luk kəmsləniən. Kəni tolkeikei məmə otəgəu əhruahru nətəligiən mın nəuvein iətəm nətəmimi kəutəni e Iesu.

Nəghatiən Rəha Uhgın Təmuva Iətəmimi, in Iesu

¹ Aupən agın, e nətuəuiniən nian, Nəghatiən* tinatig rəkis.† Nəghatiən u tətətətig ilau Tatə Uhgın, kəni Nəghatiən u, in mın, in Uhgın.

² E nəukəti nian, in tətətətig rəkis ilau Uhgın,

³ kəni Uhgın təmöl natimnati rəfin e Nəghatiən u, kəni natimnati rəfin iətəm Uhgın təmöl, nati kəti tikə mine məmə Nəghatiən u təsoliən.‡§

⁴ Inu, in Nəukəti Nəmiəgəhiən,* kəni Nəmiəgəhiən u, in Nəhagəhagiən rəha nətəmimi rəfin.†

* **1:1** Nian Aposil Jon tətətəi “Nəghatiən” e japtə 1, tətəghati e Iesu Kristo, kəni “Nəghatiən” in təhmen e nərgin kəti rəhan. † **1:1** Jen 1:1; 1Jon 1:1; Jon 17:5; Nəh 19:13 ‡ **1:3** Laen e “Nəghatiən” mil u kətuəni əmə nati kətiah əmə. Mətəu-inu in noliən rəha Jon o nəniən nati kətiah e suaru pisin pisin mın. § **1:3** Kol 1:16; 1Kor 8:6; Hip 1:2

* **1:4** Jon 5:26; 11:25; 14:6; Jen 1 † **1:4** Jon japtə 1 tatol məmə kitah kotətəlig e Jenesis japtə 1, nian Uhgın təmöl nəhue niftəni mine natimnati rəfin agın. Japtə mil u kuəghati e nəghatiən, mine nəhagəhagiən, mine nəmiəgəhiən. Kəni Jon japtə 1 tətəuin e Iesu Kristo məmə in Nəghatiən rəha Uhgın, mine Nəhagəhagiən, mine Nəmiəgəhiən.

⁵ Nəhagəhagiən əha, tətasiəgəp̄in napinəpuian, kəni napinəpuian ko təsapirəkisiən.‡

⁶ İətəmimi kəti iətəm Uhḡin təmahlī=pa təmuva, nərgin u Jon Bəptais. §

⁷ Təmuva mətəhtul pətigəm məmə otanus pətigəm Nəhagəhagiən əha kəm nətəmimi, pəh ilah rəfin kotəni n̄pəhriənian lan.

⁸ Səniəmə Jon Bəptais in Nəhagəhagiən əha, mətəu in təmuva əmə məmə otəhtul pətigəm məni pətigəm Nəhagəhagiən əha kəm nətəmimi rəfin.*

⁹ Nəghatiən əha təmətəuva e nəhue niftəni, kəni in Nəhagəhagiən pəhriən, iətəm in tətasiəgəp̄in nətəmimi rəfin.†

¹⁰ Nati əpnəp̄in məmə Uhḡin təmol niftəni u e Nəghatiən əha, kəni Nəghatiən u təmətətig e nəhue niftəni u, mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni u kəsotəniən n̄pəhriənian məmə in pəh.

¹¹ Təmuva iman ik̄in, mətəu nətəmiman min kəutəuhlin=pən nəmtahlah kəm in, məsotolkeikeiən.

¹² Mətəu nətəmimi nəuvein kəmotos in, kəni ilah rəfin nətəm kəmotos in, n̄kilah tagiən ohni, kəni motəhatətə e nərgin, kəni in təməfən nepətiən kəm lah məmə kotəhrun nuvaiən nenəti Uhḡin min.‡

‡ **1:5** Jon 9:5; 12:46 § **1:6** Aposil Jon in təmətəi nauəuə u. In tətəghati e suah pisin kəti e fes min u, nərgin u Jon Bəptais.

* **1:8** Nətəmimi tēpət kəməutəhtahnin Məsaie iətəm Uhḡin təməni məmə otahlī=pa, kəni ilah tēpət, n̄kilah təhti məmə Jon Bəptais u in Məsaie. Jon 1:19-28 † **1:9** 1Jon 2:8; Jen 1:1-5 tətəghati e nəhagəhagiən rəha nian Uhḡin təmol nəhue niftəni, kəni Jon tətəghati e nəhagəhagiən rəha Narməniğiən Rəha Uhḡin iətəm tətasiə e niki nətəmimi. ‡ **1:12** Kəl 3:16

13 Nenəti Uhgîn mîn əha, ilah kəsotairiən e noliən u iəpəou mîn kəutair lan, kəni məsəniən mîn məmə e nətəligiən rəha iətəmimi, təhmen e tatə kəti iətəm tolkeikei in otos iəpəou. Mətəu ilah kəutair vi mîn e Uhgîn, e rəhan əmə nəsanəniən. §

14 Nəghatiən əha, in təmuva iətəmimi, mətətig kitah mîn u nətəmimi rəha nəhue niftəni. Kəni itimah iəmoteruh rəhan nepətiən, kəni nəsanəniən asoli mine nəhagəhagiən rəhan e nəhmtitimah.* Inu, in nəsanəniən asoli mine nəhagəhagiən rəha Nəuan Kətiəh Əmə, iətəm in təmsipən e Tatə Uhgîn. In təriauəh e nəuviriən iətəm tətətuati lan kəm tah, kəni məriauəh mîn e niyəhriənən. †

15 Jon təmatəhtul pətigəm mətəni əfəməh məmə, “İətəmi u inu iətəm iəu iəmətəni məmə, ‘İətəmi kəti tətərisig lak, mətəu in ilis tapirəkis iəu, mətəu-inu, nian iəməsair əhanəhiən, in təmətətig itulən rəkis.’” ‡

16 Kəni in təməriauəh e nəuviriən iətəm in tətətuati lan kəm tah, kəni e nəuviriən əha rəhan, nian rəfin in tətəfa, mətəfa, mətəfa, kəm tah rəfin.

17 Tol lanəha mətəu-inu Lou iətəm Uhgîn təməfa aupən, Mosis in suaru ohni, mətəu İesu Kristo in suaru rəha nətuatiən e nəuviriən əha mine niyəhriənən rəha Uhgîn kəm tah. §

18 İətəmi kəti təseruhiən Uhgîn nian kəti mine.* Mətəu Nəuan Kətiəh Əmə, in Uhgîn, iətəm in iuəkir o niki Tatə Uhgîn, in təmol əpu Uhgîn kəm tah kəni kotəhrun. †

§ **1:13** Jon 3:5; 1Pitə 1:23 * **1:14** Jon tətəghati e aposil mîn nətəm kəmoteruh rəhan nepətiən, mine nəsanəniən, mine nəhagəhagiən e nəhmtiləh. † **1:14** Fil 2:7; 1Tim 3:16 ‡ **1:15** Jon 1:1 § **1:17** Rom 5:21 * **1:18** Eks 33:20 † **1:18** 2Kor 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nəh 22:4

*Jon tāmāni māmā sēniāmā in Krīsto iētām Uhgīn
tāmāni māmā otahlipa*

(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

¹⁹ Kēni nētāmimi asoli mīn rēha nētām Isrel nētām kautatīg Jerusilēm, kāmotahlī=pān pris mīn nēuvein mīne Lifait mīn u, nētām kēutasiru e pris mīn e Nimā Rēha Uhgīn, māmā okāhuva motēh Jon motētāpuāh ohni, māmā, “?Ik iētāmi pēh ko?” Kēutētāpuāh mētāu-inu nētāmimi tepēt kāmautāni māmā Jon in Krīsto iētām Uhgīn tāmāni māmā otahlī=pa. Kēni āmeiko, Jon tāmāhtul pētīgām māni pētīgām in.

²⁰ Nian ilah kāmotētāpuāh ohni, in tāmēsāhluaiģiān, mētāu tāmāni=pān āhruahru āmā in kām lah māmā, “Sēniāmā iēu Krīsto iētām Uhgīn tāmāni māmā otahlī=pa.”

²¹ Kēni ilah kāmotāni māmā, “?Nāmā sēniāmā ik Krīsto, kēni ik pēh? ?Ik Elaijē?”‡

Mētāu Jon tēni māmā, “Kēpā, sēniāmā iēu Elaijē.”

Kēni ilah kāmotētāpuāh mīn ohni māmā, “?Nāmā sēniāmā ik Elaijē, kēni ik pēh? ?Ik iēni rēha Uhgīn iētāmi kāmētāni aupān māmā otēpanuva?”§

Mētāu Jon tēni māmā, “Kēpā.”

²² Kēni ilah kāmotāni māmā, “? Kēni ik pēh? Ik onākeikei māni pētīgām ik kām tīmah, pēh itimah iākāhuvān motāni=pān kām nētāmimi kāmotahlī=pa itimah iākāhuva.”

²³ Kēni tēni=pān kām lah māmā, “Iēu u iētām iēni rēha Uhgīn Aiseā tāmāni rākis aupān māmā, Iēu u

‡ **1:21** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 § **1:21** Dut 18:15

nəuia iətəmi kəti tətəuɪn əfəməh əpəha ikin təpiə-
məpiə ikin, mətəni məmə, otol suaru təhruahru
rəha İərmənig.’ ”*

²⁴ Nətəmimi nətəm kəmahli=pa ilah, Farəsi mɪn
nəuvein əha ikin,

²⁵ kəni ilah kəmotətəpuəh o Jon məmə, “?
Nəmə səniəmə ik Krısto iətəm Uhgɪn təməni məmə
otahli=pa, kəni səniəmə ik Elaijə, kəni səniəmə ik
iəni iətəm kəmətəni pətigəm əupən, kəni təhro na-
tol bəptais e nətəmimi?”

²⁶ Kəni tuhalpɪn mətəni məmə, “İəu iatol bəptais
e nətəmimi e nəhu, mətəu iətəmi kəti u ikin e
nəlugɪn e təmah, iətəm itəmah nəkotəruru in.

²⁷ İətəmi u tətəurisig lak, mətəu in ilis, in tēpət
mapirəkis iəu, kəni iəu ləhtəni lan, kəni iəsəhmen
aginian məmə iəkol uək əkəku agin kəti rəhan.”†

²⁸ Natimnati mɪn u, kəmol əpəha e lahuənu kəti,
nərgin u Petəni, in tətətig əpəha e nıtəni=pən e nəhu
Jotən. İkin əha Jon təmatol bəptais e nətəmimi ikin.

Iesu in təhmen e nəti sipsip rəha Uhgɪn.

²⁹ Kəməni lauig lan, Jon təmeruh Iesu tətəliuək
mətuva, kəni in təni məmə, “!Ei! !Oteruh-to! Suah
u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgɪn o nolien sakrifais
lan o nolien tərəh mɪn rəha nətəmimi.‡ Kəni in

* **1:23** Aes 40:3 † **1:27** Nəghatian pəhriən iətəm Jon təməni, tol
lanu, “İəu iəsəhmen aginian məmə iəkos rəkis put rəhan.” Nətəmimi
əupən kotəni məmə uək rəha nos rəkisian put rəha iərmənig, in
uək rəha slef iətəm in ləhtəni agin. ‡ **1:29** Aupən ikin, e nian
rəha Oltestimin, nətəmimi kautohamu nəti sipsip mautol sakrifais
lan məmə otəfəl rəkis təfəgə tərəh rəhalah. Afın-to nəghatian u
“sakrifais” e tiksınəri. Jen 22:8; Aes 53:7; 1Pitə 1:19; Nəh 5:6

otəpanos rəkis nolian tərah min rəha nitənimtəni min. §

³⁰ Iətəmi u inu, iəu iəmətəni kəm təmah məmə, 'Iətəmi kəti tətərisig lak, mətəu in ilis tapirəkis iəu, mətəu-inu, nian iəməsair əhanəhiən, in təmətatig itulin rəkis.'

³¹ Nian iəu iəmətəghati lan, kəni iəu min iəməruru məmə in iətəmi pəh; mətəu iəmuva matol bəptais e nətəmimi e nəhu məmə iəkol əpu suah u kəm nətəmimi min rəha Isrel."

³²⁻³³ Jon təmətəhtul pətigəm mətəni məmə, "Uhgın təmahli=pa iəu məmə iəkol bəptais e nətəmimi e nəhu, kəni nian iəmətəghati lan, iəu min iəməruru məmə suah u inu. Mətəu Uhgın təməni=pa kəm iəu məmə, 'Onəkeruh Narmin Rəhak oteiuaiu matig e iətəmimi kəti. Kəni suah u inu, in otol bəptais e nətəmimi e Narmin Rəha Uhgın.' Kəni əmeiko, uərisig iəmeruh Narmin Rəha Uhgın təmsipəri e neai təhmen e mak, muva, meiuaiu məharəg-pəri lan.

³⁴ Iəu əhruahru iəmeruh nati u, kəni iəməhtul pətigəm mətəni pətigəm məmə, 'Suah u inu, in Nəti Uhgın pəhriən.'

Iesu təmətuəuin mətauin e rəhan nətəmimi

³⁵ Kəməni lauig lan, Jon tətəhtul əmə əha ləmen kətiəh əmə ilahal rəhan keiu iətəmimi mil.

³⁶ Kəni nian nəhmti Jon təməhtul e Iesu taliuək mətuva kəni təni məmə, "!Ei! !Oteruh-to! !Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgın!"

³⁷ Kəni nian rəhan iətəmimi mil kəmuətəu nəghatən əha, kəmuəhtul mətiauərisig e Iesu.

38 Kəni Iesu teirair meruh suah mil u kətiatəu=pən in, kəni in təni məmə, “Ei! !Suah mil! ?Nətuəsəl lak onak?”

Kəni ilau kuəmə, “Rapai. ? Ik nətatig iə?” (Nəghatiən u “Rapai,” nīpətīn u “Iəgətun.”)

39 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Pəh kīhluvən nəkueruh-to.” Kəni ilau kəmiauərisig lan mīhluvən kueruh ikin in tətatig ikin. Iuəkir mītigar tiuvig ləhnaiuv, ilau kəmətuan ilahal min mətəuarus tapinəpu.

40 Suah mil u kəti iətəm təmətəu Jon kəni muərisig e Iesu, nərgin u Antiru, pian u Saimon Pitə.

41 Kəni rəueiu agin min, in təmuven meh pian Saimon, kəni məni=pən kəm in məmə, “!Ei! ! Inotafu rəkis Məsaiə!” (Nəghatiən u, Məsaiə, nīpətīn u məmə, “Kristo,” iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa.)

42 Kəni təmit Saimon muva o Iesu.

Kəni nian nəhmti Iesu təməhtul lan, kəni məni=pən kəm in məmə, “Ik u inu Saimon, nəti Jon, mətəu rəueiu okauin ərəg-rəg lam məmə ‘Kefəs.’ ” (In “Pitə” e nəghatiən Kris u nīpətīn məmə “kəpiel.”)*†

Iesu təmauin e Filip mine Nətaniəl

* **1:42** Nətəmimi rəha Kris kəutəni kəpiel məmə “pitə.” Kəni nəghatiən u pitə tinuva nərgin kəti rəhalah, kətauin e nətəmimi lan. Kəmətēi nauəuə min rəha Niutestimin e nəghatiən rəha Kris. Nətəmimi tepət kəməutəghati e nəghatiən rəha Kris, təhmen əmə e nətəmimi tepət e nəhue niftəni rəueiu kəutəghati e nəghatiən mil u rəha Ingran uə Franis. “Kefəs” in nəghatiən kəti rəha Aram u nīpətīn təni məmə kəpiel. Nətəm Isrel kəməutəghati e nəghatiən rəha Aram təhmen e nətəm Vanuatu kəutəghati e nəghatiən u Bislama. † **1:42** Mat 16:18

43 Kəmāni lauig lan mīn, Iesu nīkin tīnāhti māmə otuvən-to Kaləli.

Təməsəl e Filip kəni meruh. Kəni Iesu təmāni=pən kəm in māmə, “Va-to, mitəu=pa iəu.”

44 Filip u, in iətəm Petsaitə, ima Antiru mine Pitə.

45 Kəni in təmuvən məsəl meruh Nətaniəl, kəni təni=pən kəm in māmə, “Itimah inoteruh suah əpələ u, aupən Mosis təmətei rəkis rəhan nəghatiən mīn iətəm tətəghati lan e nauəuə rəha Lou. Kəni iəni mīn rəha Uhgīn aupən ilah mīn kəmotətei rəkis nəghatiən mīn iətəm tətəghati lan. In iətəm Nasərit, in nəti Josip, kəni nərgīn u Iesu.”

46 Mətəu Nətaniəl təni māmə, “!Nati nak! ?Nīkim tāhti māmə nati təuvir kəti otsipən e Nasərit? ! Kəpə!”

Kəni Filip təni māmə, “Intəh, təuvir əmə, pəh-to kian nəkeruh-to.”

47 Nian Iesu təmeruh Nətaniəl tətaliuək mətuva, kəni təni māmə, “!Suah u, in iətəm Isrel pəhriən! ! Neiuəiən tikə lan!”‡

48 Kəni əmeiko Nətaniəl təmauit mətapuəh o Iesu māmə, “?Nəməhra məhrun māmə iəu iətəmi tol lanu?”

Kəni Iesu təni=pən kəm in māmə, “Nian ik nəmətəharəg e nəukəti nīgi fik, kəni Filip təsauin

‡ 1:47 Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 Nərgīn u “Isrel,” in nərgīn kəti mīn rəha iətəmiimi u Jekəp. Nərgīn u Jekəp nīpətin təni māmə “iətəmi tətəiua.” Mətəu Uhgīn təmauin ərəgrəg e nərgīn tuva “Isrel” māmə otəgətun nəmiəghəiən vi rəhan.

əhanəhiən lam, mətəu iəu iəmafufu rəkis ik.”§

⁴⁹ Kəni Nətaniəl təni məmə, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgın! Ik Kig rəha nətəm Isrel!”

⁵⁰ Iesu təməni=pən kəm in məmə, “? Ik nəməhatətə lak mətəu-inu iəu iəməni əmə məmə iəmeruh rəkis ik nian nəmətəharəg=pən əha e nəukəti nigı fik? Ik onəmaneruh nati asoli mın tapirəkis inu.”

⁵¹ Kəni məni mın məmə, “Nipəhriənian agın u iətəni=pinə kəm təmah məmə, onəpanoteruh negəu e neai otəuag, kəni nagelo mın rəha Uhgın kəutəri mautəhuvən e neai, kəni məuteiuaiu məutəhuva e Nəti Iətəmimi u təhmen e suaru tatılpin nuvəniən e neai mine nəhue niftəni.”*

2

Marit kəti əpəha Kenə

¹ Kəməni niəh lan, katol marit kəti əpəha Kenə, lahuənu kəti e Kaləli. Kəni mamə rəha Iesu in əpəha ikin.*

² Kəni ilah kotauin=pən mın e Iesu mine rəhan mın nətəmimi, məmə ilah mın okəhuvən e marit əha.

§ **1:48** Nigi mın u fik, ilah nigı kəhrun mın e nasumiən ikin Isrel. Nətəmimi kautun nəualah, kəni məutəharəg ahgəl nimalilah. Kəutəharəg ahgəl pik nigı fik iuəkir o nimə rəhalah kəni məutəfaki məmə nikilah otatəhti nəghatien rəha Nauəuə Rəha Uhgın. Nati iətəm Iesu təməni e fes 47 mine 51 in tətəghati e Nətaniəl məmə nəmə təhro təmətəharəg ahgəl rəhan nigı fik, kəni nikin təmatəhti nəmiəgəhiən rəha Jekəp. * **1:51** Jen 28:12 * **2:1** Nəmə təhro Josip u iərman rəha Meri, mamə rəha Iesu, in tinimis rəkis. Mətəu Jon u təmətəi nauəuə u, təməsəniən məmə inəha ikin ilah mın ilah.

3 Kautol mautil lafet, kəni nətəmimi mīn kotəmnīm rəfin wain, kəni mamə rəha Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəhalah wain təmikə.”

4 Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Pətauəhli, təhro nətəlahu=pa nati u kəm iəu? Nian rəhak təsuva əhanəhiən.”

5 Mətəu rəhan mamə təni=pən kəm noluək mīn rəha marit məmə, “Itəmah onəkotəkeikei motol natimnati rəfin iətəm in otəni.”

6 Nilosi nati asoli ilah sikis, kəməlin əha ikin əha o nəhu, məmə nətəm Isrel ilah okoteikuas məutaruətuəh lan e nəhmti Uhgīn. Nilosi nati mīn u, kəmol e kəpiel, kəni kətiəh təhrun nosiən uanhanrit litə nəhu.

7 Kəni Iesu təni=pən kəm nətəm kautol uək məmə, “Otətu=pən nəhu e nilosi nati mīn u.” Kəni kəmotətu ilah kotəriauəh vivi.

8 Kəni təni=pən kəm lah məmə, “Otətu rəkis nəhu kəti motos məhuvən kəm iətəm tətarmənig e marit.” Kəni ilah kəmotol lanəha.

9 Kəni nian iətəmi u təməmnīm askəuvīn, mətəu nəhu tīnol rəkis wain lan. Mətəu iətəmi u in tətarmənig e marit u, in təruru məmə kəmos iə wain u. Nətəmi mīn əmə u nətəm kəmotos nəhu məhuva, ilah əmə kotəhrun. Kəni iətəm tətarmənig e marit təmauīn e iətəm təmol marit,

10 məni=pən məmə, “Nian rəfin nətəmimi kotaupən motəfətigəm wain təuvir, kəni uərisig nətəmimi kotəmnīm tepət ko, kəni kəpanəfətigəm inu təsəuvir pikiən. !Mətəu ik, nəmaharu kalīn iətəm təuvir mətəuarus=pa u rəueiu!”

11 Kəni inu nəmtətīən iətəm Iesu təmətuəuīn agīn lan mol. Kəni in təmol ikin Kenə, lahuənu kəti e Kaləli. E nəmtətīən əha, in təməgətun nepətīən rəha

Uhgin lan, kəni rəhan nətəmimi mɪn, kəmotəhatətə əskasik lan.

Iesu təməhgi pətigəm nətəmimi nətəm kautol makit e Nimə Rəha Uhgin

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luk 19:45-46)

¹² Uərisig e marit əha, in təmeiuaiu muvən e taun asoli əha Kəpeniəm əpəha Kaləli ilah rəhan məmə mine pian mɪn mine rəhan nətəmimi mɪn. Kəni kəmotatig nian nəuvein əha ikin əha.

¹³ Kəni tɪnuva iuəkir o nian rəha lafet rəha nətəm Isrel iətəm kətəni məmə lafet rəha Pasova.† Kəni Iesu təməri muvən əpəha Jerusiləm.

¹⁴ Ihlua lan e Nimə Rəha Uhgin kəutəfaki ikin, Iesu təmafu nətəmimi kautol səlim e kau, mine sipsip, mine mak mɪn, məmə nətəmimi okotos nəhmtɪn o nolian sakrifais lan. Kəni nətəmimi nəuvein əha ikin, ilah kautol senis e məni rəha nətəmi iki pisin pisin mɪn.

¹⁵ Kəni in tos təulə nəuvein, mətəl o nalisian iətəmi. Kəni in mɪtəu nətəmi mɪn u ilah kau mɪn mine sipsip mɪn məmə okohiet e Nimə Rəha Uhgin. Kəni in mauvəregin məni rəha nətəmi mɪn u nətəm kautol senis lan, kəni təmahuvihin-ahuvihin rəhalah tepil mɪn.‡

¹⁶ Kəni mahi ilah mɪn u nətəm kautol səlim e iəuein məni=pən kəm lah məmə, “!Otəmki natimnati mɪn u mohiet! !Itəmah məsotolian Nimə Rəha Tatə rəhak tuva məmə in nimə rəha nolian makit!”

¹⁷ Kəni nətəmimi rəhan, nıkilah təməhti nəghatien kəti e Nauəuə Rəha Uhgin, iətəm tətəni

† **2:13** Eks 12; Dut 16:1-6 ‡ **2:15** Afin-to e tiksınəri “Nimə Rəha Uhgin” o nəhrunian natimnati nian Iesu təmuvən məhgi pətigəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgin.

məmə, “Iəu iəkolkeikei pik Nimə Rəham e nīkik, nīkik pik agin lan.”§*

18 Kəni nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel nīkilah təmāhmə motətapuəh ohni məmə, “? Pəh təmol məmə nəkəhrun nolīən nati u? !Ol nəmtətīən məmə otəgətun əhruahru kəm tīmah!”

19 Mətəu Iesu təni məmə, “Nəmə itəmah nəkotərəkin Nimə u Rəha Uhgīn, kəni nian kisil əmə, iəu iəkuvləkin mīn təhtul.”†

20 Kəni nətəmi asoli mīn əha kotəni məmə, “!Ei, nəman! Nətəmiimi kəmotol uək asoli o nu ilah rəfin fote-sikis motuvləkin Nimə u Rəha Uhgīn. ! Onəkəhro lanu muvləkin e nian kisil əmə!”

21 Mətəu Nimə əha Rəha Uhgīn iətəm Iesu tətəghati lan, in nīpətīn.

22 Kəni uərisig, nian in tīnimis rəkis, kəni mīnəmiəgəh mīn, kəni rəhan nətəmiimi mīn, nīkilah təhti nəghatīən əha rəhan iətəm təmāni. Kəni ilah kəmotəhatətə e Nauəuə Rəha Uhgīn, mīne nəghatīən iətəm Iesu təmāni=pən kəm lah.

Iesu tinəhrun rəkis nətəligiən mīn rəha nətəmiimi

23 Nian əha Iesu təmətətig e Jerusiləm e nian rəha lafet rəha Pasova u, nətəmiimi tepət kəmoteruh nəmtətīən mīn iətəm in təmol, kəni kəmotəhatətə lan.

24 Mətəu Iesu in təməhrun nati iətəm tətətig e nīkilah, kəni məsəhatətəiən e lah.

§ 2:17 Suaru kəti mīn o nəuhliniən fes u tol lanu lan: “Iəu iəkolkeikei pik Nimə Rəham e nīkik, nīkik pik agin lan, kəni nətəmiimi okotohamu iəu lan.” * 2:17 Sam 69:9 † 2:19 Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29

25 Ko iætəmi kəti təsəhtul pətigəmiən məghati rəha nətəmiimi lan, mətəu-inu Iesu təhrun rəfin nətəligiən rəha nətəmiimi.‡

3

Nikotiməs təmuvən meruh Iesu

1 Iətəmi asoli kəti rəha nətəm Isrel, nərgin u, Nikotiməs. * In Farəsi kəti.

2 Kəni nian kəti lapin, in təmuvən məmə otəghati ilau Iesu. In təməni=pən məmə, “Iəgətun, itimah iəkotəhrun məmə ik iəgətun kəti iətəm Uhgın təmahlipə ik nəkuva, mətəu-inu iətəmi kəti ko təsoliən nəmtətəiən mın u ik natol nəmə Uhgın təsətiğiən ohni.”

3 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nipəhriəniən ağin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəmə iətəmiimi kəti təsair vivi minien,† ko in təsəruhien Narməniğiən Rəha Uhgın.”‡

4 Kəni Nikotiməs, narmin təmiuvig pik, kəni mətəpuəh ohni məmə, “?Iətəmi tinol iahgin rəkis, otəhro mair mətətiği mın? Ko təsuvən minien e nərfi rəhan məmə kəni mair=pə mın!”

5 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nipəhriəniən ağin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəmə iətəmi təsair viən e nəhu mine Narmin Rəha Uhgın, ko təsuvəniən matig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgın. §

‡ 2:25 Jon 1:47; 6:61; 13:11 * 3:1 Jon 7:50-51; 19:39-42 † 3:3 Nəghatiən u “nair viən,” nipətin keiu məmə, “iətəmi tətair vivi mın” mine “Uhgın təmol məmə in tair e nairiən rəha nəgəu e neai.” Nəghatiən u in əha ikın e fes 5 mın. ‡ 3:3 Jon 1:13; 1Pitə 1:23; Jem 1:18 § 3:5 Esik 36:25-27; Efəs 5:26; Tait 3:5

⁶ Nipətitəmi təmair əmə e nərə rəha iətəmiimi əmə, mətəu Narmın Rəha Uhgın əmə u in tatol məmə narmitəmi tətair vi mın.

⁷ Təsəuvirian məmə narməm otiuvig nian iəməni=pinə kəm ik məmə, ‘Onəkəkeikei motair vi mın.’

⁸ Təhmen əmə e nımətəgi u nəseruhian məmə tatsipən ikin kəti, matelel nati matuvən ikin kəti iətəm in tolkeikei məmə otuvən=pən ikin. Natətəu əmə, mətəu ik nəsoferuhian məmə təmsipən iə, kəni matuvən iə. Kəni e suaru kətiəh əmə, kitah kəsoteruhian Narmın Rəha Uhgın, mətəu kauteruh əmə rəhan uək e nəmiəgəhian rəha iətəmi iətəm təmair vi mın.”*†

⁹ Kəni əmeiko, Nikotiməs tətəpuəh o Iesu məmə, “?Natimnati mın u, otəhro lanu muva?”

¹⁰ Kəni Iesu təni məmə, “Ik iəgətun asoli rəha nətəm Isrel. ?Təhro nəkəruru natimnati mın u?”

¹¹ Nipəhriənian agın u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəghatian mın u iətəm iətəni ilah, iəu iəkəhrun vivi, kəni natimnati iətəm iətəni pətigəm, iəu ineruh rəkis. Mətəu itəmah nəsoətəhatətəian e nəghatian mın rəhatimah.‡

¹² İəu iəməni natimnati mın iətəm katol e nəhue nıtəni əmə u, mətəu itəmah nəsoətəhatətəian e rəhak

* **3:8** E nəghatian rəha Kris, nəghatian mil u “nımətəgi” mine “narmın,” ilau nəghatian kətiəh mil əmə. † **3:8** Esik 37:9 ‡ **3:11** Nəghatian Kris əhruahru rəha fes 11 tətəni məmə, “Nipəhriənian agın u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəghatian mın u iətəm iətəni ilah, itimah iəkotəhrun vivi, kəni natimnati iətəm iətəni pətigəm, itimah inoteruh rəkis. Mətəu itəmah nəsoətəhatətəian e nəghatian mın rəhatimah.” Nəmə təhro, Iesu təməni məmə, “itimah” e fes u mətəu-inu e fes 2, Nikotiməs təməni məmə “itimah.” Uə nəmə təhro Iesu tətəghati e Uhgın, Narmın Rəhan, mine in; uə nəmə təhro tətəghati e Jon Bəptais mine in.

nəghatiən. ?Kəni nəmə iəkəni natimnati mīn iətəm katol e Negəu e Neai, nəkotəhro lanu motəhatətə lan?

¹³ Iətəmi kəti tisuvəniən əpəha ilis e Negəu e Neai, meiuaiu=pa, məni pətigəm nian kəti mīne. Mətəu Nəti Iətəmimi əmə, təmsipən iman ikin e Negəu e Neai, meiuaiu=pa, təhrun nəni pətigəmiən. §

¹⁴ “Aupən, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, Mosis təmos narmi sineik kəti, mətəu-pəri ilis e nigī əfəməh kəti, kəni mīləfəri.* Kəni e nolīən əhmen əmə lanəha, okəkeikei kətu-pəri mīləfəri Nəti Iətəmimi lanəha,†

¹⁵ məmə nətəmimi mīn u nətəm okotəhatətə lan, ilah okotos nəmiəgəhiən itulīn.

¹⁶ “Tol lanəha, Uhgīn təmolkeikei pik nətəmimi e nəhue niftəni, tol=pən in təməfa Nətin Nəuan Kətiəh Əmə, məmə nətəmimi mīn rəfin u nətəm kəutəhatətə lan, ilah ko kəsəhuvəniən e nigəm itulīn, mətəu okotos nəmiəgəhiən itulīn.‡

¹⁷ Uhgīn in təməsahli=paian Nətin tuva e nəhue niftəni u məmə otəni pətigəm nalpinīən rəha nolīən rəha nətəmimi rəha nəhue niftəni, mətəu in təmahli=pa məmə Nətin otuva in suaru o nosmiəgəhiən nətəmimi e nəhue niftəni.

¹⁸ “Nətəmimi nətəm kəutəhatətə lan, Uhgīn otəsəniən nalpinīən rəhalah. Mətəu nətəmimi

§ **3:13** Nian Iesu təməni “Nəti Iətəmimi,” in təməghati aru lan.

* **3:14** Eruh mīn e Namba 21:4-9 tətəghati e aiən sineik. Jon 8:28; 12:32; 12:24 † **3:14** Nəghatiən u “okəkeikei kətu-pəri mīləfəri Nəti Iətəmimi lanəha” nīpətīn keiu u ikinu: məmə nətəmimi okotəfəri Iesu ilis e nigī kəməluau məmə otimis, kəni mīne Uhgīn otəfəri mīn in təri muvən e neai ikin ima nisīaiən. ‡ **3:16** Esik 18:23,32; 37:9; 1Tim 2:4; 4:10; 1Jon 4:9-10

nətəm kəsotəhatətəiən lan, Uhgın tinəni rəkis nalpiniən rəhalah, mətəu-inu kəsotəhatətəiən e Nəti Uhgın Nəuan Kətiəh Əmə.

¹⁹ Uhgın tətakil nətəmimi e noliən u məmə, Nəhagəhagiən tinuva rəkis e nəhue niftəni, mətəu nətəmimi kəsotolkeikeiən Nəhagəhagiən, mətəu-inu nian rəfin rəhalah noliən, təsəhruahruian.

²⁰ Nətəmimi nətəm kautol noliən iətəm təsəhruahruian, ilah kəutəməki e Nəhagəhagiən. Kəni ilah kəsəhuvaiən e Nəhagəhagiən, mətəu-inu ilah kəutəpəh məmə Nəhagəhagiən əha otasiəgəpın pətiğəm rəhalah noliən tərāh mın.

²¹ “Mətəu nətəmimi nətəm kautohtəu=pən suaru rəha nıpəhriəniən ilah okəhuvə e Nəhagəhagiən, məmə Nəhagəhagiən əha, in otasiəgəpın rəhalah noliən, kəni mətəgətun məmə ilah kautol nəuia Uhgın e nəsanəniən əmə rəhan.”

Jon təməghati mın e Iesu

²² Uərisig e natimnati mın əha, Iesu mıne rəhan mın nətəmimi kəməhiet Jerusiləm motan əmə e niftəni Jutiə. Təmatig nuvəh nəuветin ilah mın ikin əha, kəni matol bəptais e nətəmimi.

²³ Mətəu e nian əha, Jon mın, in tatol bəptais e nətəmimi əpəha ikin kəti iuəkir əmə o Salim, nərgin u, Aenon, mətəu-inu, ikin əha, nəhu tepət ikin. Kəni nətəmimi kautəhuvən ikin əha, məmə Jon otol bəptais e lah.

²⁴ E nian əha, kəsəlfən əhanəhiən Jon e kaləpus.

²⁵ Kəni nətəmimi nəuvein rəha Jon, ilah kəmotorgəhu ilah iətəm kəti u taskəlim vivi lou rəha Mosıs, o noliən əhruahru iətəm iətəmimi

otəkeikei maig məmə in otəhruahru e nəhmti Uhg̃in.

²⁶ Kəni ilah kəməhuvən moteruh Jon, motəni=pən kəm in məmə, “Iəgətun, ik nəkəhrun iətəmimi kəti u aupən itəlau min əpəha e nītəni=pən ik̃in e nəhu Jotən, kəni ik nəməhtul pətigəm mətəghati lan kəm nətəmimi. Rəueiu əha, in tīnatol bəptais e nətəmimi. Kəni ilah rəfin kīnautəhuvən ohni.”

²⁷ Kəni Jon təni=pən məmə, “Iətəmimi təruru nolīən nati kətīəh mīne, nəmə Uhg̃in əpəha e Negəu e Neai tətəfən uək əha kəm in.

²⁸ Itəmah u nəutəhtul=pa ohniəu. Itəmah nəkotəhrun məmə iətəni lanu məmə, ‘Səniəmə iəu Kristo iətəm Uhg̃in təməni məmə otahli=pa.’ Mətəu Uhg̃in təmahlī=pa iəu məmə iəkaupən muva, kəni Kristo in otəpanuərisig.

²⁹ Iətəm aluə kəti məmə otol marit, in otos pətan vi rəhan. Mətəu iətəmimi u tətəsiru e lafet rəha marit u, nīkīn tagiən pīk məmə otəhtul e nīkali iətəm aluə u mətəlīg lan. Kristo in təhmen e iətəm aluə, kəni iəu iəkəhmen e iətəm tasiru. Kəni nīkīk tagiən məmə in təmuva, kəni nīkīk tagiən mīn məmə nətəmimi okotuərisig lan.

³⁰ Kristo əha, in otəkeikei muva mə in ilis tapirəkis iəu, kəni ko iəu iəkeiuaiu.”

³¹ Iətəmimi in təmsipən ilis e Negəu e Neai, in ilis tapirəkis nətəmimi ərəfin. Iətəmimi iətəm tətan əmə e nəhue nīftəni, in iətəmimi əmə rəha nəhue nīftəni, kəni in təhrun əmə nəniən natimnati mīn u e nəhue nīftəni u. Mətəu, iətəmimi iətəm tatsipən ilis e neai in ilis tapirəkis nətəmimi rəfin.

³² In tətəhtul pətigəm o nəni pətīgəmiən natim-

nati iätəm in tameruh kəni mīnətəu rəkis, mətəu iätəmimi kəti mīne təsəhatətəiən e rəhan nəghatiən.

³³ Iätəmimi iätəm təmos rəhan nəghatiən kəni mətəhatətə lan, in tətəhtul pətigəm məmə nəghatiən iätəm Uhgīn təməni, in nīpəhriənīən.

³⁴ Tol lanəha mətəu-inu iätəmimi əha iätəm Uhgīn təmahli=pa tuva, in tətəni pətigəm əmə nəghatiən mīn rəha Uhgīn. Kotəhrun məmə in tətəni pətigəm əmə nəghatiən mīn rəha Uhgīn mətəu-inu Uhgīn təməfən Narmīn Rəhan tərīauəh lan, ko kəseuviəhliniən keruh kəni kəsehīən nau-nun lan.

³⁵ Əuəh, Tatə Uhgīn in tolkeikei pīk Nətīn əha, kəni in tīnələhu=pən rəkis natimnati rəfin e nəhlmīn.

³⁶ Iätəmimi u iätəm tətəhatətə e Nətī Uhgīn u, in tatos nəmiəgəhīən itulīn u, naunun tikə. Kəni mətəu, iätəmi tətəhti nəuia Nətīn u, in ko təsosiən nəmiəgəhīən itulīn u nian kəti mīne, mətəu-inu iätəmimi iätəm tol lanəha, niəməha rəha Uhgīn tatuvən ohni naunun tikə.

4

Iesu təmatəghati kəm pətan Səmeriə

¹ Farəsi mīn kəmotətəu nəghatiən, məmə Iesu in tīnatiuvi=pa nətəmimi tepət kinəutəhuva ohni, kəni in tatol bəptais e lah tepət. Rəhan nətəmimi tepət e rəha Jon.

² (Mətəu nīpəhriənīən səniəmə Iesu in tatol bəptais e lah, nətəmimi mīn əmə rəhan ilah kautol bəptais e nətəmimi.)

³ Kəni nian Iesu tinəhrun məmə Farəsi min kinautətəu nəghatiən əha, kəni in təmiet Jutiə mitəlig=pən əpəha Kaləli.

⁴ Kəni nian in təmatuvən əha ikin əha, təməni məmə otəkeikei movən=pən Səmeriə ikin.*

⁵ Kəni in təmuvən=pən e taun kəti e Səmeriə, nərgin u, Saikar. Taun əha, in iuəkir o nitəni kəti iətəm Jekəp təmətei məfən aupən ikin† kəm nətin u Josip.

⁶ Kəni wel rəha Jekəp əha ikin. Kəni Iesu tinəpəou agin, mətəu-inu in təmaliuək e suaru əfəməh, kəni tuva məharəg-pəri iuəkir o wel, mətəmeig. E nian əha, mitigər tinəhtul əhruahru.

⁷⁻⁸ Kəni rəhan min nətəmimi kəməhuvən əpəha itaun, məmə okotos nəhmti nauəniən. Kəni təsuvəhiən, pətan Səmeriə kəti, təmuva məmə otətu nəhu. Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Ei. Əfa-to nəhu nəuan nəuvətin kəm iəu. İəkolkeikei məmə iəkəmnim.”

⁹ Kəni pətan Səmeriə u, təni=pən kəm in məmə, “! Ei! İkiətəm İsrəl ko, kəni iəu pətan Səmeriə. ?Təhro nətətapuəh=pa o nəhu kəm iəu?” Təməni=pən lanəha mətəu-inu iətəm Jutiə mine iətəm Səmeriə kəsüəmnim pətiən nəhu e kap kətiəh.

¹⁰ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “İk nəkəruru nati nak iətəm Uhgın tolkeikei məmə otəfinə kəm ik. Kəni ik məruru min iəu, iəu u, iətətapuəh=pinə

* **4:4** E nian əha, tiəkis o nətəm İsrəl məmə okəhuvən ima nətəm Səmeriə, mətəu-inu e rəhalah neruhien, nətəm Səmeriə ilah kotamiknik e nəhmti Uhgın. Kəni nati əpnəpin kəməutəni min məmə kəmotəsipən e Jekəp, mətəu kəutəməki e lah min. † **4:5** Jen 48:22; Jos 24:32

o nāhu kām ik. Nēmā ik nākəhrun, ik onəkətapuəh o nāhu ohniəu. Kəni iəu oiəkəfinə nāhu miəgəh.”‡

11 Kəni pətan u, təni=pən kəm in məmā, “Iətəmi asoli, ik rəham pəkət tikə kəni wel u, in əpəha ləhtəni isəu. ?Nəhu miəgəh u, nətəni məmā onəkətu əhro lanu?”

12 Rəhatah kəha Jekəp u aupən, in təməfa wel u kəm tah, kəni in təmatətu nāhu ikin nīmīn, ilah nenətīn mīn, mīne rəhan mīn kau mīn. ?Kəni təhro? ?Ik nəkəpirəkis Jekəp, uə?”

13 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmā, “Nətəm kəutəmni m nāhu e wel u, ilah okəpanotəuauə mīn.

14 Mətəu iətəmi iətəm otəmni m nāhu iətəm iəu iəkəfən kəm in, ko təsəuauə mīniən nian kəti mīne. § Nəhu iətəm iəu oiəkəfən kəm in, in təhmen e nəhmti nāhu kəti iətəm tətəpuəl-apuəl mətəi u əpəha imə e nīkin nian rəfin, mətəfən nəmiəgəhiən itulīn kəm in, iətəm otəsoliən naunun.”*

15 Kəni pətan əha təni=pən kəm in məmā, “!Iətəmi asoli, əui! Əfa-to nāhu u kəti kəm iəu, məmā iəu iəsəuauə mīniən nian kəti, kəni məsuvaiən mīn u ikīnu, mətə nāhu.”†

16 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmā, “Uvən mauīn=pən e rəham iərman, kəni miəuva u ikīnu.”

17 Kəni pətan əha təni=pən kəm in məmā, “M-m-m. Iəu rəhak iərman tikə.”

‡ **4:10** Pətan u təməsəhrun vivīən nīpəti nəghatiən iətəm Iesu təməni=pən məmā otəfən nāhu miəgəh. Nəghatiən əha, nīpətin əhruahru u nəhmti nāhu kəti iətəm təhlan mətəpuəl-apuəl. Mətəu Iesu in tətəghati aru lan, məmā Narmīn Rəhan in tətəfən nāhu itulīn. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nəh 7:17; 21:6; 22:1,17 § **4:14** Jon 6:35 * **4:14** Sam 42:1-2; 63:1; Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 † **4:15** Jon 6:34

Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nətəni pəhriən məmə rəham iərman tikə.

¹⁸ Mətəu-inu ik, nəmıtəu=pən rəkis nəman faif, kəni iərman u iətəm itəlau min nətuatig u rəueiu, səniəmə rəham əhruahru iərman. Nəghatiən rəham u rəueiu, in nıpəhriənien.”

¹⁹ Kəni pətan u, təni=pən məmə, “!Ei-i-si! İətəmi asoli, iətafu məmə ik iəni kəti rəha Uhgın.

²⁰ Tıpıtimah min aupən, ilah kəmautəfaki kəm Uhgın əpəha ilis e nitəuət əpəha, mətəu itəmah nətəm Isrel, nəutəni məmə Jerusiləm əmə əha, okəkeikei kətan ikin kətəfaki.”

²¹ Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Pətan, ik onəkəkeikei məni nıpəhriənien e rəhak nəghatiən. Nian əha ikin tətəva, məmə itəmah onəsotəfaki minien kəm Tatə Uhgın əpəha e nitəuət asoli əha, mine Jerusiləm min.

²² İtəmah nətəm Səmeriə, itəmah nəutəfaki kəm Uhgın mətəu itəmah nəkotəruru in. Mətəu itimah iəutəfaki kəm Uhgın u, iəkotəhrun in, mətəu-inu suaru rəha Uhgın o nosmiəgəhiən nətəmimi in təmsipa e timah, nətəm Isrel.‡

²³ Mətəu otəsuvəhiən, Narmın rəha Uhgın in otasiru e nəfaki pəhriən min, mol ilah məmə ilah okotəhrun vivi Uhgın məmə Uhgın u, in Uhgın pəhriən, kəni mol ilah məmə ilah okotəfaki kəm in e nikilah pəhriən. Mətəu-inu Tatə Uhgın in tətəsal e nəfaki min nətəm kautol lanəha. Kəni nıpəhriənien məmə nian əha tinuva rəkis.

²⁴ Uhgın səniəmə iətəmimi. Kəpə. In narmın. Tol lanəha, kəni nətəmimi nətəm kəutəfaki kəm in, ilah kotəkeikei motəfaki kəm Uhgın məmə Uhgın

‡ 4:22 Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9

u, in Uhg̃in p̃əhriən, k̃əni ilah kot̃əkeikei mot̃əfaki k̃əm in e ñikilah p̃əhriən e ñəsañəniən r̃əha Narmin R̃əhan.”

²⁵ K̃əni p̃ətan u, t̃əm̃əni=p̃ən k̃əm in m̃əm̃ə, “Ĩəu iñəhrun m̃əm̃ə M̃əsaĩə, ot̃əkeikei muva. Inu, k̃ətauin lan m̃əm̃ə Kristo ĩət̃əm Uhg̃in t̃əm̃əni m̃əm̃ə otahli=pa. K̃əni nian otuva, k̃əni in t̃əhrun ñəni p̃ətig̃əm̃iən natimnati r̃əfin k̃əm tah.”§

²⁶ K̃əni Iesu t̃əni=p̃ən k̃əm in m̃əm̃ə, “Ĩəu u inu, ĩət̃əghati k̃əm ik.”

²⁷ K̃əni əmeiko, ñət̃əm̃imi r̃əha Iesu k̃əmoht̃əlig=pa m̃in. K̃əni narm̃ilah t̃əm̃iuvig p̃ik nian k̃əmot̃eh in t̃ət̃əghati ilau p̃ətan k̃əti. M̃ət̃əu ilah k̃əti t̃əm̃əs̃ətapũəhiən o p̃ətan əha m̃əm̃ə, “? Ik ñək̃olkeikei nak?” ũə k̃əm Iesu m̃əm̃ə, “? Ik ñət̃əghati k̃əm p̃ətan əha o nak?”

²⁸ K̃əni p̃ətan u, t̃əm̃əp̃əh r̃əhan ñilos̃i ñəhu t̃ət̃əhar̃əg, m̃it̃əlig̃ muṽən əp̃əha e taun. T̃əmuṽən m̃ət̃əni=p̃ən k̃əm ñət̃əm̃imi ik̃in əha m̃əm̃ə,

²⁹ “!Ei! Əhuṽən-to mot̃əfu suah k̃əti əha ik̃in əha. In t̃əm̃əni p̃ətig̃əm̃ r̃əfin natimnati m̃in ĩət̃əm ĩəu ĩəmol. ?Ñəm̃ə t̃əhro in Kristo ĩət̃əm Uhg̃in t̃əm̃əni m̃əm̃ə otahli=pa?”

³⁰ K̃əni ilah k̃əmõhiet e taun əha, m̃inaut̃əhuṽən m̃əm̃ə okot̃əfu to Iesu.

Iesu t̃əm̃əghati əuhlin e naũəniən

³¹ K̃əni e nian əha, ñət̃əm̃imi r̃əha Iesu k̃əmautuh ñik̃in m̃əm̃ə, “T̃əg̃ətun, ik̃ aũən k̃əti.”

³² M̃ət̃əu in t̃əni=p̃ən k̃əm lah m̃əm̃ə, “Ĩəu ñəg̃ək̃ əp̃əha naũəniən ĩət̃əm it̃əmah ñək̃ot̃əruru.”*

§ 4:25 Ñət̃əm̃ S̃əmerĩə k̃əmot̃əhrun e naũəũə r̃əha Dut 18:15-19 m̃əm̃ə Kristo in ot̃əni əpu k̃əm lah ñəlp̃ək̃aũiən r̃əha Uhg̃in. * 4:32 Job 23:12; Jon 6:27

33 Tol lanəha, rəhan mīn nətəmimi kīnəutətapuəh-ətapuəh o lah mīn məmə, “?Təhro? ?Kəmə təhro iətəmi kəti təməfən nauəniən kəti kəm in, uə?”

34 Mətəu Iesu tənī=pən kəm lah məmə, “Uhgīn təmahlī=pa iəu iəkuva, kəni nauəniən u nəgək, məmə iatol natimnati iətəm in tolkeikei məmə iəkol.† Kəni iəkol rəfin uək mīn iətəm in təməfa məmə iəkol, o nol naununiən rəhan uək.

35 “Itəmāh nəkotəhrun-to nəghatiən kəti u kətəni məmə, ‘Məuīg kuvət əha ikīn tətatiḡ məmə okotətəuarus nian rəha nəuləkīən e nauəniən e nasumiən.’ Mətəu iəu iətəni kəm təmāh, oteruh-to nauəniən u e nasumiən. Rəueiu əha, nīmālīlah tīnimətu rəkīs. Nian rəha nəuləkīən əha rəueiu.‡

36 “Iətəmimi rəha nəuləkīən tīnuva, mīnətətuəuin mīnatos rəkīs rəhan nətəouiən. Kəni nauəniən u, in təməulək lan o nəmiəḡəhiən itulīn.§ E noliən u, iətəmimi iətəm tətəsūm mīne iətəmimi iətəm tətəulək lan mos mətūva, ilau pəti nīkilau otagiən.

37 Nəghatiən kəti u kətəni məmə, ‘Iətəmi kəti təmuvən məmə otərfei kəni mīsuv nati, mətəu iətəmi pīsīn kəti mīn otəulək lan mos muva.’ Nəghatiən u, in nīpəhrīeniən.

† 4:34 Jon 5:30; 8:29 ‡ 4:35 Nian Iesu tətəghati e nauəniən e nasumiən iətəm nīmālīlah tīnimətu rəkīs, in tətəni əhruahru əmə məmə, “!Oteruh-to! Nətəmimi kīnotəhtul maru rəkīs. Sotoliən məi məutapīli o nəni pətīḡəmiən nəghatiən rəha Uhgīn təhmen=pən əmə e nətəm kautol məi o nəuləkīən, kəni məutəni məmə, ‘Məuīg kuvət əha ikīn, kəni nauəniən təpanīməhta.’ Kəpə, nətəmimi kīnautəhtul maru rəkīs o nosiən nəghatiən rəha Uhgīn.” § 4:36 Nīpəti nəghatiən u məmə nətəmimi rəha Iesu okotos nətəmimi məhuva o Uhgīn təhmen=pən əmə e iətəmimi tatos nauəniən e nasumiən. Nətəmimi mīn okotos nəmiəḡəhiən itulīn.

38 Iəu iəmahli=pən itəmah məmə onəkəhuvən motəulək e nasumiən iətəm itəmah nəməsotərfeian mine məsotisuviən. Nətəpisi min, ilah kəmotasum lan. Kəni itəmah ninəutəhli nəua rəhalah uək.”

Nətəm Səmeriə tepət kəmotəhatətə e Iesu

39 Kəni e taun u, nətəm Səmeriə tepət, ilah kəmotəhatətə e Iesu mətəu-inu pətan əha təməhtul pətigəm mətəni=pən kəm lah məmə, “Iesu təməni pətigəm natimnati rəfin iətəm iəu iəmatol.”

40 Kəni nian nətəm Səmeriə kəməhuvən moteh, kəni kəmotəkeikei ohni məmə otuvən motatig ilah min. Kəni Iesu təmuvən motatig o nian keiu.

41 Kəni nətəmimi tepət min kəmotəhatətə lan e rəhan min nəghatiən.

42 Kəni mautəni=pən kəm pətan u məmə, “Itimah iəmotəhatətə lan o nəghatiən u iətəm ik nəməni=pa, mətəu rəueiu əha, iəkotəhatətə lan mətəu-inu itimah əhruahru iəmotətəu rəhan nəghatiən min, kəni motəhrun pəhriən məmə in Iosmiəgəh rəha nəhue niftəni.”*

Iesu təmol vivi nati iətəmi asoli kəti rəha kig

43 Nian Iesu təmatig mos nian keiu rəkis ikin əha, in təmiet muvən Kaləli.

* 4:42 1Jon 4:14

⁴⁴ Aupən, in təmətəni məmə iəni mīn rəha Uhgīn, nauət imalah mīn, ilah kəsotisiaiən ilah.†

⁴⁵ Nətəm Kaləli, aupən ilah kəməhuvən Jerusiləm mautol lafet rəha Pasova, kəni e nian əha, ilah kəmoteruh natimnati mīn iətəm in təmōl ikīn əha. Kəni nian Iesu təmuvən Kaləli, nīkilah təmagiən ohni.

⁴⁶ Kəni Iesu təmītəlig=pən mīn e lahuənu Kenə, əpəha Kaləli. Ikīn əha aupən, in təmōl nəhu tuva mol wain.‡ Kəni e Kapeniəm iuəkīr əmə, iətəmi asoli kəti rəha kīg tətətig ikīn. Kəni nətīn kəti tatimis.

⁴⁷ Kəni nian suah u təmətəu məmə Iesu təmsipən Jutiə minuva rəkis Kaləli, kəni in təmuva meruh Iesu. Kəni məni=pən kəm in məmə oteiuaiu muva əpəha Kapeniəm masiru e nətīn. Mətəu-inu suakəku otimis rəueiu.

⁴⁸ Kəni Iesu təni=pən kəm suah u məmə, “! Nəman! Itəmāh u, nəkotəni məmə onəkoteruh əmə nəmtətīən mīn mīne natimnati mīn iətəm narmītəmāh otaupən miuvīg ohni, uərisīg ko, nəpanotəhatətə lak. Mətəu nəmə nəsoteruhīən, ko nəsotəhatətəiən lak.”

⁴⁹ Kəni suah kəha təni məmə, “! Iətəmi asoli, əui! ! Pəh kian uəhai əmə! ! Otəsuvəhiən rəueiu nətīk timis!”

† **4:44** Nati ənpapīn Iesu təmair lahuənu Petlehem, e niftəni asoli Jutiə, nətəmiimi kəuteruh məmə in iətəm Nasərit əpəha Kaləli, mətəu-inu təmatīg nuvəh ikīn əha (Jon 7:41; 18:5; 19:19). Nətəmi Isrel e Jutiə mīne Kaləli tepət kəsotəhatətə pəhriənīən lan, rəhalah nəhatətəiən təkəku əmə lan, nian kəuteruh in tatol nati apispis nəuvein (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2,41,66). Mətəu nətəm Səmeriə nətəm kotatīg e taun u Saikə, ilah kəmōtəhatətə pəhriən lan, məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa (Jon 4:40-42). ‡ **4:46** Jon 2:1-11

⁵⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Uvən; nətīm otəpanəmiəgəh.” Kəni suah u təməhatətə e nəghatiən rəha Iesu kəni mitəlig.

⁵¹ Nian in təmatuvən əhanəh e suaru, meruh rəhan noluək mīn, kəni ilah kotəni=pən kəm in məmə, “Rəham suakəku tinəmiəgəh rəkis.”

⁵² Kəni in təmətapuəh o lah məmə, “?Təməuvir e nian nak?”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Nəniuv ləhnaiuv e uan klok rəhan nəpiapeiən təmikə.”

⁵³ Kəni suah u, təməhrun məmə, e nian əhruahru əha inəha, Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Rəham suakəku otəpanəmiəgəh.” Kəni in mīne rəhan mīn, kəmotəhatətə e Iesu.

⁵⁴ Inu nian tatol keiu lan iətəm Iesu təmiet Jutiə, muva Kaləli kəni mol nəmtətiən kəti.

5

Iesu təmol vivi suah kəti əpəha iuəkir e nəhu Petseta

¹ Uərisig e nian əha, Iesu təməri muvən e taun u Jerusiləm, mətəu-inu katol lafet kəti rəha nətəm Isrel əha ikin əha.

² E Jerusiləm, noan nəhu asoli kəti əpəha ikin, iətəm kətaig lan. E nəghatiən rəha nətəm Isrel kətəni nərgin məmə Petseta. Kəni nimə kəti tətəhtul iuəkir o noan nəhu əha. Nimə u, fərantə lan, faif. In iuəkir əmə o ket u e nikali taun u, nərgin u, Ket rəha Sipsip.

³⁻⁴ Kəni ikin əha e fərantə mīn, nətəm kau-tohmis tepət kəutapili əha ikin. Nəuvein nəhmtilah

tərah, kəni nəuvein nəhlkɪlah tərah, nəuvein mɪn nɪpətɪlah nəuvetɪn təmɪmɪs.*

⁵ Kəni suah kəti əha ikɪn tətəpɪli. In təmatɪmɪs mɪnos rəkɪs nu tate-eit.

⁶ Kəni Iesu təmeruh suah u tətəpɪli, kəni in mɪnəhrun məmə suah u təmɪmɪs nuvəh nəuvetɪn, kəni tətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Nəkolkəikəi məmə onəkəuvɪr?”

⁷ Iətəmi tatɪmɪs əha təni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, iətəmi tɪkə məmə otələs iəu meiuaiu muvən e noan nəhu əha nian nəhu təlauəl. Nian rəfɪn, iəu iətəlkut pɪk məmə iəkəiuaiu muvən e nəhu, mətəu nətəmɪmi nəuvein ilah kotəpɪrəkɪs iəu moteiuaiu məhuvən. Kəni ilah motəupən motek nəhu.”

⁸ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “!Əhtul! Mos rəham nɪmahan maliuək matuvən.”

⁹ Kəni rəueiu əgɪn suah kəha təməuvɪr mɪn. Kəni maiu-aiu rəhan nɪmahan mos matuvən.

Nati u kəmɔl e nian rəha Sapət,†

¹⁰ kəni nətəmi asoli mɪn rəha Isrel kəmotahi suah kəha iətəm tɪnəmɪəgəh e rəhan nɪmɪsɪən, motəni məmə, “Nian u rəueiu rəha Sapət; kəni təsəhruahruɪən e Lou rəhatah məmə onəkɔs lanko rəham nɪmahan.”‡

* **5:3-4** E kopi əuas mɪn nəuvein rəha Niutestɪmɪn iətəm kəmətəi e nəghatɪən Kris əupən, kəmətəu=pən nəghatɪən rəha fes 3-4 tol lanu məmə, “^{3b} Ilah kəutəpɪli ikɪn əha məutəhtahnɪn nəuan əha məmə otələuəl. ⁴ Mətəu-inu, nian nəuvein, əgelo kəti rəha Uhgɪn tuva, muvən e noan əha, kəni mɔl tətələuəl. Kəni nian nəmə nəhu əha təlauəl, iətəmɪmi iətəm təupən meiuaiu muvən e nəhu, nati əpnəpɪn tatos nɪmɪsɪən nak, mətəu rəhan nɪmɪsɪən otəuvɪr.” † **5:9** Sapət – Eruh e tɪksɪnəri. ‡ **5:10** Jer 17:21

11 Kəni in təni=pən kəm nətəmi mɪn u məmə, “Mətəu suah u təmol vivi iəu, in təməni=pa məmə iəkös rəhak nımahan maliuək matuvən.”

12 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Suah pəh ko təməni=pinə kəm ik məmə onəköl nati u?”

13 Mətəu suah u təruru nərgi İesu, mətəu-inu nətəmiimi tepət ikın əha, kəni İesu təmikə=pən əmə əpəha e nıkilah.

14 Kəni uərisig, İesu təmeruh suah kəha e Nımə Rəha Uhgın, kəni təni=pən kəm in məmə, “!Ei! !Eruh-to! !Ik nınəuvır rəkis! Mətəu onətətəu ik məmə nəsol minian təfagə tərək mın. Nəmə nəkol, nərahian kəti otos mın ik, iətəm tərək pik mın.”

15 Kəni suah kəha təmuvən məni pətigəm kəm nətəmi asoli mın rəha İsrəl məmə, “Suah u iətəm təmol vivi iəu, nərgin ko, İesu.”

16 Kəni tol lanəha, nətəmi asoli rəha nətəm İsrəl, ilah kınautohtəu-ohtəu İesu məmə okotol nərahian kəm in, mətəu-inu ilah kəuteruh in tatol natimnati mın tol lanəha e nian rəha Sapət kəni nati u tol ilah kəutəməki lan.

17 Mətəu İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nian rəfin rəhak Tatə in tatol uək, kəni iəu mın iatol uək.”§

18 Kəni nəghatien u, tol nətəligien rəhalah təskasik təhmin mın, məmə okotohamu in timis. Mətəu-inu rəueiu əha, səniəmə məmə tətətgəhli əmə Lou rəha Sapət, mətəu nati asoli aɡın, in tətəni məmə rəhan Tatə əhruahru Uhgın, kəni tol lanəha, in matol məmə in təhmen əhruahru e Uhgın.*

*İesu in tətərməniɡ
mətəu-inu in Nəti Uhgın*

§ 5:17 Jon 14:10 * 5:18 Jon 10:30,33; 19:7

19 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nipəhriənən agin u iətəni kəm təmah, Nəti Uhgın təruru noliən nati kəti e rəhan aru əmə nətəligiən. Təhrun əmə noliən natimnati mın u iətəm tateruh Tatə Uhgın tatol, mətəu-inu natimnati rəfin u iətəm Tatə Uhgın tatol, Nətin, in mın in tatol.†

20 Nətin təhrun noliən lanəha, mətəu-inu Tatə Uhgın tolkeikei pık Nətin, kəni in tətəgətun in e natimnati rəfin iətəm in tatol. Kəni in otəpanəgətun in e natimnati rəfin iətəm in tatol. Kəni in otəpanəgətun mın natimnati mın kəm in iətəm iahgin mın kotapirəkis in mın u, məmə otol itəmah narmitəmah tatiuvig pık ohni.

21 “Mətəu-inu Tatə Uhgın tatol nətəm kəməhmis ilah kotəmiəgəh mın, kəni e noliən kətiəh əmə, Nətin təhrun nəfəniən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi nətəm nıkin tagiən məmə otəfən kəm lah.‡

22 Mətəu-inu səniəmə Tatə Uhgın iətəm in otakil nətəmimi, mətəu in təmələhu=pən rəfin nakiliən e nəhlmi Nətin,§*

23 məmə nətəmimi ilah rəfin okotisiai Nətin, təhmen əmə məmə inu kəutisiai lanəha Tatə Uhgın. İətəmimi iətəm təsisiəni Nətin, ko təsisiəni Tatə Uhgın u iətəm təməhli=pa Nətin.†

24 “Nipəhriənən agin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tətətəu rəhak nəghatiən, kəni

† 5:19 Jon 14:10 ‡ 5:21 Rom 4:17; Jon 11:25 § 5:22 Kitah koteruh fes 21-22 kəni məhrun məmə Iesu in otakil itah rəfin o nian kəti, kəni in otəfən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi mın u nətəm nıkin tagiən məmə otəfən kəm lah. Mətəu Jon 3:17 tətəgətun məmə Iesu təməsuvaian e nəhue niftəni o nəni pətigəmiən nalpiniən rəhatah, mətəu təmuva o nəfəniən nəmiəgəhiən kəm tah. * 5:22 Jon 5:26-27; 9:39; Uək 10:42 † 5:23 Luk 10:16; 1Jon 2:23

mətəhatətə e Uhg̃in iətəm təmahlī=pa iəu iəkuva, in tīnatos nəmiəgəhiən itulīn. Ko in təsəhtulīən e nəhmtək məmə oīəkəni pətīgəm nalpīniən rəhan. In tīnagim rəkis e nīmisiən, kəni minuva o nəmiəgəhiən.‡

25 Nīpəhriənīən agin u iatəni kəm təmahlī, məmə o nian kəti iətəm tətuvā, nətəmi min u kəmoħmīs, ilah okotətəu nəuia Nətī Uhg̃in, kəni nətəmi min u ilah kəutətəlig lan, ilah okotos nəmiəgəhiən. Kəni nīpəhriənīən, nian əha tīnuva rəkis.

26 Tatə Uhg̃in in Nəukətī Nəmiəgəhiən, kəni e nolīən kətīəh əmə, in təmol məmə Nətīn in min Nəukətī Nəmiəgəhiən, §

27 kəni in təmələhu=pən nəsanəniən minə nepətīən e nəħlmi Nətīn məmə in otakil nolīən min rəha nətəmi, mətəu-inu in Nətī Iətəmi.

28 “Təsəuviriən məmə narmitəmahl otiuvig pik o nati u, mətəu-inu nian əha ikīn tətuvā iətəm nətəm kəmoħmīs okotətəu nəuia Nətīn,

29 kəni ilah okotəhtul e rəhalah min suvət, ilah min u aupən kəmautol nolīən təuvir min okotəkeikei motəhtul min motos min nəmiəgəhiən, mətəu nətəmi min aupən ilah kəmautol nolīən tərāh min, ilah okotəkeikei motəhtul min e nīmisiən kəni motəhtul e nəhmti Tatə Uhg̃in məmə

‡ 5:24 Jon 3:18 § 5:26 Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4

Nətin otəni pətigəm rəhalah nalpiniən.*

³⁰ “Iəu iəkərruru nol aruiən nati kəti e rəhak əmə nəsanəniən. Iəu iətakil noliən mīn rəha nətəmimi mīn, mətəu iatol əhruahru əmə məmə rəhak Tatə tətəni mīne məmə oiəköl. Kəni nian iəkakil noliən rəha nətəmimi, iəkəhrun məmə iəköl təhruahru, mətəu-inu oiəsölkeikeiən məmə iəköl əmə e rəhak nətəligiən. Iəkəkeikei mol təhmen e nətəligiən rəha Uhgīn iətəm təmahli=pa iəu iəkuva.”†

Nəhtul pətigəmiən

o nəruəsaniən Iesu

³¹ Nəmə iəu pişin əmə iətəhtul pətigəm mətəghati aru lak, kəni rəhak nəghatiən ko təsəhtuliən.‡

³² Mətəu iətəmi kəti mīn əha ikin in tətəhtul pətigəm kəni matol nəfigəmiən ohniəu, kəni iəu iəkəhrun məmə nəghatiən mīn u rəhan iətəm tətəni lak ilah niyəhriənən.§

³³ “Aupən, itəmah nəmotahli=pən rəhatəmah mīn nətəmimi məmə okəhuvən motətəlig e nəghatiən rəha Jon, kəni in təmətəhtul pətigəm o niyəhriənən.*

³⁴ Iətəghati lanu lan, mətəu iəsərəriəiən e nəghatiən rəha iətəmimi əmə kəti məmə təhrun noliən nəfigəmiən ohniəu. Kəpə. Təsoliən lanəha.†

* **5:29** Nətəmimi nətəm kəutəhatətə e Iesu, kəutos nəmiəgəhiən itulīn. Nətəmimi nətəm kəsotəhatətəiən lan, ilah okotos nalpiniən itulīn (Jon 3:36; 5:24; Mak 16:16; Efəs 2:8-10). Natimnati mīn nətəm nətəmimi kautol, okotol əpu nəmə təhro ilah kəutəhatətə pəhriən e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kəl 5:6; Jem 2:17,26). Uhgīn tətəfən nəhatətəiən kəm nətəmimi əpnəpīn əmə, kəni matig masiru mīn e lah məmə okautol natimnati təuvir mīn. † **5:30** Jon 8:16 ‡ **5:31** Dut 17:6; 19:15 § **5:32** Jon 8:17-18 * **5:33** Jon 1:19-28 † **5:34** 1Jon 5:9

Iätəghati e nəghatiən rəha Jon lanu mətəu-inu iəkolkeikei məmə Uhgın otosmiəgəh itəmah.

³⁵ Jon u, təhmen e lait kəti. Tatuəu məhagəhag vivi, kəni nikitəmah təmagiən ohni o nian əkuəkir əmə.

³⁶ “Mətəu rəhak uək mın,‡ ilah mın kautol nəfigəmiən ohniəu. Kəni ilah kotəsanən motapirəkis nəghatiən mın u Jon təmatəni. Uək mın u, rəhak Tatə təməfa kəm iəu mə iəkol naunun e lah. Kəni uək mın u rəhak, ilah kəutəni pətigəm iəu, kəni ilah mautol əpu iəu məmə rəhak Tatə in təmahli=pa iəu.§

³⁷ Kəni Tatə Uhgın iətəm təmahli=pa iəu, inəha iətəm tınatəhtul pətigəm ohniəu. In tətəni pətigəm pau iəu, mətəu itəmah nəsotətəu aginiən nəuiən aupaən mətəuarus=pa u rəueiu mine, kəni itəmah nəsoteruhiən nəhmtin.

³⁸ Kəni nəghatiən rəhan təsatig viviən e nikitəmah, mətəu-inu itəmah nəsotəhatətəiən lak, iəu u, iətəm in təmahli=pa iəu iəkuva.

³⁹ “Itəmah nəutafin pık nəghatiən mın e Nauəuə Rəha Uhgın, kəni motəhatətə e nəghatiən mın əha məmə itəmah onəkotos nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə. Mətəu oteruh-to. Nəghatiən mın əha e Nauəuə Rəha Uhgın, ilah kəutəghati lak, məutəni pətigəm iəu.

‡ **5:36** Uək mın iətəm Iesu təmol tol lanu lan: in təmol vivi nətəmimi u kautohmis; in təmahli pətigəm narmın tərəh mın e nətəmimi; in təməgətun nətəmimi e Narməniəgiən Rəha Uhgın; in təmaugın nətəmimi faif-tausin e pıret faif mine nəmu əkəku keiu; in təməniəhu nımətəgi asoli əpəha e nəhu Lek Kaləli. Natimnati mın tol lanəha kəutəgətun məmə Uhgın in Tatə rəha Iesu kəni mahli=pa e nəhue niftəni. § **5:36** Jon 10:25; 14:11

⁴⁰ Mətəu itəmah nəutəpəh nuvaiən ohniəu məmə nəkotos nəmiəgəhiən ohniəu.*

⁴¹ “Iəsoliən nati aɡin e nəni-viviən rəha nətəmimi. Kəpə.

⁴² Mətəu mə itəmah ko, iəu iəkəhrun vivi itəmah, kəni iəu iəkəhrun vivi məmə nolkeikeiən rəha Uhgın tikə e nikitəmah.

⁴³ Iəu iəmuva e nərgi Tatə rəhak, mətəu itəmah nəsotosiən iəu e nikitəmah, nikitəmah təsagiəniən ohniəu; mətəu nəmə iətəmi kəti tətuvə e nərgin aru əmə, kəni nikitəmah tos, kəni motagiən ohni.

⁴⁴ Nian rəfin itəmah nəkotolkeikei məmə nəkotos nəni-viviən rəhatəmah mın, mətəu nəsotalkut aɡiniən məmə onəkotol nati kəti iətəm Uhgın u, in pişin əmə in Uhgın, otəni-vivi itəmah ohni. ? Onəkotəhatətə əhro lanu lak nian nautol noliən əha?

⁴⁵ “Təsəuviriən məmə nikitəmah otəhti məmə, iəu oiəkəni pətigəm noliən tərəh mın rəhatəmah e nəhmti Tatə Uhgın. Kəpə. Mətəu Mosis pəhriən, nian rəfin itəmah nətəsəl=pən ohni,† in otəni pətigəm noliən tərəh mın rəhatəmah.

⁴⁶ Mətəu-inu nəmə itəmah nəmotəhatətə pəhriən e nəghatiən mın rəha Mosis, kəni itəmah

* **5:40** E fes mın u 31-40, Iesu tətəghati e lou rəha nətəm Isrel u tətəni məmə, nəmə iətəmi keiu uə kisil kəutəhtul məutəni pətigəm nati kəti e iətəmi kəti, nətəmimi okotəhrun məmə nəghatiən rəhalah in niəhriəniən. Nətəmi asoli rəha Isrel, kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, ko təsəhtuliən məghati pətigəm aru əmə mətəu-inu in pişin əmə (fes 31). Mətəu Iesu təni məmə kəpə, in mın Jon Bəptais ilau mın (fes 33); mine uək mın rəhan təmol ilah (fes 36); mine Rəhan Tatə Uhgın (fes 37); mine nauəuə rəha Uhgın (fes 39). Ilah mın u kəutəhtul məutəni pətigəm in. Afın-to Jon 8:17-18. † **5:45** Jon 9:28; Rom 2:17

onəkotəhatətə mɪn e rəhak nəghatiən mɪn. Mətəu-
inu təmətəi nəghatiən mɪn kəutəghati lak.

⁴⁷ Mətəu itəmāh nasotəhatətəiən e nəghatiən mɪn
iətəm in təmətəi, tol lanəha, suaru tikə aɡin məmə
onəkotəhatətə lak.”

6

Iesu təmaugin nətəmimi tepət

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Uərisig e natimnati mɪn u, Iesu təmuvən əpəha e
nitəni=pən e nəhu asoli nərgi u, Lek Kaləli. Kəni
nərgin kəti mɪn u, Lek Taipiriəs.

² Kəni nīmənin nətəmimi kəmautuərisig lan,
mətəu-inu kəutafu nəmtətien mɪn rəhan, iətəm
tatol nətəmimi kautohmis kəmotəsanən.

³ Kəni Iesu təmuvən əpəha ilis e nitəuət kəti, kəni
mətəharəg ikin ilah rəhan mɪn nətəmimi.

⁴ E nian əha, lafet kəti rəha nətəm Isrel u, kətəni
məmə lafet rəha Pasova tinuva iuəkir.

⁵ Kəni nian Iesu təməsəl=pən, kəni meruh
nīmənin nətəmimi tepət ilah kəməhuva, kəni
in təmətapuəh o Filip məmə, “?Okotəhro motos
pīret tepət təhmen e nətəmimi mɪn u məmə ilah
okotun?”

⁶ In təməni askəuvin əmə məmə oteruh-to
nəhatətəiən rəha Filip, mətəu in tinəhrun rəkis
nati nak iətəm in otəpanol.

⁷ Kəni Filip təni=pən kəm in məmə, “!Ei! Nəmə
okos nəhmti pīret məni lan təhmen e tu-hanrit
tənariəs pau,* mətəu ko təsəhmenien. Nətəmimi
mɪn u rəfin ilah okotun əmə təkəku məkəku.”

* **6:7** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu.
Rəueiu, tu-hanrit tənariəs təhmen e tu-hanrit-tausin vatu (200,000
vatu).

8 Kəni iətəmimi kəti rəha Iesu, nərgin u Antiru u pia Saimon Pitə, in təməni=pən kəm Iesu məmə,

9 “Suakəku kəti uəha tatos p̄iret faif kəmol e pale, mine nəmu keiu. Mətəu ko təsəhmen aginiən e nətəmimi m̄in əha.”†

10 Kəni Iesu təni məmə, “Otəni=pən kəm nətəmimi məmə okotəharəg.” Kəni ik̄in əha, manuvehli tepət, kəni ilah kəmotəharəg. Kəni nəmp̄ə rəha nəman əmə, təhmen e faif-tausin.‡

11 Kəni Iesu təmos p̄iret, məni tagkiu kəm Uhḡin ohni, kəni məfən p̄iret u kəm lah rəfin u kəutəharəg, kəni matig mol m̄in nati kətiəh əmə e nəmu. Kəni ilah kəmotun təhmen nər̄filah tasisi.

12 Kəni nian k̄inotauən rəkis, nər̄filah tasisi, kəni Iesu təni=pən kəm rəhan m̄in nətəmimi məmə, “Əhuvən motəuəri n̄ip̄isp̄isi p̄iret m̄in kəutəməhl-məhli. Təsəuviriən məmə okotərək̄in əmə.”

13 Kəni ilah kəməhuvən motəuəri n̄ip̄isp̄isi p̄iret kəni məhuveipei=pən e kətim asoli m̄in ilah tueləf kotəriauəh vivi. P̄iret u, in n̄ip̄isp̄isi p̄iret ilah faif kəmol e pale, § iətəm nətəmimi kəmotun motəpəh.

14 Kəni nian nətəmimi kəmoteruh nəmtətiən əha iətəm Iesu təm̄ol, kəni ilah kəmotəni məmə, “N̄ip̄əhriən̄iən. !İəni p̄əhriən u* rəha Uhḡin iətəm

† **6:9** 2King 4:42-44 ‡ **6:10** Nipətan mine kəlkələh m̄in ilah m̄in e n̄imənin əha, mətəu kəmafin əmə nəman. Noliən rəhalah tol lanəha. !Nəmə təhro, nətəmimi ilah rəfin tuenti-tausin! § **6:13**

Pale in nati kəti təhmen e rais uə wit. * **6:14** Nətəm Isrel ilah kəmotəhtahn̄in iəni kəti məmə in otuva təhmen e Mosis (Jon 1:21). E nian rəha Mosis, Uhḡin təməfən p̄iret təmsipəri e neai, nərgin u mana. Kəni ilah kəmauteruh əmə Iesu təm̄ol nati ap̄isp̄is, maugin ilah e p̄iret. Rəhalah nətəligiən təmuven o nauəniən (fes 26) mine noh rəkisiən ilah o nətəm Rom (fes 15).

aupən kəmətəni məmə in otuva e nəhue niŋtəni!”†

15 Kəni Iesu təməhrun məmə nətəmimi mīn u kotəni məmə okəhuva motos in məhuvən motəkeikei kəm in məmə in otuva mol kig rəhalah. Kəni in təmagim mīn, məpəh ilah muvən əpəha e niŋtəuət, mətan in piŋin əmə.‡

Iesu təmaliuək e nəhue nəhu
(*Mat 14:22-27; Mak 6:45-52*)

16 Nian miŋigar təmeiuaiu, nətəmimi rəha Iesu mīn kəmotəiuaiu məhuvən e lek əha.

17 Kəni tinəpinəpu, mətəu Iesu tikə, təsuva-əhanəhiən. Kəni əmeiko, ilah kəməhuvən motəri e bot kəti, kəni mīnəutasuə lan mīnəutohapumīn mīn e lek, məmə ilah okəhuvən Kapeniəm.

18 Kəni nimətagi asoli kəti təməhtul mīnatol nəhu tinətərah.

19 Kəni nian ilah kəməutasuə mautəhuvən, təhmen e faif uə sikis kilomitə, kəni ilah kəmotafu Iesu taliuək e nəhue nəhu§ mətuva iuəkir o rəhalah bot. Kəni ilah kəmotəgin pik,*

20 mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “Sotəgin pikian, mə iəu əpə.”

21 !Kəni nikilah təmagiən mə kotələs in e bot, mautol əmeiko, rəueiu agin, mətəu bot tinuvən e nəve nəhu e niŋtəni=pən ikinu kəməutəni məmə okəhuvən ikin!

Nətəmimi kəməutasal e Iesu

22 Kəməni lauig lan, nətəmimi mīn nətəm kəutatig əha e ləven=pən=pa ikin e lek asoli u, ilah kəmoteruh məmə aupən, bot kətiəh əmə tətəhtul. Kəni ilah kotəhrun məmə Iesu təsuvəniən

† **6:14** Dut 18:15-19 ‡ **6:15** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 § **6:19**
Job 9:8 * **6:19** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37

e bot u ilah rəhan mīn nətəmimi, mətəu-inu nian kəmohiet, ilah pišīn əmə məhuvən.

²³ Kəni bot mīn nəuvein, komotsipən e taun u Taipiriəs, ilah kəməhuva. Ilah kəməhuvari iuəkīr əmə u ikīnu iətəm Iərmənīg təməhtul ikīn məfaki mətəni tagkiu o pīret, kəni nətəmimi kəmotun.

²⁴ Kəni ilah kəmoteruh məmə Iesu tīnikə u ikīnu, moteruh məmə rəhan mīn nətəmimi kīnohkə mīn, kəni tol lanəha, ilah mīn kəmotasua mīn e bot mīn, məhuvən Kapeniəm, mautəsal lan.

Iesu in pīret rəha nəmiəgəhiən

²⁵ Nian nətəmimi mīn u kəmoteruh Iesu əpəha nəve nəhu=pən əpəha e lek u, kotətapuəh ohni məmə, “?Iəgətun, ik nəmuva u ikīnu nəhgīn?”

²⁶ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nīpəhriənīən agīn iətəni kəm təmāh məmə, itəmāh nəutəsal lak, səniəmə nəmoteruh nəmtətīən mīn u iətəm iəmol, mətəu itəmāh nəmotun əmə pīret, nərfitəmāh tasisi.

²⁷ Mətəu təsəuviriən məmə itəmāh nahgitəmāh otikə o nosiən pīret iətəm otəpanəmnəmit mīkə.† Itəmāh, nahgitəmāh otəkeikei mīkə o nosiən pīret iətəm tətatiğ itulīn u, pīret rəha nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə.‡ Pīret u, inu, Nəti Iətəmimi otəpanəfinə kəm təmāh; mətəu-inu Tatə Uhgīn, in təməgətun məmə nīkin tagiən o Nətin.”§

²⁸ Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Noliən nak mīn u iətəm Uhgīn tolkeikei məmə itīmāh oiəkotol?”

† 6:27 Aes 55:2 ‡ 6:27 Jon 6:35,48 § 6:27 Aes 55:2

29 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəkotəkeikei motəhatətə lak, məmə Uhgın təmahli=pa iəu.* Nati u inu Uhgın in tolkeikei.”

30 Kəni ilah kəmotətapuəh mın ohni məmə, “? Mətəu ik onəkol nəmtətian nak, məmə itimah iəkoteruh kəni iəkotəhatətə lam? ?Ik onəkol nati nak?

31 Nian rəhatah kəha mın u aupən, ilah kəmautan ikin təpiə-məpiə ikin, ilah kəmautan ‘mana.’† Nəghatian kəti e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, ‘In təməfən pıret iətəm təmsipən e Negəu e Neai məmə ilah okotun.’”‡

32 Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nıpəhriənian aɡın u iətəni kəm təmah məmə, səniəmə Mosıs təməfinə pıret u iətəm tatsipən e Negəu e Neai məmə nəkotun. Mətəu mə rəhak Tatə in təməfinə. Kəni in u tətəfinə pıret pəhriən iətəm tatsipən e Negəu e Neai, məmə itəmah onəkotun.

33 Mətəu-inu pıret rəha Uhgın, inu in iətəm tatsipən e Negəu e Neai, məteiuaiu=pa e nəhue nıftəni.§ Kəni pıret u tətəfən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi e nəhue nıftəni.”*

34 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, kəsi, əfa-to pıret u kəm tımah nian rəfin.”†

35 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İəu u, iəu‡ Pıret iətəm tətəfən nəmiəgəhiən. İətəmimi otuva ohniəu, in nəumis otəsus minian. Kəni

* **6:29** Jon 6:35; 1Təs 1:3; 1Jon 3:23 † **6:31** Nam 11:7-9 ‡ **6:31** Eks 16:4,15; Neh 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § **6:33** Jon 3:13,31

* **6:33** Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † **6:34** Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ **6:35** Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1

iätəmimi iätəm otəhatətə lak, in otəsəuauə minian.Š*

³⁶ Mətəu iəu iəmāni=pinə rəkis kəm təmah, məmə nati əpnapin nauteruh iəu, mətəu itəmah nəsoətəhatətəian lak.

³⁷ Nətəmimi nətəm rəhak Tatə tətəfa ilah kəm iəu, ilah okəhuva ohniəu. Kəni iätəmimi iätəm otuva ohniəu, ko iəsahli pətigəmian.†

³⁸ Mətəu-inu iəu iəmsisipəniən e Negəu e Neai meiuaiu=pa e nəhue niftəni məmə iəkol natimnati min u iəu əmə iəkolkeikei. Mətəu iəmuva məmə iəkol natimnati min u iätəm rəhak Tatə təmahli=pa iəu iəkuva ohni.

³⁹ Kəni in tolkeikei məmə iəu iəkaskəlīm tiəkis nətəmimi min u nətəm in təməmki=pa ilah kəm iəu, oiəsəmkarəpəniən e iətəmi kəti mine. In tolkeikei məmə e naunun nian, iəu iəkol nətəmi min u ilah okotəmiəgəh min e nīmisiən.‡

⁴⁰ Mətəu-inu rəhak Tatə in tolkeikei məmə nətəmimi rəfin nətəm kəutəsəl=pən o Nətin, kəni motəhatətə lan, ilah okotos nəmiəgəhiən itulin. Kəni e naunun nian, iəu oiəkol nətəmimi min u ilah okotəmiəgəh min e nīmisiən.”

⁴¹ Kəni o nati u, nətəmimi nīkilah tinətuəuin mətəgət, mətəu-inu in tətəni məmə, “Iəu u, Piret iätəm tatsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni.”

Š 6:35 Jon 4:14; 7:37-39 * 6:35 E nauəuə rəha Jon, Iesu in tətəni in məmə in nati səpin: in Piret iätəm tətəfən nəmiəgəhiən (6:35); in Nəhagəhagiən rəha nətəmimi u e nəhue niftəni (8:12); in Namtīhluə (10:7,9); in Iätəmimi rəha Nəsəl Vivian Sipsip Min (10:11,14); in Nəukəti Nair=pa Minian e Nīmisiən, kəni in Nəukəti Nəmiəgəhiən (11:25); in Suaru, mine Nəukəti Nipəhriənian, mine Nəukəti Nəmiəgəhiən (14:6); in Nəukəti Nigi Pəhriən (15:1). † 6:37 Jon 17:2 ‡ 6:39 Jon 17:2,12; 18:9

42 Ilah kəutəni məmə, “?Təhro? Suah u in Iesu, nəti Josip, kitah kotəhrun əmə rəhan tatə mine mamə. ?Təhro in tətəni lanəha məmə, ‘Iəu iəmsipən e Negəu e Neai, mətuva e nəhue niftəni?”

43 Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Təsəuviriən məmə nəkotəghati lanko.

44 Nəmə Tatə Uhgın iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in təsiuvi=paiən iətəmimi kəti tuva ohniəu, kəni ko iətəmimi u təsuva aruiən ohniəu məmə iəkol otəmiəgəh min e nimisiən e naunun nian. §

45 Nəghatiən iətəm iəni kəti təmətei aupən e Nauəuə rəha Uhgın, tətəni tol lanu məmə, ‘Uhgın in otəgətun nətəmimi rəfin.’* Iətəmimi iətəm tətətəlig e nəgətuniən rəha Tatə Uhgın kəni mos rəhan nətəligiən ikin, in tətəuə ohniəu.

46 Iətəmimi kətiəh mine tikə, iətəm təmeruh Tatə Uhgın. In pisin əmə u iətəm təmsipən lan, təmeruh in.

47 Nipəhriəniən agın u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in tinos nəmiəgəhiən itulin.

48 “Iəu u, Piret rəha nəmiəgəhiən. †

49 Nati əpnapin tipitəmah min aupən, ilah kəmotun piret u ‘mana’ əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, mətəu ilah kəmoħmis rəkis.

50 Mətəu Piret iətəm təmsipən e Negəu e Neai meiuaiu=pa u rəueiu, in tol pisin. Piret u, təmeiuaiu=pa məmə iətəmi iətəm tatun, ko təsimisiən

§ 6:44 Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 * 6:45 Aes 54:13; Jer 31:34 † 6:48 Piret əpnapin əmə tasiru e nipətətah məmə kitah okotəmiəgəh kəni məutatig, mətəu Iesu, in Piret rəha nəmiəgəhiən, kəni in nəukəti nəmiəgəhiən itulin, iətəm tətətuəuin u rəueiu.

51 Iəu u, iəu Piret iətəm tətəmiəgəh, təmsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni. Iətəmi otun Piret u, in otəmiəgəh matuvən əmə lanko naunun tikə; kəni Piret u, iətəm iəu iəkəfinə o nəmiəgəhiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni, inu nəhuvegək.”

52 Nəghatiən u təmol nətəmimi kinautəhtul minautorgəhu kəm lah min, motəni məmə, “? Təhro ? Suah u təhrun nəfaiən nəhuvegin kitah kotun?”

53 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nipəhriən iən agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, nəmə itəmah nəsotuniən nəhuvegi Nəti Iətəmimi, kəni məsotəmnim iən niran, ko nəsotosiən nəmiəgəhiən itulin.‡

54 Iətəmimi iətəm tatun əmə nəhuvegək mətəmnim nirak, in otos nəmiəgəhiən itulin,§ kəni e naunun nian, iəu oiəkol in otəmiəgəh min e nimisiən.*

55 Iəməni lanəha, mətəu-inu nəhuvegək in piret pəhriən nig nətəmimi. Konu nirak, in nəmnim iən pəhriən nim nətəmimi.

56 Iətəmimi iətəm tatun nəhuvegək, kəni mətəmnim nirak, in otatig lak. Kəni iəu iətatig

‡ **6:53** Iesu tətəghati e nəghatiən əuhlin əha məmə katun nəhuvegin, katənim niran. Nipət in u, məmə nətəmimi okotəkeikei motəhatətə e rəhan nimisiən kəni motos nəmiəgəhiən itulin. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nəti nak in təməni tol nikitah təhti nipəti Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha Iesu; Mat 26:26,28. § **6:54** Fes 54 in suaru kəti min rəha nəniən fes 40. Nipət ilau kuəhmen-əhmen e lau min. In təhruahru əmə məmə nun iən nəhuvegi Iesu mine nəmnim iən niran in nəghatiən əuhlin o nəhatətə iən rəhatah.

* **6:54** Sam 63:5

lan.^{†‡}

⁵⁷ “Rəhak Tatə iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in nəukəti nəmiəgəhiən. Kəni iəu iətos nəmiəgəhiən ohni. Kəni e nolien əhmen əmə, iətəmi iətəm tatun iəu, inu tatos nəmiəgəhiən ohniəu.

⁵⁸ Iəu u p̄iret p̄əhriən, iətəm təmsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni. In təsəhmenien e p̄iret u, iətəm tipitah min aupən kəmautun. Nati əpnəp̄in məmə ilah kəmotun p̄iret əha, mətəu ilah k̄inohm̄is rək̄is. Mətəu iətəmi iətəm tun p̄iret u, in otos nəmiəgəhiən itul̄in, iətəm naunun tikə.”§

⁵⁹ Iesu təməni p̄ətigəm nəghatien min u, nian təmətəgətun nətəmi iətəm əpəha e nimə rəha nuhapum̄inien* e Kapeniəm.

Nətəmi min rəha Iesu kəmotəp̄əh nəhatətəian lan

⁶⁰ Nətəmi tepət rəha Iesu kəmotətəu nəghatien u rəhan, kəni ilah kotəni məmə, “! Nəman! ! Nəghatien u tiək̄is aḡin! ?Pəh u təhrun nosien nəghatien tol lanəha?”

⁶¹ Kəni Iesu təməhrun aru məmə nətəmi min rəhan, k̄inautəni mun-mun e nəghatien əha rəhan. Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “?Mətəu təhrol əha? ?Nətəligien rəhatəmah təmeiuaiu o nati u?”

⁶² ?Mətəu nəmə təhro nəkoteruh Nəti Iətəmi təri matuvən min ikin əha, in təmsipən ikin aupən, təhrol u rəueiu?†

† **6:56** Nian kitah kəutəni məmə kəutatig e Iesu, uə kəutəpeir=pən e Iesu, n̄ipət̄in u məmə kitah kəutatig e Iesu məsohietien, məutsipən lan, məutəhtul=pən lan, kautos rəfin nəsanənien rəhatah ohni, məutarəriə lan, kaut̄il̄pin kitah min. ‡ **6:56** Jon 15:4-7; 1Jon 3:24; 4:15 § **6:58** Jon 6:41,51 * **6:59** “nimə rəha nuhapum̄inien” – Af̄in-to e tiks̄nəri. † **6:62** Jon 3:31; 17:5

63 Narmin Raha Uhgïn əmə təhrun nəfəniən nəmiəgəhiən kəm iətəmimi.‡ Nəsanəniən rəha iətəmimi təruru noliən nati u. Nəghatiən min u iəmatəni kəm təmah, ilah nəghatiən min rəha Narmin Raha Uhgïn iətəm tətəfən nəmiəgəhiən kəm nətəmimi.

64 Mətəu itəmah nəuvein u ikinu, itəmah nəsotəhatətə əhanəhiən lak.” (Iesu təməni lanəha mətəu-inu in tinəhrun rəkis e nətuəuiniən məmə nətəmi nıpəh min u kəsotəhatətəiən lan, kəni pəh u in otegəhan=pən e nəhlmi tikimir min rəhan.)§

65 Kəni in təməni məmə, “O nati u inu, iəu iəməni rəkis kəm təmah, məmə ko iətəmimi kəti təsuvaieən ohniəu nəmə Tatə Uhgïn təsolieən suaru ohni.”*

66 Uərisig e nəghatiən əha, nətəmimi rəhan tepət kəmotagim, minotəpəh nitəu-pəniən.

Pitə təməni pətigəm məmə in tətəhatətə e Iesu

67 Kəni Iesu təmətapuəh o rəhan nətəmimi tueləf məmə, “?Təhro e təmah? ?Itəmah min nəkotəni məmə nəkotagim motəpəh iəu?”

68 Kəni Saimon Pitə təməni=pən kəm in məmə, “?Iərməniğ, itimah oiəkəhuvən o pəh? Ik əmə u, rəham əmə nəghatiən in tətəfən nəmiəgəhiən iətəm naunun tikə.†

69 Kəni itimah inotəhatətə rəkis lam, kəni itimah inotəhrun rəkis məmə ik İətəmi Asim rəha Uhgïn.”‡

70 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah u, nətəmi tueləf rəhak. İəu u, iəmıtəpən itəmah, mətəu itəmah kəti u ikin, in iərmis.”§

‡ 6:63 Jon 6:68; 2Kor 3:6 § 6:64 Jon 2:25 * 6:65 Jon 3:27; 6:44; 14:6 † 6:68 Jon 6:63 ‡ 6:69 Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34

§ 6:70 Jon 13:2,27

⁷¹ In tətəni Jutəs, nətī Saimon Iskariot, mətəu-inu in mīn in iətəmi tueləf kəti rəha Iesu, mətəu uərisig ikin, in otəpanegəhan=pən in e nəhlmī rəhan mīn tikimīr.*

7

Iesu təməghati ilah pian mīn

¹ Uərisig e natimnati mīn u, Iesu təsolkēikeiən məmə otuvən lahuənu mīn e Jutiə məmə otol rəhan uək əha ikin əha, mətəu-inu, nətəmi asoli rəha nətəm Jutiə kəmotətēi nənīən oneuən kəti ohni məmə okotuhamu in. Kəni tītəlig muvən lahuənu mīn e nītəni Kaləli.

² Mətəu nian tīnəkuəkīr e nian rəha nolīən lafet kəti rəha nətəm Isrel, nərgīn ko lafet rəha Nolīən Nīmauvlūvl.*

³ Kəni pia Iesu mīn kəmotəni=pən kəm in məmə, “Təuvīr agīn konu məmə nəkiet muvən əpəha Jutiə, pəh nətəmimi mīn rəham əha ikin əha, ilah koteruh nati apīspīs mīn rəham iətəm natol.

⁴ Mətəu-inu iətəmimi iətəm tolkeikei məmə nətəmimi okotəhrun in, kəni ko təsəhluaigīən e rəhan mīn uək mīn. Nəmə natol natimnati mīn u, uvən mol əpu ik, kəni təuvīr agīn məmə onəkol pəh nətəmimi mīn e nəhue nīftəni koteruh.”

⁵ Pian agīn mīn pau, ilah mīn kəsotəhatətəiən lan, kəni mol kəutəni lanəha.†

⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nian əhruahru rəhak təsuva əhanəhiən,‡ mətəu itəmah, nian mīn rəfin əmə təhruahru o təmah.

* **6:71** Jon 17:12 * **7:2** Lafet rəha Nolīən Nīmauvlūvl – Eruh e tiksīnəri. † **7:5** Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ **7:6** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30

7 Nətəmimi rəha nəhue niftəni u, ilah ko kəsotəməkien e təmah, mətəu iəu, ilah kəutəməki lak, § mətəu-inko iəu iatəni pətigəm məmə rəhalah noliən təsəhruahruien.*

8 Itəmah onəkautəhuvən e lafet, mətəu ko iəu iəsaupəniən muvən e lafet əha mətəu inko, nian əhruahru rəhak təsuva əhanəhiən.”†‡

9 In təmətəni nəghatiən u, kəni mətətatig əpəha Kaləli.

Iesu təmuvən min e lafet rəha Noliən Nimauvluvl

10 Kəni pia Iesu min kəmotaupən məhuvən e lafet əha, uərisig ko, Iesu təmuvən min. Mətəu nian təmuvən, in təmətan oneuən əmə o nətəmimi məmə okəsotehiən.

11 Kəni e lafet əha, nətəmi asoli rəha nətəm Jerusiləm, kəutəsal lan məutətapuəh lan əpnəpən əmə o nətəmimi məmə, “?Suah əpə in iə?”

12 Kəni ikən əha, nīmənin nətəmimi kəməutasiuən-asiuən lan. İlah nəuvein kotəni məmə, “In iətəmi təuvir kəti,” mətəu nəuvein kotəni məmə, “Kəpə, in təteiuə əmə əpəha e nətəmimi.”

13 Mətəu ilah kəutəgin e rəhalah nətəmi asoli, § kəni kəti təməsəni pətigəmiən Iesu e niki nətəmimi məmə nətəmimi okotətəu.

§ 7:7 Jon 15:18-21 * 7:7 Jon 3:19-20 † 7:8 Jon 7:6 ‡ 7:8 Kəpi əuas min nəuvein rəha nauəuə u kəutəni məmə, “O iəu iəsuvəniən e lafet əha.” Nipəti nəghatiən u məmə Iesu otəsuvəniən e lafet əha mətəu-inu pian min, nikiilah təhti məmə in otəkeikei muvən məmə in otol nati apispis min, kəni mol narmə nətəmimi okotiuvig ohni. Mətəu Iesu otuvən əmə e lafet e nian əhruahru iətəm Uhgən otəni kəm in. § 7:13 Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19

14 Lafet əha, kəmol o nəfakiən apiəpiə kəti, kəni e nəlugi lafet u, Iesu in təmuvən əpəha e Nimə Rəha Uhgın, mətəgətun nətəmimi.

15 Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, narmilah təmiuvig pik, kəni kotəni məmə, “?Suah u təməhro məhrun natimnati mın u e Nauəuə Rəha Uhgın? Rəhatah kəti iətəmi asoli təsəgətuniən lan mīne.”

16 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəghatiən mın u iətəm iətəgətun nətəmimi lan, səniəmə rəhak əmə. İlah kautsipən e Tatə Uhgın iətəm təmahli=pa iəu iəkuva.

17 “Kəni nəmə suah kəti rəhan nətəligiən təskasik məmə otol natimnati mın iətəm Uhgın tolkeikei, kəni in təhrun məmə nəghatiən mın u rəhak, ilah kautsipən o Uhgın, səniəmə rəhak aru əmə.

18 İtəmimi iətəm tətəghati aru əmə e rəhan nepətiən, in tətəlkut aru əmə ohni, məmə otiuvi rəkis nətəmimi, kəni kotəfəri nərgin ohni.* Mətəu iətəmimi iətəm tolkeikei məmə nətəmimi okotəfəri nərgi iətəm təmahli=pa in tuva, in iətəmimi rəha nəniən nıpəhriniən, in səniəmə iətəm tətəiua.

19 Mosis təməfən Lou kəm təmah, mətəu itəmah kətiəh mīne təsol viviən Lou əha mīne. ?İtəmah nəutəlkut məmə nəkotohamu iəu o nak?”†

20 Kəni nımənin nətəmimi kotəni məmə, “! Nəman! !Narmın tərəh kəti u tətətig lam! ?Pəh təni məmə otoh ik mīne?”

21 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İəu iəmol uək kətiəh əmə,‡ kəni itəmah rəfin, narmitəmah tatiuvig ohni.

* 7:18 Jon 5:41; 8:50,54 † 7:19 Nətəmi asoli mın rəha nətəm Isrel, kəmutəsəl e suaru o nohamuiən Iesu e Jon 5:18 mīne 7:25. E Lou rəha Mosis, Uhgın tətəniəhu nohamuiən iətəmi (Eks 20:13). ‡ 7:21 Jon 7:23; Jon 5:2-9

22 Mətəu itəmah min nautol uək e Sapət, nəutəhgi=pən nəsualkələh e nian əha, mautohtəu=pən Lou rəha Mosis. § (Nipəhriənən, səniəmə Mosis əhruahru in tətətuəuin noliən əha, mətəu tipitəmah min ilah kəmotətəuəuin.)*

23 Mətəu nian rəfin, itəmah nəutəhgi=pən nəsualkələh e nian rəha Sapət mautil məmə onəsotətgəhliən Lou rəha Mosis. † ? Kəni təhro niəməha tatol itəmah mətəu-inu iəu iəmol vivi aɡin nipəti iətəmimi e nian rəha Sapət? ‡

24 Otəpəh nakiliən noliən rəhak u iətəm nəmoteruh əmə e nəhmtitəmah, mətəu onəkotəkeikei motətəlig e natimnati iətəm nəsoteruhiən e nəhmtitəmah, kəni motakil e nətəligiən iətəm təhruahru.” §

Nətəmimi kəmotəghati e Krīsto

25 Kəni e nian əha, nətəm Jerusiləm nəuvein kotəni məmə, “?Təhrol əha? ?Suah u inu, nətəmi asoli kotəni məmə okotuhamu?*

§ 7:22 Lev 12:3 * 7:22 Jen 17:9-14; 21:4 † 7:23 Nətəm Isrel, nətəligiən rəhalah tol lanəha. Nəmə lou keiu, kəni kuol pisin e lau min, nəmə natol kəti iətəm tatol ik nətatgəhli min kəti min, kəni onəkeikei məhrun məmə lou nak u in iahgin. Nati əpnapin məmə kəsegəhaniən noliən uək e nian rəha Sapət, mətəu nətəm Isrel ilah kinotəhrun rəkis məmə nəhgi-pəniən iətəmi, in iahgin e lou rəha Sapət. Tol lanəha, nəmə okəhgi=pən suakəku kəti e nian rəha Sapət, kəni okəkeikei kəhgi=pən e nian əha, kəni səniəmə noliən tərəh. Nətəligiən rəha Iesu tol lanu məmə, nəmə ilah kəutəgəhan nəhgi-pəniən nəsualkələh e nian rəha Sapət, kəni kəutəkeikei motəgəhan o nol viviən nipəti iətəmimi kəti nəmə nimisiən uə nərahian kəti tətətig lan e nian rəha Sapət. ‡ 7:23 Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 § 7:24 Aes 11:1-3; Jon 8:15 * 7:25 Jon 7:1

26 Mätəu oteruh-to. In tınatəgətun pətīgəm əmə nətəmimi əpəha e nəhmti nətəmimi mətəu suah kəti təsahien ohni. ?Təhro nəmə nak nətəmi asoli mın kınotəhrun rəkis məmə in Krısto iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa?

27 Mätəu kitah kotəhrun ikin suah u təmsipən ikin. Mätəu nian Krısto in otuva, ko iətəmi kəti təsəhrunian ikin in tatsipən ikin.”†

28 Kəni e nian əha, Iesu in tətəgətun nətəmimi e Nimə Rəha Uhgın. Kəni in təmagət əfəmäh mətəni pətīgəm məmə, “Nikitəmah təhti məmə nəkotəhrun iəu, kəni motəhrun mın ikin iəmsipən ikin, mətəu itəmah nəkotəruru. Iəu, iəməsuvaian e nətəligian əmə rəhak. Uhgın təmahli=pa iəu iəkuva. Kəni Uhgın, in nıpəhriəniən. Itəmah nəkotəruru in,

29 mətəu iəu iəkəhrun,‡ mətəu-inu iəu iəmsipən lan. Kəni in təmahli=pa iəu iəkuva.”

30 O nati u, nətəmi asoli mın kəmotolkeikei məmə soldia mın okotaskəlim Iesu, mətəu kəti təməsea-pəniən mek, mətəu-inu təsol əhanəhian nian rəhan.§

31 Mätəu e nımənin nətəmimi ikin əha, ilah tepət kəmotəhatətə lan, kəni mətəni məmə, “Nəmə Krısto tuva, kəni ko in təsoliən nəmtətiən tepət tapirəkis ilah mın u suah u Iesu tatol.”*

Soldia mın rəha

† **7:27** Nətəmimi kotəhrun məmə Iesu təməpət əha Nasərit, kəni in rəhan u məmə mine tatə u Josip mine Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Nətəm Isrel nəuvein ilah kotəhrun məmə Krısto in otsipən əpəha taun Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), mətəu nəuvein, nıkilah təhti məmə in otuva əmə, nətəmimi ilah okotəruru ikin in təmsipən ikin. ‡ **7:29** Mat 11:27 § **7:30** Mat 26:18 * **7:31** Jon 2:23; 4:48

*Nimə Rəha Uhg'in kəməhuva
məmə okotaskəlīm Iesu*

³² Kəni nian Farəsi mīn kəmotətəu nīmənin nətəmimi kəutasiuən-asiuən e Iesu lanəha, ilah mīne pris asoli mīn kəmotahli=pən soldia mīn nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhg'in məmə okotaskəlīm Iesu.†

³³ Kəni Iesu təməni=pən kəm nīmənin nətəmimi məmə, “İəu iətatig nian təkəkir əmə kitah mīn itəmah, kəni uərisig, iəkətəlig=pən mīn o iətəm təmahli=pa iəu.

³⁴ E nian u, itəmah onəpanotəsal lak, mətəu ko nəsotəhiən iəu; mətəu-inu ikin əha, iəu iətuvən ikin, ko itəmah nəsəhuvaian ikin.”

³⁵ Kəni nətəmi asoli mīn rəha nətəm İsrəl kīnəutətapuəh-ətapuəh o lah mīn məmə, “? In otuvən iə əha məmə kitah okəsoteruhian in? ? Otuvən o nətəm İsrəl nəuvein u nətəm kəutatig e nitəni pisin pisin mīn ilah Nanihluə‡ mīn, məmə otəgətun ilah?

³⁶ In tətəni məmə e nian əha, kitah okotəsal lan, mətəu kəsoteruhian in, mətəu-inu ikin əha in tətuvən ikin, ko kitah kəsəhuvəniən ikin. ? Nəghatian nak u, nīpət'in tətəni nak?”

Nəhu iətəm tətəfa nəmiəghian pəhriən

³⁷ Naunun nian rəha lafet əha, in iahgin tapirəkis e nian mīn nəuvein rəha lafet. Kəni e nian əha, Iesu təməhtul əpəha e nəhmti nətəmimi

† 7:32 Jon 7:45-48 ‡ 7:35 Nanihluə, İanihluə – Afin-to e tiksınəri.

magət əfəməh məmə, “!İətəmimi iətəm tətəuauə, pəh in otuva ohniəu, məmnim![§]”

³⁸ İətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in təhmen e nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın u tətəni lanu məmə, ‘Nəhu iətəm tətəfən nəmiəgəhiən pəhriən, in otsipən e nikin, təhmen e nəhmti nəhu iətəm tətəpuəl-apuəl mətəri mətəiəh pətigəm.’[†]

³⁹ İesu təməni nəghatiən u, mətəghati e Narmin Rəha Uhgın u uərisig in otəpanəfən kəm nətəmi min u kotəhatətə lan.[‡] Mətəu e nian əha, Narmin Rəha Uhgın, təsuva əhanəhiən e nətəmimi, mətəu-inu Uhgın təməsəfəri əhanəhiən İesu.[§]

Nətəmimi kəmotəuari ilah mın o İesu

⁴⁰ Nian nətəmimi əha ikin kəmotətəu nəghatiən u, kəni nəuvein kotəni məmə, “Suah u, in iəni rəha Uhgın u, aupən kəmatəghati lan.”

⁴¹ Mətəu nəuvein mın ilah kotəni məmə, “Suah u, in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.”

Mətəu in pisin mın nəuvein kotəni məmə, “? Nikitəmah təhti məmə Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa təhrun nisipəniən e Kaləli? ! Kəpə!”

⁴² Nauəuə rəha Uhgın tətəni məmə Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa otəkeikei misipən e

§ 7:37 “Nəuəuəiən” in nəghatiən əuhlin tətəgətun məmə kitah kotəkeikei motos Uhgın təhmen e iətəmimi iətəm tətəuauə təkeikei məmnim nəhu. “!Əhuva ohniəu, məmnim!” in nəghatiən əuhlin iətəm tətəni məmə, “Əhatətə lak.” * **7:37** Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nəh 22:17 † **7:38** Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nəh 7:17 ‡ **7:39** Jon 1:33; Uək 2:17,33 § **7:39** Jon 12:23,32; 13:31,32 * **7:41** Jon 1:46

nəuaniləuis rəha Tefit, e taun u Petlehem, ima Tefit aupən.”†

43 Tol lanəha, kəni nīmənin nətəmimi mīn u, kəmotuəri ilah mīn o Iesu.

44 Kəni nəuvein kotəni məmə okotaskəlīm in, mətəu iətəmi kəti təməsea-pəniən mek.

Nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel kəmasotəhatətəiən e Iesu

45 Kəni soldia mīn kəmohtəlig məhuvən o pris asoli mīn mīne Farəsi mīn, kəni nətəmi asoli mīn əha kəmotətapuah o lah məmə, “? Təhro nəsotələsiən Iesu məhuva?”

46 Kəni soldia mīn əha kotəni=pən kəm lah məmə, “! Iəməsotələsiən mətəu-inko suah kəti təsəghatiən təhmen lan!”

47 Kəni Farəsi mīn kəmotəni=pən kəm lah məmə, “?Təhro? In tīniuvi=pən nətəligiən rəhatəmāh mīn e rəhan nəghatiən eiuə?”

48 ?Nəmoteruh rəkis rəhatah kəti iətəmi asoli uə Farəsi kəti təməhatətə lan?

49 Mətəu nətəmi əpnəpīn mīn, ilah kotəruru aɡin Lou rəha Mosis, tol lanəha, Uhgīn otərəkīn ilah.”

50 Kəni Nikotiməs u in Farəsi kəti, inəha ikīn ilah mīn. Suah u inu aupən təmuvən mətəghati kəm Iesu.‡ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə,

51 “?Təhro? ?Təhruahru e Lou rəhatah məmə kitah okotəni pətīgəm nalpīniən rəha iətəmimi iətəm kitah kəsotaupəniən motəhrun vivi, konu, məsotəh əhruahruīn nati nak iətəm in tatol?”

52 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “? Təhro? !?Ik u ik iətəm Kaləli, uə!? Uvən-to mafin

† 7:42 2Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 ‡ 7:50 Jon 3:1

mīn Nauəuə Rəha Uhgīn. Ik onəkeruh məmə iəni kəti ko təsisipənien Kaləli.”

⁵³ Kəni nətəmimi kīnotohtəlig=pən mīn məutəhuvən lahuənu mīn. §

8

¹ Mətəu Iesu təmuven əpəha e nītəuət u, nərgīn u, Nītəuət Rəha Nīgi U Olif.

Pətan iətəm təmapīli ilau iərman pīsīn u səniəmə rəhan iərman

² Kəməni lauig, ləplapīn agīn, kəni Iesu təmitəlig=pən mīn e Nīmə Rəha Uhgīn. Kəni nətəmimi tepət kəməhuva, motuhapumīn=pən ilah mīn ohni, kəni Iesu təməharəg kəni mīnətuəuīn mətəgətun ilah.

³ Kəni nəgətun mīn rəha Lou mīne Farəsi mīn kəmotələs pətan kəti məhuva ohni. Kəni motol in təhtul əupən e nəhmtīlah. Pətan əha, nətəmimi nəuvein kəmoteruh e nəhmtīlah məmə tətəpīli ilau iərman kəti səniəmə rəhan əhruahru iərman.

⁴ Kəni nətəmi asoli mīn əha kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “Təgətun, pətan u nətəmimi kəmoteruh e nəhmtīlah məmə in tətəpīli ilau iərman kəti, mətəu səniəmə rəhan əhruahru iərman.

⁵ E Lou rəhatah, Mosis təmələhu nəghatīən kəti tətəni məmə, pətan tol lanu, kitah kotəkeikei motəhti e kəpiel apīn motəhtimu.* ?Mətəu ik, rəham nətəligīən təhro?”

§ 7:53 E kōpi əuas mīn nəuvein rəha Niutestīmīn iətəm kəmətēi e nəghatīən Kris əupən, nəghatīən u Jon 7:53–8:11 tīkə. * 8:5 E Lou rəha Mosis pətan mīne iərman ilau pəti okəkeikei kahtīmu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22–24).

6 Ilah kəmotətapuəh lanəha, məmə okotol nətəligiən ekəu-ekəu, pəh ilah moteruh=pən noliən tərəh nəuvein lan, məmə ilah kotəhrun nakiliən noliən rəhan.† Mətəu Iesu təpnarəpən əmə, məməhli-əməhli mətətəi nati e niftəni e nəuanəhlmin.

7 Ilah kəməutəhtul mətəhtul mətətətapuəh e nəghatiən u kəm in, kəni in təhtul, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəmə itəmah kəti u ikinu, in təsoliən noliən tərəh nian kəti mine, pəh in otaupən məhti pətan u.”‡

8 Kəni in məməhli-əməhli min, mətətəi nati e niftəni e nəuanəhlmin.

9 Kəni nian ilah kəmotətəu nəghatiən rəhan, kinəutan kətiəh kətiəh, mətəgim. Nauəhli min kotaupən motəgim kətiəh kətiəh, motəpəh əmə Iesu mine pətan əha.

10 Kəni Iesu təməhtul əhruahru min lan məni=pən kəm pətan məmə, “?Pətan, nətəmimi min u kəmotəhruvən? ?Kəti təsuvaian məmə otəni pətigəm rəham nalpiniən?”

11 Kəni pətan əha təməni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, ilah kohkə.”

Kəni Iesu təni=pən məmə, “Iəu min, ko iəsəni pətigəmiən rəham nalpiniən. Mətəu atuvən, mol naunun e noliən tərəh min.”§

Iesu in nəhagəhagiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni

12 Kəni Iesu təmətəghati min kəm lah, mətəni məmə, “Iəu u, iəu Nəhagəhagiən rəha nətəmimi u e

† 8:6 Nikilah təhti məmə niki Iesu otasəkəhruin pətan əha, konu ilah okotəni məmə in təsitəu-pəniən Lou rəha Mosis. ‡ 8:7 Dut 17:7; Rom 2:1,22 § 8:11 Jon 3:17; 5:14

nəhue niftəni.* İətəmimi iətəm tətītəu=pa iəu, ko in təsaliuəkian e napinəpuiən nian kəti mine, mətəu in otos nəhagəhagian e nəmiəgəhian rəhan.”†

13 Kəni Farəsi min kəmotəni=pən kəm in məmə, “! İk nətəfu pətigəm ik lanko, mətəu iətəmi kəti təsolian rəhan aru nəfigəmian, kəni tol lanko, rəham nəghatian ko təsəhtulian!”‡

14 Kəni İesu təni=pən məmə, “Əuah, nıpəhrıənian məmə iəu aru əmə iətəni pətigəm iəu. Mətəu rəhak nəghatian in tətəhtul pəhrıən, mətəu-inko, iəu iəkəhrun ikin iatsipən ikin, kəni məhrun min ikin iatuvən min ikin,§ mətəu itəmah nəkotəruru ikin iatuvən ikin, kəni motəruru ikin iatsipən ikin.*

15 “İtəmah u, nəutakil nolian rəha iətəmimi e nətəligian rəha iətəmimi əmə. Mətəu iəu iəsakilian nolian rəha iətəmi lanəha, məsakilian iətəmi kəti.

16 Mətəu nəmə iəu, iəkakil nolian rəha nətəmimi, oiəkol e nolian iətəm təhruahru, mətəu-inu səniəmə iətakil e nətəligian əmə rəhak, mətəu itımlau Tatə Uhgın iətəm təmahli=pa iəu, rəhatımlau nakilian in kətiəh əmə.

17 E Lou rəhatəmah, kəmətei məmə, nəmə iətəmimi keiu, katuol nəfigəmian o nəghatian kəti, kəni nəghatian u, in otatəhtul.†

18 Kəni rəueiu əha, iəu iətəni pətigəm iəu, mətəu rəhak Tatə iətəm in təmahli=pa iəu iəkuva, in min tatol nəfigəmian ohniəu.”‡

* **8:12** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 † **8:12** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nəh 21:23-24

‡ **8:13** Jon 5:31 § **8:14** Jon 13:3; 16:28 * **8:14** Nəghatian rəha İesu in nıpəhrıənian mətəu-inu təmsipən e Uhgın, kəni mətətəlig e Uhgın, kəni Uhgın in nıpəhrıənian. † **8:17** Dut 19:15 ‡ **8:18** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34; Jon 5:31-40

19 Kəni tol lanəha, ilah k̄inəutətapuəh ohni məmə, “?Mətəu Tatə in iə rəham?”

Kəni in təni məmə, “Itəmah nəkotəruru iəu, kəni itəmah nəkotəruru m̄in rəhak Tatə. Nəmə itəmah nəkotəhrun mə iəu pəh, kəni nəkotəhrun m̄in rəhak Tatə.”§

20 Iesu təməni nəghatiən u e Nimə Rəha Uhḡin əhruahru, nian in təmətəgətun nətəmimi əpəha ikin kəti iətəm kətəfən məni ikin. Mətəu iətəmi kəti təməsuvəniən maskəl̄im in, mətəu-inu təsol əhanəhiən nian rəhan.

Iesu təmsipən ilis

21 Kəni Iesu təmətəni=pən m̄in kəm lah məmə, “Iəu iəpanagim rəkis e təmah, kəni itəmah onəkotəsəl lak. Mətəu itəmah onəkohm̄is, kəni təfagə tərəh u rəhatəmah* otatig əhanəh e təmah. Ikin əha iatuvən ikin, ko itəmah nəsehuvaiən ikin.”

22 Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, ilah kotəni məmə, “?Nəghatiən əha Iesu tətəni məmə, ikin əha in tatuvən ikin, ko kitəh kəsəhuvəniən ikin, n̄ipət̄in tətəni nak? ?Nəmə təhro in otohamu aru in, uə?”

23 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Imatəmah u ikinu, mətəu iəu, iəu imak əha ilis ikin əha, kəni iəmsipən ikin, meiuaiu=pa. Itəmah nətəmimi rəha nəhue n̄iftəni u. Mətəu iəu, səniəmə iətəmi rəha nəhue n̄iftəni u.†

24 Tol lanəha, iətəni=p̄inə kəm təmah məmə, itəmah onəpanohm̄is e nolien tərəh m̄in rəhatəmah, mətəu-inu nəmə itəmah

§ 8:19 1Jon 2:23 * 8:21 Nian Iesu tətəni “təfagə tərəh u,” nəmə nak in tətəghati e təfagə tərəh iətəm kəsotəhatətəiən lan (Jon 9:41).

† 8:23 Jon 3:31

nəsotəhatətəiən lak məmə İəu U Inu,‡ kəni itəmah onəkohmīs, kəni nolien tərəh mīn rəhatəmah okotatig agin e təmah.”§

25 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “!Ei! ?Ik pəh konu?”

Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “İəu iəkəhmen əmə məmə in konu iəmatəni kəm təmah aupən, mətəuərus=pa u rəueiu.

26 Natimnati tepət iətəm iəkəhrun nəniən e təmah, kəni məhrun nakiliən nolien mīn rəhatəmah ohni, mətəu iətəmimi iətəm təmahli=pa iəu, rəhan nəghatien in nīpəhriənien əmə. İəu iətəni pətigəm əmə natimnati mīn iətəm iəmətəu ohni, məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni ilah okotətəu.”

27 Mətəu ilah kəsotəhrunien məmə İesu in tətəgətun Tatə Uhgīn.

28 Tol lanəha, in təni=pən kəm lah məmə, “Nian onəkotləfəri rəkis Nəti İətəmimi,* nəpanotəhrun məmə İəu U Inu.† Kəni onəpanotəhrun mīn məmə iəsol aruiən nati kəti e rəhak nətəligien. İətəni əmə natimnati iətəm Tatə Uhgīn təməgətun iəu lan.‡

‡ 8:24 E kopi əuas mīn rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatien Kris aupən, nəghatien u rəha İesu, “Mə İəu U Inu,” təməni u ikinu mine ikin mīn tepət e nauəuə u, in təhmen-əhmen əmə e nəghatien kəti iətəm Uhgīn təmətəni o nəni aruiən nərgin kəm Mosis, mətəni məmə, “İəu İətatig.” Afın-to e nauəuə rəha Eks 3:14-16. İesu tətəni nəghatien əha, matol əpu in məmə in Uhgīn. İesu in tətəni məmə in Uhgīn. Jon 8:28,58; 13:19; 18:6 § 8:24 Rəueiu İesu in təsəghatien əmə e nolien tərəh asoli iətəm kəsotəhatətəiən lan, mətəu tətəghati e nolien tərəh mīn rəfin agin iətəm nətəmimi əha kəmotol. * 8:28 Jon 3:14; 12:32-33 † 8:28 “İəu u inu” — Afın-to futnot e Jon 8:24.

‡ 8:28 Jon 14:24

29 Iətəmi təmahli=pa iəu iəkuva, in tətatiḡ itimlau min. In təsəpəhiən iəu iəkan pišin, § mətəu-inu, nian rəfin, iatol natimnati m̄in iətəm n̄ikin tətagiən ohni.”*

30 Nian Iesu təmətəni nəghatiən m̄in əha, nətəmimi tepət kəmotəni n̄ipəhriənian lan.

N̄ipəhriənian
tateuvi rəkis itəmi

31 Kəni Iesu təməni=pən kəm nətəm Isrel m̄in u kəmotəni n̄ipəhriənian lan məmə, “Nəmə nəkotaskəlīm əskasik nəghatiən m̄in u rəhak, iətəm iətəni=pinə kəm təmah, itəmah əhruahru konu, rəhak nətəmimi m̄in. †

32 Kəni itəmah onəkotəhrun n̄ipəhriənian, kəni n̄ipəhriənian u, otit̄is itəmah məmə nəsəhuva minian motol slef.” ‡

33 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Itəmah u namipi Epraham, § itəmah u iəsotol aginian slef* m̄in rəha iətəmi kəti. ?Təhro nəməni nəghatiən u məmə, ‘N̄ipəhriənian otit̄is itəmah, nəkotəpiə.’?”

34 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “N̄ipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm təmah, nətəmimi nətəm kautol nolian tərəh, kəni nolian tərəh u, in tətarməniḡ e lah, kəni mətəskəlīm matol ilah kəutəhuva rəhan m̄in slef. †

35 Kəni slef, rəhan iətəmi asoli təsegəhanian məmə otatiḡ e nimə rəhan. Mətəu iərməniḡ tətəgəhan lan məmə nət̄in tətatiḡ e nimə rəhan nian rəfin matuvən əmə lanko naunun tikə.

§ 8:29 Jon 16:32 * 8:29 Jon 4:34; 5:30; 6:38 † 8:31 2Jon 1:9
‡ 8:32 Rom 8:2; 2Kor 3:17; Kəl 5:1 § 8:33 Luk 3:8 * 8:33 “slef”
— Afin-to e tiksinari. † 8:34 Rom 6:12-23; 1Jon 3:8-9

³⁶ !Tol lanəha, nəmə Nəti Uhgın tatitis itəmah, kəni tatitis pəhriən agın itəmah, kəni itəmah nə səhuva minian motol slef!

³⁷ İəkəhrun məmə itəmah namipi Epraham, mətəu nəutəsəl e suaru məmə onəkotohamu iəu, mətəu-inu nəsolkeikeiən məmə onəkotətəlig e rəhak nəghatiən.‡

³⁸ İəu iətəni natimnati min u, iətəm iəmeruh rəhak Tatə təmol. Mətəu itəmah nautol natimnati min u iətəm rəhatəmah əmə tatə təməni kəm təmah.”

³⁹ Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Mətəu tatə rəhatimah, in Epraham!”

Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə itəmah namipi Epraham əhruahru min, kəni itəmah onəkotos rəhan noliən min, təhmen lan təmol aupən. Mətəu itəmah səniəmə namipin əhruahru, mətəu-inu nəsotosiən noliən min rəhan.§

⁴⁰ İəu iətəni pətigəm nəghatiən pəhriən kəm təmah iətəm iəmətəu o Uhgın, mətəu itəmah nəkotəni məmə onəkotohamu iəu. ?Nikitəmah təhti məmə noliən rəha Epraham tol lanəha?

⁴¹ Itəmah nəutohtəu=pən əmə noliən əmə rəha tatə rəhatəmah.”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “İtimah u səniəmə kəlkələh min e suaru. Uhgın əmə in Tatə rəhatimah.”

Nənəti Sətən

⁴² Kəni İesu tənəni=pən kəm lah məmə, “Nəmə Uhgın pəhriən in Tatə rəhatəmah, kəni itəmah onəkotolkeikei iəu, mətəu-inu iəu iəmsipən lan,

‡ **8:37** Jer 9:25-26; 1Jon 3:10 § **8:39** Rom 2:28-29; 9:7-9

muva u ikinu.* Mətəu in səniəmə rəhatəmah Tatə. İəu iəməsuvaian u ikinu e rəhak aru əmə nətəligian, iəmuva mətəu-inu in təmahli=pa iəu.

43 “?Mətəu təhro nəsotəhrunian nıpəti nəghatian rəhak? !Mətəu-inu nəsotolkeikei aginian məmə nəkotətəu rəhak nəghatian!

44 Itəmah, rəhatəmah nolian təhmen əmə e nolian rəha tatə rəhatəmah, Setən. Kəni nian rəfin itəmah nəkotolkeikei nolian nəuan.† Nolian rəhan iətəm təmatol e nətuəuinian,‡ tatol əhanəh, in iətəmi rəha nohamuiən itəmi. In təməki e nıpəhriənian, mətəu-inu nıpəhriənian tikə lan. Nian in tətəiua, in tatol əmə rəhan nolian, mətəu-inu in iətəmi rəha neiuəian, kəni in tatə rəha neiuəian min.

45 “Mətəu iəu iətəni nıpəhriənian əmə kəm təmah, kəni tol lanəha, itəmah nəsotəhatətəian e rəhak nəghatian.

46 ?Təhro? Itəmah kəti u ikinu təhrun nəgətunian məmə iəu iəmol nolian tərəh kəti mine? ?Nəmə iəu iətəni nəghatian pəhriən min, kəni təhro itəmah nəsotəhatətəian lak?

47 İətəmi rəha Uhgın, in tatətəlig e nəghatian rəha Uhgın, mətəu itəmah səniəmə nətəmi rəha Uhgın. Tol lanəha, nəsotətəligian e nəghatian rəha Uhgın.”

Iesu mine Epraham

48 Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəmotahi Iesu motəni məmə, “!Nəman! !İtəmah inoteruh

* **8:42** 1Jon 5:1 † **8:44** 1Jon 3:8 ‡ **8:44** E nauəuə rəha Jen 3:4, koteruh məmə Setən təmaupən meiuə e nətuəuinian. In təməni=pən kəm Iv məmə, “Ko ik onəsimis aginian.” Mətəu Setən təmətəghati lanu, məuhlin nəghatian iətəm Uhgın təməni e Jen 2:17.

əhruahru ik! Ik iətəm Səmeriə kəti. !Ik, narmin tərəh kəti tətətiḡ lam!”

⁴⁹ Mətəu Iesu təni məmə, “Narmin tərəh tikə lak, mətəu iəu iətəfəri nərgi rəhak Tatə, mətəu itəmah, nəutərəkin nərgək.

⁵⁰ Iəu iəsalkutiən o nərgin asoli, mətəu iətəmi kəti in tətalkut ohniəu. Kəni in otəpanakil nətəmimi rəfin.

⁵¹ Nipəhriənien agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tatol nəuiak, ko in təsimisiən nian kəti mine.”

⁵² Kəni nətəmimi min əha kotəni=pən kəm in məmə, “!Rəueiu inotəhrun məmə narmin tərəh kəti tətətiḡ lam! Epraham təmimis, kəni iəni min kəmohmis min, mətəu ik nətəni məmə, iətəmimi iətəm tatol nəuiam, ko in təsimisiən nian kəti. ? Nəghatiən nak u?

⁵³ ?Ik nəkapirəkis Epraham u tipitimah tinimis rəkis? ?Kəni mine iəni min u kinohmis rəkis? ?Kəni nəkəmə ik iətəmimi nak?”Ş

⁵⁴ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Nəmə iəu əmə iətəfəri aru iəu, kəni rəhak nisiaiən in nati əpnapin əmə. Mətəu rəhak Tatə u itəmah nəutəni məmə in Uhgın rəhatəmah, inəha in tətəfəri iəu mətəfən nisiaiən kəm iəu.

⁵⁵ Itəmah nəkotəruru in, mətəu iəu iəkəhrun in. Nəmə iəkəni məmə iəkəruru in, kəni in otol iəu məmə iəu iətəmimi rəha neiuəien, təhmen əmə e təmah. Mətəu iəu iəkəhrun in, kəni iəu matol nəuian.

⁵⁶ Tipitəmah u Epraham, nikin təmagiən pik məmə in otəpaneh nian rəhak otuva. Kəni nian in təməhrun məmə rəhak nian otəkeikei muva, kəni nikin təmagiən-pik.”

57 Kəni nətəmimi mɪn u kəmotahi motəni məmə, “! Nəman! !Ik nəsos əhanəhiən nu fifti mine! Nəməhro mafu Epraham?”*

58 Kəni Iesu təni məmə, “Nipəhriənən aɡin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, nian Epraham təməsair əhanəhiən, mətəu Iəu Iətətiɡ.”†‡

59 Kəni əmeiko, ilah kəmotəmki kəpiel apin, motəni məmə okotəhti Iesu lan;§ mətəu Iesu təməhluaig, kəni miet e Nimə Rəha Uhgın matuvən.

9

Iesu təmol vivi nəhmti suah kəti

1 Kəni nian kəti, Iesu təmalieuək mətən, kəni meruh suah kəti. Nian təmair, nəhmtin təpis.

2 Kəni nətəmimi mɪn rəha Iesu kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iəɡətun, suah u təmair nəhmtin təpis. ? O nak? ?O noliən tərəh rəhan, uə noliən tərəh rəha tatə mine mamə rəhan?”*

3 Mətəu Iesu təni məmə, “Nəhmti suah u təmərah, mətəu səniəmə e noliən tərəh rəhan, uə e noliən tərəh rəha tatə mine mamə rəhan. Mətəu, nəhmti suah u təməpis lanəha məmə Uhgın otəɡətun rəhan uək e nəmiəɡəhiən rəhan.†‡

* **8:57** Epraham təmimis minos rəkis nu tu-tausin, uərisig Iesu təpanair=pa. † **8:58** Nian Iesu təməni mɪn məmə, “Iəu Iətətiɡ,” tatos nərgi Uhgın (Eks 3:14), təhmen e “Mə Iəu U Inu” (Jon 8:24). Tol lanəha, təhmen=pən əmə məmə in təməni məmə in Uhgın əhruahru. Afin-to futnot e Jon 8:24. ‡ **8:58** Jon 1:1; 17:5; 17:24 § **8:59** Lev 24:16 * **9:2** Luk 13:2-3 † **9:3** Nətəm Isrel kəutəghati pik o nətapuəhiən mɪn tol lanu, mətəu Iesu in təməsuvənien pik o nəghatien mɪn tol lanu, mətəu in təmətəɡətun ilah məmə koteh nəsanəniən rəha Uhgın. ‡ **9:3** Jon 11:4

4 Nian tətian əhanəh, § kitah kotəkeikei motol uək rəha Uhgın, iətəm təmahli=pa iəu iəkuva. Nian lapin otəpanuva, kəni iətəmimi in təruru noliən uək.*

5 Nian iəu iətatig əhanəh e nəhue niftəni u, iəu Nəhagəhagiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni.”†

6 Nian Iesu təməni rəkis nəghatiən əha, təmagəh niftəni, kəni, mol nəmıt lan, kəni mos nəmıt əha, mol=pən e nəhmti suah kəha.‡

7 Kəni Iesu təni=pən ohni məmə, “Onəkuvən e noan nəhu Sailoam, kəni məueiu nəhmtəm.” (Nərgin u Sailoam, nipətın təni məmə, “Kəmahli=pən.”) Kəni suah kəha, təmuvən, məueiu nəhmtin. Nian təmıtəlig=pa, mətəu nəhmtin tinəuvir, kəni minateruh nati. §

8 Kəni nətəmimi iman ikın, mine nətəm min u nətəm kotəhrun in, məmə in iətəmimi kəti nian rəfin tətəsiə o məni o nətəmimi, ilah narmilah təmiuvig pik ohni. Kəni kınautətapuəh-ətapuəh o lah min məmə, “!Ei! !Oteruh-to! ?Suah u inu, nian rəfin tətəharəg mətəsiə o məni o nətəmimi?”

9 Kəni nətəmimi nəuvein kotəni məmə, “Əuəh, inəha.”

Kəni mətəu nəuvein kotəni məmə, “Kəpə. Təhmen əmə lan, mətəu səniəmə in.”

Mətəu suah kəha təni məmə, “!İəu u inu!”

§ 9:4 Nian Iesu tətəni məmə, “Nian tətian əhanəh,” nəghatiən u tətəgətun rəhan nəmiəghatiən, mətəu-inu in Nəhagəhagiən (fes 5). Mətəu lapin tətəgətun=pən rəhan nımisiən. * 9:4 Jon 12:35-36

† 9:5 Jon 1:4 ‡ 9:6 E nian əha, nətəmimi nıkilah təhti məmə nəgəhiən tatol uək təhmen e mərsin. Nəmə təhro, noliən u rəha Iesu təmasiru e iətəmimi əha məmə otəhatətə e nəsanəniən rəhan.

§ 9:7 Aes 35:5

10 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “? Nəhmtəm təməhro məuvir?”

11 Kəni in təni məmə, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit nəuветin kəni mol=pən e nəhmtək, kəni məni məmə, ‘Uvən əpəha Sailoam, məueiu nəhmtəm.’ Kəni əmeiko, iəmuvən. Nian iəməueiu nəhmtək, mətəu nəhmtək tinəuvir, inateh nati.”

12 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Mətəu suah tətətig iə?”

Kəni in təni məmə, “Iəu iəkəruru.”

13 Kəni nətəmimi kəmotələs suah u nəhmtin təmərah aupən, məhuvən kəm Farəsi min.

14 Nian u, iətəm Iesu təmol=pən nəmit e nəhmti suah kəha kəni mol vivi, in nian rəha Sapət.

15 Kəni Farəsi min kəmotətapuəh ohni məmə, “? Nəməhro nəhmtəm təuvir?”

Kəni suah kəha təməni=pən kəm lah məmə, “Iesu təmol=pən nəmit e nəhmtək, kəni iəkuvən məueiu rəkis, kəni nəhmtək təuvir, iateruh nati.”

16 Kəni Farəsi min nəuvein kəmotəni=pən məmə, “Suah ko təsisipəniən o Uhgın, mətəu-inu, in təsitəu-pəniən lou rəha Sapət.”

Mətəu Farəsi min nəuvein min kotəni məmə, “? Mətəu təhro? Suah kəha səniəmə in tatol noliən tərah. Iətəm tatol noliən tərah təruru noliən nəmtətiən kəti lanəha.” Kəni ilah kəmotəuəri ilah min o nəghatiən u.

17 Kəni ilah kəmotətapuəh min ohni məmə, “? Suah kəha təmol vivi nəhmtəm, kəni nəkim təhti məmə in iətəmimi nak?”

Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “In iəni kəti.”

18 Mətəu nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəsotəniən nəpəhriəniən lan məmə suah u aupən nəhmtin təmərah, mətəu rəueiu əha, tinətair. Tol lanəha,

ilah kəmotauin=pən e rəhan tatə mine mamə kiəuva,

19 kəni kəmotətapuəh o lau məmə, “?Təhro? ? Nətitalau u suah u? ?Itəlau onəkuəni-to məmə nian in təmair=pa, kəni nəhmtin təpis? ?Okəmə nīpəhriənīən, kəni nəhmtin təməhro məuvir?”

20 Kəni rəhan mamə mine tatə kuəmə “Itimlau iəkuəhrun məmə nətitimlau əha, kəni itimlau iəkuəhrun məmə təmair=pa, nəhmtin tərəh.

21 Mətəu itimlau iəkuəruru məmə, rəueiu əha, kəməhro nəhmtin tair. Kəni itimlau iəkuəruru min məmə iətəmimi pəh təmol nəhmtin təuvir. Təuvir məmə itəmah nəkotətapuəh ohni. In tīnepət rəkis, in təhrun nənīən natimnati min rəfin kəm təmah.”

22 Rəhan tatə mine mamə, kəmuəni lanəha, mətəu-inu ilau kətuəgin e nətəmi asoli min rəha Isrel, mətəu-inu ilah kinotələhu rəkis nəghatiən kəti məmə, iətəmimi iətəm tətəni pətīgəm məmə Iesu in Krīsto iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa, kəni ilah okotahli pətīgəm e nimə rəha nuhapumīniən.*

23 Tol lanəha, rəhan tatə mine mamə, ilau kəmuəni məmə, “In tīnepət rəkis, təuvir məmə itəmah nəkotətapuəh ohni, pəh in təni.”

24 O nati u, ilah kəmotauin=pən min e suah kəha iətəm nəhmtin təmərah aupən, məmə otuva məhtul aupən e nəhmtilah. Kəni kəmotahi motəni məmə, “Əni nīpəhriənīən kəni məfəri nərgi Uhgīn. Itimah iəkotəhrun məmə suah u, in iol təfagə tərəh.”

25 Mətəu suah u təni məmə, “Təu iəkəruru məmə suah u in iol təfagə tərəh, uə kəpə. Nati kətīəh əmə

* 9:22 Nəmə kotahli pətīgəm nətəmimi nəuvein e nimə rəha nuhapumīniən, kəni nətəmimi rəfin okoteruh məmə ilah nətəm kotərah.

iätəm iəu iəkəhrun. Aupən nəhmtək təməu, mətəu rəueiu inətair.”

26 Kəni ilah kinəutətapuəh mīn ohni məmə, “? Təməhro ik? ?Təməhro lanu mol nəhmtəm tair?”

27 Mətəu in təni məmə, “Iəməni=pinə rəkis kəm təmāh, mətəu itəmāh nəsotətəligiən lak. ?Təhro nəkotəni məmə iəkəni mīn? ?Itəmāh mīn nəkotəni məmə rəhan u itəmāh!”

28 Kəni ilah kəmotahi motəni rah, motəni məmə, “!Ah! !Ik u rəhan iətəmimi! !Mətəu itimāh u, nətəmimi rəha Mosis!†

29 Itimāh iəkotəhrun vivi məmə Uhgīn təmətəghati kəm Mosis, mətəu suah ko, iəkotəruru məmə təmsipən iə.”‡

30 Kəni suah kəha təni məmə, “!Nəman! !Narmək təmiuvig pik! !Suah u in təmol vivi nəhmtək, mətəu itəmāh nəkotəruru ikīn təmsipən ikīn!

31 Kitah kotəhrun məmə Uhgīn təsətəligiən e nətəm kautol nolīən tərāh. !Mətəu iətəmi tātisiāi Uhgīn, kəni matol nəuiān, Uhgīn tətətəlig lan!§

32 E nətuəuinīən nīān, mətəuarus=pa u rəueiu, kəsətəu əhanəhiən iətəmi kəti təmol vivi iətəm nəhmtīn təməpis kəti iətəm təmair=pa tol lanəha. Mətəu nəhmtək tinəuvir.

† 9:28 Jon 5:45 ‡ 9:29 Nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, təməuvir məmə ilah okotəhrun məmə Iesu təmsipən o Uhgīn, mətəu-inu Uhgīn əmə təhrun nol viviən iəmnəu. Nəuvetin mīn u, Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə nīān Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa tuva, kəni in otol vivi iəmnəu mīn okotəuvir (Aes 29:18; 35:5; 42:7). Mətəu, nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, nəhmtilah təu o natimnati mīn rəha Uhgīn, kəni kəutəpəh nitəu-pəniən Iesu. § 9:31 Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2

33 Nəmə iətəmi kəti təsisipənian e Uhgın, ko təsol aginian nati kəti. Mətəu təhruahru əmə məmə in tatsipən e Uhgın.”*

34 Kəni ilah kəmotahi mın motəni məmə, “! Nəman! Ik iətəmi rəha nolian tərəh nian mın rəfin əmə, tətəuın e nian nəmair=pa mətəuarus=pa u rəueiu. ? Nəkəhro məmə nəkəgətun itimah?” Kəni ilah motəraki pətigəm lan.†

Nətəligian rəha Farəsi mın, təhmen e iətəm nəhmtin təpis

35 Kəni İesu tətətəu nəghatian məmə kəmahli pətigəm suah u e nimə rəha nuhapuminiən, kəni in təmuvən meruh, kəni tətəpuəh ohni məmə, “? Təhro? ?Ik nətəhatətə e Nəti İətəmi?”

36 Kəni suah u təni məmə, “? İətəmi asoli, iətəmi ko in pəh? !Əui! Əni=pa-to, pəh iəu iəkəhatətə lan.”‡

37 Kəni İesu təni=pən kəm in məmə, “Rəueiu əha, ik nıneh rəkis in. Suah u, mə inu iəu, iətəghati kəm ik u rəueiu.”§

38 Kəni suah u təni=pən kəm İesu məmə, “İərmənig, iəu inəhatətə lam əha rəueiu.” Kəni in masiəulin=pən kəm in, kəni mətəfaki kəm in.*

39 Kəni İesu təməni məmə, “İəu iəmuva e nəhue niftəni u məmə iəkakil nətəmi məuəri ilah, kəni tol lanəha, nətəmi nəhmtilah təməpis, okoteh nati, kəni nətəmi mın u kauteh nati, nəhmtilah otəpis.”†

* 9:33 Jon 3:2 † 9:34 Jon 9:2; Aes 66:5 ‡ 9:36 Rom 10:14
 § 9:37 Jon 4:26 * 9:38 Mat 28:9 † 9:39 Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18

40 Kəni Farəsi mɪn nəuvein əha ikɪn, kəmotətəu nəghatɪən lan, kəni kotəni=pən kəm in məmə, “? Təhro? ?Ik nətəni məmə nəhmtitimah mɪn təpɪs?”‡

41 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə nəhmtitəmah təpɪs, oɪəsəniən məmə itəmah nəkotəkeikei motos nalpɪniən o təfagə tərəh mɪn rəhatəmah. Mətəu itəmah nəkotəni məmə nəhmtitəmah təuvɪr, nəuteh nati, kəni tol lanəha, təfagə tərəh mɪn rəhatəmah tətətig əhanəh e təmah.”§*

10

Iesu təməghati əuhlin e iətəmi rəha nəsalɪən e sipsip

1 Kəni təni məmə, “Nɪpəhriənɪən aɡɪn u iətəni kəm təmah məmə, iətəmi iətəm tatuvən imə e nɪpai rəha sipsip, təsuvən-pənɪən e namtɪhluə, mətəu in tətəri kəni matiuvɪgegəu məmə otuvən imə e nɪpai rəha sipsip,* in iakləh mɪne iohamu itəmi kəti.†

‡ 9:40 Rom 2:19 § 9:41 Nian Iesu tətəghati e nolɪən rəha nəhɪən, tətəghati e nolɪən rəha nəhɪən e nəhmti nikitəmi. Farəsi mɪn kəutəni məmə kotəhrun nəhɪən, kəni nɪpətɪn nati u təni məmə kotəhrun Lou rəha Mosis. Lou tətəgətun ilah məmə nolɪən mɪn nak ilah təfagə tərəh mɪn, kəni mətəgətun məmə Uhgɪn təkeikei mol nalpɪniən kəm lah o təfagə tərəh mɪn rəhalah. Mətəu ilah kəsotəhatətəɪən e Iesu, tol lanəha Uhgɪn təsafəlɪən təfagə tərəh mɪn rəhalah, mətəu təfagə tərəh mɪn rəhalah tətətig əhanəh e lah. * 9:41 Jon 15:22,24; Hip 10:28-31 * 10:1 Nɪpai rəha sipsip əha, təhmen e ikɪn kəti iətəm kətəhɡɪ=pən sipsip mɪn ikɪn nian rəfin lapɪn məmə ilah okəutəməhli vivi ikɪn o kuri rarpɪn mɪn mɪne laion mɪn. † 10:1 Jon 10:8,10

² Mətəu iətəmimi iətəm tətuvən=pən e namtīhluə, in iətəm tətəsal o sipsip.‡

³ Iətəmimi iətəm tətəhtul e namtīhluə, nian rəfin in taterəh e doə o suah u, kəni sipsip mīn kotəhrun nəuiān. Nian rəfin in tətəuīn e nərgi sipsip mīn kətīəh kətīəh, kəni in matit ilah mautohiet.

⁴ Nian in tatit rəhan mīn sipsip mīn mautohiet e nīpai, in tətəupən e lah, kəni sipsip mīn kautəhuərisig lan, mətəu-inu kotəhrun nəuiān.

⁵ Mətəu ilah kəsotohtəu-pəniən iətəmi kəti u iətəm kotəruru, ilah okotəkeikei motəgim motəpəh, mətəu-inu ilah kotəruru nəuiān.”

⁶ Iesu təməghati əuhlin lanu, mətəu ilah kotəruru nīpətīn məmə tətəni nak.

Iesu in iətəmimi əhruəhru rəha nəsalīən e sipsip

⁷ Tol lanəha, kəni Iesu təməni=pən mīn kəm lah məmə, “Nīpəhrīəniən aɡin u iətəni kəm təmāh məmə, iəu u, Namtīhluə rəha sipsip mīn iətəm kautəhuvən=pən ikin. §

⁸ Nətəmi mīn u nətəm kəmotəupən lak, ilah rəfin nətəmimi rəha nakləhiən əmə mīne nohamuiən itəmi.* Mətəu sipsip mīn ko kəsotətəligiən e lah.

⁹ Iəu u, iəu Namtīhluə u. Iətəmi tətəuə=pa iəu ikin, məmə otuvən imə, in otos nəmiəgəhiən. In otuva imə, miet muvən ihluə e iəu, kəni mos nimanuvehli əmēmətəh təuvir.‡‡

‡ **10:2** E fes mīn u 1-5, namtīhluə mīne iətəmi tətəsal o sipsip, ilau pəti kətuəgətun=pən Iesu, konu nakləh mīn kautəgətun=pən nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel mīne məsaiə eiūə mīn e nian əha. Konu sipsip mīn kətuəgətun=pən nətəmimi mīn rəha Uhgīn. § **10:7** Jon

1:51; 14:6 * **10:8** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9** Sam 118:20,22-24

‡ **10:9** Dut 28:6

10 Mətəu iakləh, in tətuvə əmə o nati kətiəh əmə. In tətuvə məmə otakləh kəni mohamu itəmi, kəni mərəkin-ərəkin natimnati rəfin. Mətəu iəu, iəmuva məmə iəkol suaru o nosiən nəmiəgəhiən,§ kəni nəmiəgəhiən u otol niki nətəmimi tagiən vivi.

11 “Iəu u, İətəmimi rəha Nəsal Viviən Sipsip Mın.* İətəmi təuvir u, iətəm tətəsal vivi o sipsip mın, in nikin tagiən əmə məmə otəfən nəmiəgəhiən rəhan o sipsip mın.†

12 Sipsip mın, ilah rəha İətəmimi rəha Nəsal Viviən e Sipsip Mın. Mətəu iətəmimi kəti iətəm kətətəou məmə in otətəsal o sipsip mın, in səniəmə iətəmi əhruahru rəha nəsalien o sipsip. Səniəmə in rəhan əha sipsip mın. Kəni nəmə tafu kuri arpın kəti tuva məmə otus ilah, kəni in otaiu magım məpəh ilah. Kəni kuri arpın u, tuvən mus sipsip mın nəuvein, kəni məhgi atiti ilah kətiəh kətiəh.

13 İətəmi toll lanəha, in otagım mətəu-inu kətətəou əmə in o nəsalien o sipsip mın, mətəu e nikin, in təsəniən nati agın e sipsip mın.

14-15 “Iəu u inu, iəu İətəmimi rəha Nəsal Viviən o Sipsip Mın. Tatə Uhgın in təhrun iəu, kəni iəu iəkəhrun in,‡ kəni e nolien əhmen əmə, iəu iəkəhrun rəhak sipsip mın, kəni rəhak sipsip mın ilah kotəhrun iəu. İəu nikip tagiən əmə, məmə oiəkimis o nosmiəgəhiən ilah.

16 Rəhak mın nəuvein mın sipsip əpəha ikin, iətəm ilah kəsotatigiən e nıpai u, mətəu iəu iəkəkeikei mit mın ilah kəhuva. İlah mın,

§ 10:10 Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 * 10:11 Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1Pitə 2:25; 5:2-4; Nəh 7:17; Jon 15:13; 1Jon 3:16 † 10:11 Hip 13:20 ‡ 10:14-15 Mat 11:27

okəpanotəhrun nətəuiən nəuiak. Kəni sipsip mīn u ilah rəfin u, okəhuva motuhapumīn əmə ilah mīn motol kətiah. Kəni iətəmimi kətiah əmə, in otateruh ilah.Š*

17 “Rəhak Tatə in tolkeikei pīk iəu, mətəu-inu nīkik tagiən əmə məmə iəkəfən rəhak nəmiəgəhiən o nətəmimi, məmə uərisig lanko, iəu iəkos mīn nəmiəgəhiən rəhak.†

18 Iətəmimi kəti tikə məmə otos rəkis nəmiəgəhiən rəhak, mətəu iəu aru əmə iəkəfən rəhak nəmiəgəhiən mətəu-inu iəu əmə iəkolkeikei lanəha. Iəu aru əmə iətos nepətiən məmə iəkəhlman e rəhak nəmiəgəhiən, kəni iəu aru əmə matos mīn nepətiən məmə iəkaskəlim mīn rəhak nəmiəgəhiən. Nati u inu, iətəm rəhak Tatə təməni=pa kəm iəu məmə iəkəkeikei mol.”‡

19 Kəni nətəm Isrel u, ilah kəmotəhapu mīn ilah mīn.

20 Ilah tepət kəutəni məmə, “!Suah u narmin tərāh kəti tətətiḡ lan! !Rəhn-kapə tətəlməli! ?Təhro itəmāh nəutətəliḡ lan?”

21 Mətəu nəuvein mīn, ilah kəutəni məmə, “Nəghatiən u, səniəmə nəghatiən rəha iətəmi narmin tərāh tətətiḡ lan. ?Nīkitəmāh təhti məmə,

Š 10:16 Fes 16 u, in tətətiḡ=pən e fes mīn 1-5. Ikīn əha, nīpai rəha sipsip tətəgətuḡ nətəm Isrel. Iesu tətəuiḡ e lah məmə rəhan mīn. Sipsip mīn iətəm kəutəmāhli əhanəh e nīpai kəha, ilah u, nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Iesu. Sipsip mīn iətəm Iesu tətəni məmə ilah kəsotəmāhliḡ e nīpai u, ilah Nanihluə mīn. Nian in otəuiḡ e lah, kəni ilah mīn okotətəliḡ e nəuiən, kəni ilah rəfin okəhuva motol kətiah, kəni iətəmimi kətiah əmə, inu Iesu, in otətəsəl vivi ilah. * 10:16 Aes 56:8; Jon 11:52; Uək 10:34,35; Rom 1:16; Efəs 3:6 † 10:17 Aes 53:12 ‡ 10:18 Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8

narmîn təräh təhrun nol vivian iətəmi nəhmtin təməu, təuvir min?"§

*Nətənimi kəmotəməki
e Iesu, mətəu-inu in təməni
məmə in Nəti Uhgîn*

²² Tinuva e nian rəha nətəm Isrel iətəm kautol lafet kəti lan əpəha Jerusiləm. Nərgin u, lafet rəha Nol Vivian Min Nimə Rəha Uhgîn.*

²³ Inəha e nian rəha nətəpuian. Kəni Iesu təmətaliuək e fərantə kəti e Nimə Rəha Uhgîn, nərgin u Fərantə Rəha Kig Solomən.

²⁴ Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel nəuvein kəməhuva motəhtul, mohtəlau lan. Kəmotəni=pən kəm in məmə, “?Onəhgîn kəni ik nəmanol itimah iəkotəhrun ik? Nəmə ik Kristo pəhriən iətəm Uhgîn təməni məmə otahli=pa, nəkəni=pa vivi kəm timah.”†

²⁵ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “İəu iəməni=pinə rəkis kəm təmah,‡ mətəu itəmah nəsotəhatətəiən lak. Nəmtətian min u iətəm iatol e nərgi rəhak Tatə, ilah kautol nəfigəmiən e nəghatian rəhak,§

²⁶ mətəu itəmah nəsotəhatətəiən lak, mətəu-inko itəmah səniəmə rəhak min sipsip min.*

§ **10:21** Eks 4:11 * **10:22** Lafet əha kautol nıkilah tətəhti nian kəti aıpən. Nian kəti, tikimir min rəha Isrel kəməutəluagin məhuvən imə e Nimə Rəha Uhgîn, kəni mautos nimə kəha. Kəni konu uərisig lan, kəni nətəm Isrel kəmotəhtul kəni motəluagin ilah rəhalah min tikimir, kəni motəhgi pətigəm lah. Kəni konu motəfəl vivi min Nimə Rəha Uhgîn tuva masim min. Lafet əha, kətəni min məmə lafet rəha Lait Min, mətəu-inu nətənimi kəmotəsiəpən e lait min tēpət e rəhalah lahuənu min. † **10:24** Luk 22:67-71 ‡ **10:25** Jon 8:58 § **10:25** Jon 5:36; 14:11 * **10:26** Jon 6:44

27 Rəhak sipsip mɪn ilah kəutətəu nəuiak kəni motəhrun. İəu iəkəhrun vivi ilah, kəni ilah kəutuərisig lak.

28 Kəni iəu iətəfən nəmiəgəhiən itulɪn u naunun tikə kəm lah, ilah ko kəsohmisiən nian kəti mine. Kəni iətəmimi kəti mine ko təsiuvi rəkisiən ilah e nəhlmək.†

29 Rəhak Tatə iətəm təməfa ilah kəm iəu, in təsanən tapirəkis natimnati mɪn rəfin. Tol lanəha, kəni iətəmi kəti ko təsiuvi rəkisiən ilah e nəhlmɪn.‡

30 Itımlau rəhak Tatə, itımlau kətiah əmə.”§

31 Kəni nətəm Isrel kəmotəmki mɪn kəpiel apɪn, məmə okotəhti in lan.

32 Mətəu İesu təni=pən kəm lah məmə, “İəu inol rəkis nəmtətian təuvir mɪn tepət e nəhmtitəmah. Nəmtətian mɪn əha ilah əha, rəhak Tatə təməfa məmə iəu iəkol. ?Mətəu nəmtətian əhro u itəmah nəkotəni məmə onəkotəhti iəu ohni e kəpiel apɪn?”

33 Kəni ilah kotəni məmə, “Itimah iəsotəniən məmə iəkotəhti ik e kəpiel apɪn o nati apispis təuvir u ik natol. Itimah iəkotəni məmə iəkotəhti ik mətəu-inu nətəni rah Uhgɪn. Ik iətəmimi əmə, mətəu ik nətəni məmə ik Uhgɪn.”

34 Kəni İesu təni=pən kəm lah məmə, “Kəmətəi=pən aupən, e rəhatəmah əhruahru Lou, məmə Uhgɪn təməni=pən kəm lah məmə, ‘Itəmah

† 10:28 Jon 6:39; Rom 8:35-39 ‡ 10:29 Jon 17:2,6,24 § 10:30 Dut 6:4; Jon 17:21-23

uhgin min.*

³⁵ Kəni kitah kotəhrun məmə Nauəuə Rəha Uhgın, ko təsəuhliniən, in nıpəhriənien əmə. Uhgın təməfa nəghatiən rəhan kəm nətəmimi nəuvein. ? Tol lanəha, nəmə Uhgın təmətəghati e nətəmi min u, kəni məni ilah məmə uhgin min,

³⁶ kəni nəkotəhro məutahi iəu məutəni məmə iəu iətəni rah Uhgın mətəu iətəni məmə iəu Nəti Uhgın? İəu u inu, iətəm Tatə Uhgın in təmələhu=pən iəu məmə rəhan pisin əmə, kəni mol əpenə-penə iəu, məmə otahli=pa iəu iəkuva e nəhue niftəni.

³⁷ “Nəmə iəsoliən nəmtətiən min iətəm rəhak Tatə tatol, kəni sotəhatətəien lak.

³⁸ Mətəu nəmə iatol nəmtətiən min u rəhak Tatə tatol, kəni nati əpnəpin məmə itəmah nəsotəhatətəien e rəhak nəghatiən min, mətəu təuvir məmə onəkotəhatətə e nəmtətiən min rəhak. Kəni tol lanəha, itəmah onəmanotəhrun vivi aɡin məmə Tatə Uhgın tətətig lak, kəni iətətig e Tatə Uhgın.”†

³⁹ Tol lanəha, e nəghatiən min u, ilah kəmotolkeiki min məmə okotaskəlim in, mətəu in təmiet e lah magim.

⁴⁰ In təmohapumin=pən min e nəve nəhu Jotən, muvən əpəha Jon təmatol bəptais e nətəmimi ikin

* **10:34** E Sam 82:1-2, Uhgın təmol nəghatiən əuhlin kəti məmə, nətəmi asoli min rəha nətəmimi rəhan, ilah kotəhmen e uhgin min, mətəu-inu in təmitəpin ilah məmə ilah okautəhtul o Uhgın, kəni motakil rəhan nətəmimi min. Kəmotakil nətəmimi lanəha, kəni tol lanəha, kəni təni e lah məmə, “uhgin min.” Mətəu kəsi, məmə ilah kəməsotakiliən suaru əhruahru, kəni Uhgın otərəkin ilah. Inu e fes u Jon 10:34, İesu in tatos e nəghatiən u kəmətei aupən e Sam, kəni tətəghati kəm nətəmi asoli min rəueiu. † **10:38** Jon 14:10,11,20; 17:21

aupən. Kəni mətatiḡ əha ikin əha.

⁴¹ Kəni nətəmimi tepət kəməhuva ohni, kəni motəni məmə, “Jon təməsoliən nəmtətiən kəti mine. Mətəu nəghatiən mən iətəm in təmətəni e suah u, ilah rəfin nṗəhrəniən əmə.”‡

⁴² Kəni ikin əha, nətəmimi tepət kəmotəhatətə e Iesu.

11

Lasiris təmimis

¹ Iətəm Petəni kəti, nərgin u Lasiris, tatimis. Petəni, in lahuənu kəti, ima Meri mine pian Matə.*

² Meri u, inu, uərisiḡ otəpanəueiu nəhlki Iərməniḡ rəhatah e səntə, kəni mafəl e nəuanun, tasik.† Kəni pətan u, rəhan u kakə Lasiris u tatimis.

³ Tol lanəha, nəuvini Lasiris mil kuahli=pən nəghatiən o Iesu məmə, “Iətəmi asoli, ik kəti u iətəm nəkolkeikei pik,‡ in tatimis.”

⁴ Nian Iesu təmətəu nəghatiən u, kəni in təni məmə, “Lasiris tatimis, mətəu rəhan nṗimisiən əha, ko təsoliən in timis aḡin. Nṗimisiən əha rəhan otol məmə nətəmimi okotəfəri motəni-vivi Uhgṗin ohni. Kəni nṗimisiən əha otol məmə nətəmimi okotəfəri motəni-vivi Nəti Uhgṗin ohni.”

⁵ Iesu tolkeikei pik Matə mine pian, mine rəhalau kakə Lasiris.

‡ **10:41** Jon 1:26-27,30,34 * **11:1** Luk 10:38-42 † **11:2** Jon 12:3

‡ **11:3** Jon 11:5,36

6 Tol lanəha, nian tətətu pau məmə Lasiris tatimis, in təmatig mos nian keiu əpəha ikin tətətig ikin. §

7 Kəni uərisig, təni=pən kəm rəhan mın nətəmimi məmə, “Pəh kohtəlig=pən mın Jutiə.”

8 Mətəu rəhan mın nətəmimi kotəni=pən, kəm in məmə, “Iəgətun, rəueiu əmə uəha, nətəmimi asoli rəha Isrel əha ikin əha kəmotəni məmə okotəhtimu ik e kəpiel apın. ?Mətəu ik nəkəni məmə onəkətəlig=pən mın ikin əha?”

9 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəkotəhrun məmə tueləf auə lənian. Nəmə iətəmimi tətəliuək lənian, ko təsoriniən nəhlkin e kəpiel kəti, mətəu-inu tateruh nati e nəhagəhagiən rəha nəhue niftəni.*

10 Mətəu nəmə in tətəliuək lapın, in təhrun noriniən nəhlkin e kəpiel kəti, mətəu-inu rəhan nəhagəhagiən tikə.”

11 Iesu tinəni rəkis nəghatiən əha, kəni in məni=pən kəm lah məmə, “Kitah kəti u Lasiris, in tətəpili. Mətəu iəu oiəkuvən əha ikin məhgi-pəri.” †

12 Kəni rəhan mın nətəmimi kotəni=pən kəm in məmə, “Tətəmi asoli, nəmə in tətəpili, kəni rəhan nımisiən otikə. !In otətəu təuvir mın!”

§ 11:6 Iesu in tolkeikei Meri mine Matə mine Lasiris, tol lanəha in tətəhtahnin məmə Lasiris otaupən mımis, mətəu-inu in otol nəhatətəiən rəhalahal təskasik mın nian in otol Lasiris təmiəgəh mın e nımisiən. Afın-to fes 14-15. * 11:9 Jon 8:12; 9:5 † 11:11 E nəghatiən rəhalah, “napiliən” nıpətin keiu. Kəti məmə napiliən, kəni kəti mın məmə nımisiən. Nımisiən rəha nətəm kəutəhatətə e Iesu in təhmen əmə məmə kəmotəpili alu əmə mətəu-inu ilah kəmos nəmiəgəhiən itulin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1Təs 4:13-18

¹³ E nəghatiən u rəha Iesu, nipətin u məmə Lasiris tinimis rəkis. Mətəu ilah nīkilah təhti məmə Lasiris in tətəpili əmə.

¹⁴ Kəni Iesu təməni=pən vivi məmə, “Lasiris tinimis rəkis.

¹⁵ Nian nīkik tətəhti itəmah, nīkik tagiən məmə iəməsatiğiən itimlau min, mətəu-inu nati u, otasiru e təmah məmə onəkotəhatətə lak. Mətəu təuvir məmə pəh kəhuvən moteh in.”

¹⁶ Kəni Toməs u, kətauin lan məmə, Mil-Mil, in təni=pən kəm nətəmimi nəuvein min rəha Iesu məmə, “Təuvir, pəh kitah rəfin kəhuvən, məmə kitah rəfin okohmis əmə kitah min.”

*Iesu in nəukəti nairpa minian
e nīmisiən*

¹⁷ Nian Iesu təmietiğəm=pən Petəni, kəni təmətəu məmə kəmitənim Lasiris tinos nian kuvət rəkis.

¹⁸ Lahuənu u, Petəni, in iuəkir əmə o Jerusiləm, nəmə təhro suaru lan təhmen e kilomitə kisil,

¹⁹ kəni nətəm Isrel tepət kəməhuva məmə okoteh Matə mine Meri o nəfəriən nətəliğiən rəhalau mətəu-inu kətuətəu tərah o rəhalau kakə təmimis.

²⁰ Kəni nian Matə təmətəu məmə Iesu tətəva, in təməhtul muvən məmə oteruh. Mətəu Meri, in təmətəharəg əmə imə.‡

²¹ Kəni Matə təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iətəmi asoli, nəmə ik nəmətatig u ikinu, ko rəhak kakə təməsīmisiən.

²² Mətəu iəu iəkəhrun məmə nati nak onəkətapuəh lan kəm Uhgın, kəni Uhgın otəpanəfiənə kəm ik.”

²³ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəham kakə otəpanəmiəgəh min.”

‡ 11:20 Luk 10:38-42

24 Matə təni məmə, “Əuəh. İəu iəkəhrun məmə Lasiris otəmanəmiəgəh mın e Naunun Nian, iətəm nətəmimi rəfin kəmoħmıs okotair=pa mın.” §

25 Kəni İesu təni=pən kəm in məmə, “İəu u, iəu Nəukəti Nair=pa Miniən e Nimişiən, kəni iəu mın, iəu Nəukəti Nəmiəgəhiən. İətəmimi iətəm in otəhatətə lak, nati əpnəpın məmə in təmimıs, mətəu in otəmiəgəh mın.

26 Kəni iətəmi iətəm tətəmiəgəh kəni mətəhatətə lak,* in ko təsimişiən aġın nian kəti mine.† ? Nətəhatətə e nəghatiən u rəhak?”

27 Matə təni=pən kəm in məmə, “Əuəh, İərməniġ. İəu inəhatətə lam, məmə ik Kristo iətəm Uħġin təməni məmə otahli=pa. Ik Nəti Uħġin. Ik u inu, əpən kəməni e Nauəuə Rəha Uħġin məmə ik onəpanuva e nəhue niftəni.”

İesu təmasək

28 Nian Matə tınəni rəkis nəghatiən u, kəni muvən məmə otəni=pən kəm pian Meri tuva. Təmuvən kəni masiuən=pən e matəlġin məmə, “İəġətun‡ tinuva rəkis. Tolkeikei məmə oteruh ik.”

29 Kəni nian Meri təmətəu nəghatiən u, təməhtul uəhai əmə, matuvən məmə oteruh İesu.

30 İesu in təsuvən əhanəhiən lahuənu, in tətəhtul əha ikin Matə təmuvən ikin meh.

31 Kəni nətəm İsrəl mın u kəməutəharəġ imə ilah Meri, məutəfəri rəhan nətəliġiən. Nian kəmoteruh in təməhtul uəhai əmə matuvən ihluə, kəni ilah kəhuərisiġ lan. Nikilah təhti məmə tatuvən e suvət, otasək.

§ 11:24 Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Uək 24:15 * 11:26 Jon 3:15 † 11:26 Mat 25:46 ‡ 11:28 Jon 13:13

32 Meri tæmiet=pæn u ikin Iesu tətəhtul ikin, kəni nian tæmeruh Iesu, in tæmasiəulīn mæni=pæn kəm in mæmæ, “Iətæmi asoli, næmæ ik næmætatiġ u ikinu, kəni ko rəhak kakə tæsīmisiən.”

33 Nian Iesu tæmeruh mæmæ pətan u mīne nətəmimi mīn u ilah min kəutasək, in tæmətəu tərah pīk, nīkin təfiġəm.

34 Kəni in tæmətapuəh o lah mæmæ, “? Nəmohtənim iə?”

Kəni ilah kəmotəni=pæn kəm in mæmæ, “Iətæmi asoli, va-to meruh.”

35 Iesu, nəhu nəhmtīn təmaiəh. §

36 Kəni nətəm Isrel mīn u, ilah kotəni mæmæ, “Ei, nətəmimi. !In tæmolkeikei pīk aġin suah u tapirəkis!”

37 Mətəu ilah nəuvein mīn kotəni mæmæ, “Suah kəha inəha aupən, tæmol vivi iətəm nəhmtīn təpis. ? Kəni təhro məsəniəhuiən Lasiris mæmæ tæsīmisiən?”

Iesu tæmosmiəġh mīn Lasiris

38 Kəni Iesu tæmətəu mīn tərah pīk, kəni in tæmuvən əpəha e suvət. Ilah kəmohtənim Lasiris əpəha e nīpəġ kəpiel kəti, kəni motləfən mīn kəpiel kəti mīn motəhtipəsīġ=pæn nīpəġ kəpiel lan. Inu rəhalah nolīən.*

39 Kəni Iesu təni=pæn mæmæ, “Otəhuvihin rəkis-to kəpiel.”

§ 11:35 Luk 19:41 * 11:38 Nətəm Isrel e nian əha kəsotitənimīən iətəmimi e niftəni. Ilah kəuteikuas e nīpətīlah, kəni motəuveġ ilah e napən u kəmotol=pæn nati pien-pien u tətəpien təuvir (Afin-to Jon 12:7; 19:39-40), konu motəfən e nīpəġ kəpiel, kəni motəhtipəsīġ=pæn nīpəġ e kəpiel asoli kəti.

Kəni Matə u, nəuvini Lasiris, təni=pən kəm Iesu məmə, “! Mətəu iətəmi asoli, in tinəpien rəkis! Kəmitənim tinos nian kuvət rəkis.”

⁴⁰ Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Təhro? ?Ik ninalu məmə iəməni=pinə rəkis kəm ik məmə nəmə nəkəhatətə lak kəni onəkəh nəsanəniən asoli mine nepətiən əhagəhag rəha Uhgın?”

⁴¹ Tol lanəha, ilah kəmotahuvihin rəkis kəpiel. Kəni Iesu təməsəl-pəri kəni məni məmə, “Tatə, iəu iətəni tagkiu ohnik mətəu-inu nəmətəu rəkis rəhak nəghatiən.

⁴² Kəni iəkəhrun məmə e nian rəfin, natətəu iəu. Mətəu iətəni nəghatiən u, o nətəmi mīn u, nətəm kautəhtul titəlau lak, məmə ilah okotəhatətə məmə ik nəmahli=pa iəu.”†

⁴³ Kəni əmeiko, nian Iesu tinəni rəkis nəghatiən u, in təmauin əfəməh məmə, “!Lasiris, əhtul miet!”

⁴⁴ !Kəni Lasiris təməhtul miet mətmətig əmə, napən mīn u iətəm kəmatu-ərain nəhlmin mine nəhlkin mine nəhmtin mine lan tətətig əhanəh lan!

Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Ohtis rəkis napən mīn əha, pəh in taliuək.”

Nətəmi asoli mīn rəha Isrel
(*Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2*)

⁴⁵ Nətəm Isrel nətəm kəməhuva o Meri kəni motəh natimnati mīn u iətəm Iesu təmol, ilah tepət kəmotəhatətə lan.

⁴⁶ Mətəu ilah mīn nəuvein kəməhuvən o Farəsi mīn, kəni motəni pətigəm kəm lah natimnati mīn rəfin iətəm Iesu təmol.

⁴⁷ Kəni o nati u, Farəsi mīn u mine pris asoli mīn ilah kəmotaskəlim nuhapuminian asoli kəti

† 11:42 Jon 3:17

rəhalah, kəni ilah kəmotəni kəm lah mīn məmə, “? Okotəhro lanu? Suah kəha tīnatol nəmtətīən tēpət.

⁴⁸ Nəmə kotəpəh əmə, tatol lanəha, kəni nətəmimi rəfin okotəhatətə lan, kəni nətəm Rom ilah okəhuva motərəkin Nīmə Rəha Uhgīn mīne nītəni rəhatah, kəni motos rəkis ilau e nəhlmītah.”

⁴⁹ Kəni ilah kəti u, nərgīn u Kaiəfəs, in pris asoli agīn e nu əha. Tol lanəha, in təməni məmə, “Itəmah nəkotəruru agīn nati u.

⁵⁰ ? Təhro itəmah nəsotəhrunīən? ? Itəmah nəsotəhrunīən məmə təuvīr nəuvetīn o təmah məmə iətəmi kətīəh əmə otīmīs o nətəmimi, tapirəkis məmə kəntri apiəpiə otīmīs?”‡

⁵¹ Nian in tīnəni nəghatīən u, in təməsəni aruīən e nətəligīən əmə rəhan. In pris asoli agīn e nu əha, kəni in təmaupən məni pətīgəm nəghatīən iətəm Uhgīn təməfən kəm in. Kəni in təməni məmə Iesu in otīmīs o nosmiəgəhīən nətəm Isrel. §

‡ **11:50** Jon 18:14 § **11:51** Kaiəfəs tolkeikei məmə okuhamu Iesu mətəu-inu təsolkeikeiən məmə nətəm Rom okotərəkin kəntri rəha nətəm Isrel. Mətəu, in təmatəni aupən nati kəti iətəm otuva mol nīpəhrīənīən lan. Uhgīn təməfən nəghatīən u kəm in e nohlin məmə otəni pətīgəm mətəu-inu in Pris Asoli rəhan. Mətəu in təruru nati əha in tətəni. Rəhan nəghatīən, nīpətīn tətəgətun məmə Iesu otəkeikei mīmīs məmə Uhgīn otəsoliən nalpīnīən kəm rəhan nətəmimi o rəhalah təfagə tərāh mīn. Nīpəhrīənīən agīn məmə nətəmi asoli rəha Isrel kəmotolkeikei məmə kotoh Iesu, nati əpnapīn in təmatol natīmīnati mīn təuvīr tēpət. Nikilah təhti məmə mətə otəmki nətəmimi mīn nəuvein motəluagin ilah nətəm Rom, mətəu ko kəsotoliən win. Kəni nəmə nati u otol lanu, kəni okəmki iahu ilah, kəsəhuvaīən məmə nətəmi asoli rəha Isrel. Nian Iesu təmīmīs rəkis nu 30 rəkis, nəluaginīən kəti təməhtul kəni nətəm Rom kəmotol win, kəmotərəkin tēpət kəni motohamu nətəmimi tausin tēpət, kəni motol nətəmimi tausin tēpət mīn kəhuva mol slef e lah kəni kəmki ilah kəgīm.

52 Kəni mətəu rəhan nīmisiən, səniəmə o nosmiəgəhian nətəm Isrel əmə, mətəu o nosmiəgəh minian nenəti Uhgīn min nətəm kəutan atiti e nəhue nitəni min, kəni mol ilah kəhuva motol kətiəh əmə.*

53 Tol lanəha, e nian əha, ilah kəmotegəhan lan məmə okotəkeikei motəsal e suaru kəti o nuhamuiən Iesu.

54 Kəni o nati u, Iesu təsaliuək pətigəmiən min ikin min e Jutiə, in təmagim ikinu, muvən əpəha e taun kəti, nərgin u Efraim. Taun u, in iuəkīr əmə o ikin təpiə-məpiə ikin. Kəni in mətətig ikin əha, ilah rəhan min nətəmini.

*Nətəmini kəmautol əpenə-penə
o nolian lafet rəha Pasova*

55 Tinatuvən iuəkīr o nian rəha lafet kəti rəha nətəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Pasova.† Kəni nətəmini tepət kinəutohiet ikin pisin pisin min minəutəhuva Jerusiləm məmə okotol natimnati min məmə ilah okotaruətuəh‡ e nəhmti Uhgīn, uərisig ko, kəmanotətuəuin e lafet əha.

56 Kəni nətəmi min əha kinəutəsal e Iesu. Kəni nian kəmotuhapumīn e Nimə Rəha Uhgīn, kinəutətapuəh-ətapuəh o lah min məmə, “?Kəruru mə Iesu otuva e lafet u, uə kəpə?”

57 Mətəu e nian əha, pris asoli min mine Farəsi min kəmotələhu nəghatiən kəti, məmə nəmə iətəmini kəti təhrun ikin Iesu tətətig ikin, in otəkeikei muva məni pətigəm kəm lah, pəh soldiə min kəhuvən motaskəlim.

* **11:52** Aes 49:6; Jon 10:16 † **11:55** Eks 12:13,23,27

‡ **11:55** Okotaruətuəh, nipətin u, məmə ilah okotafəl vivi ilah min, mətəu-inu ilah kotəhrun məmə ilah kotamikmik e nəhmti Uhgīn.

12

*Meri tæmæueiu næhlki Iesu
e sântæ*

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Nian sikis əha ikin tətatig əhanəh kəpənan e nian rəha lafet rəha Pasova, kəni Iesu tinitəlig=pa min Petəni, ima Lasiris ikin. Suah u inu, Lasiris Iesu in tæmol in tæmiəgəh min e nimisiən.

² Kəni nətəmimi ikinu, kəmotol nauəniən kəti rəha Iesu e nimə rəha Matə. Kəni in tos nauəniən, muva.* Kəni Lasiris min əha ikin e nauəniən əha, ilah Iesu mine, kautəmähli=pən məutauən.†

³ Kəni Meri təmos sântə kəti təməri e nilosi nati, muva. Sântə u, kəmol e nokı nard.‡ Sântə əha, nəmiəvin təuvir, kəni nəhmtin tiəkis. Kəni in tæmæueiu næhlki Iesu e sântə u, kəni mafəl e nəuanun. Nəmiəvi sântə u, təməriauəh rəfin e nipəgnəuan nimə.§

⁴ Mətəu iətəmimi kəti rəha Iesu, nərgin u Jutəs Iskariot, suah u inu uərisig lanko təpanegəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan tikimır min, in təmahi ohni. In təməni məmə,

⁵ “?Ik nəkəruru noliən səlim e sântə u, mos məni lan, kəni məfən kəm nanrah min? Sântə, in təhmen e məni u, tri-hanrit tənariəs.”*

⁶ In təməni lanəha, mətəu səniəmə in tatol nati aɡin e nanrah min, mətəu in təməni əmə, mətəu-inu

* **12:2** Luk 10:38-42 † **12:2** Nipəhriəniən məmə ilah kəsotəharəɡiən motauən. Mətəu e noliən rəhalah e nian əha, ilah kotapili mautisin=pən nəunəlmilah e tepil, məutauən. ‡ **12:3** Nard in nati kəti nəmiəvin tətəpien vivi, təhmen e nigipisi. § **12:3** Mak 14:3 * **12:5** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tri-hanrit tənariəs təhmen e tri-hanrit tausin vatu.

in iakläh. In tatos kätim rəha məni rəhalah, kəni nian nəuvein, in tətakläh lan.

⁷ Mətəu Iesu təni məmə, “Upəh-to pətan u. Sərəkiniən rəhan nətəligiən. In təmətələhu vivi səntə u, məmə otəueiu nipətik, o nian əha iətəm okitənim iəu lan.†

⁸ Nanrah min, nian rəfin itəmah min ilah nəutatig.‡ Mətəu iəu, ko iəsatiğiən nian rəfin kitah min itəmah.”

Pris asoli min kəməutəsəl min e suaru o nohamuiən Lasiris

⁹ Kəni nian nimənin nətəm Jutiə kəmotətəu məmə Iesu tətatiğ lahuənu Petəni, kəni ilah kinəhuvən ikin. Kəsəhuvaiən əmə məmə okoteh Iesu, mətəu ilah kəməhuva min məmə okoteh-to Lasiris u təmiimis, kəni Iesu tol min təmiəgəh.§

¹⁰ Kəni əmeiko, pris asoli min, kəmotegəhan lan min məmə okəkeikei kohamu min Lasiris,

¹¹ mətəu-inu nian nətəm Isrel tepət kəmoteruh Lasiris təməmiəgəh min, kəni ilah kəmotəhatətə e Iesu, kəni minautəpəh rəhalah nətəmiimi asoli min.

*Iesu təmuva Jerusiləm
matol əpu in məmə in kig*

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Kəməni lauig lan, nimənin nətəmiimi nətəm kəməhuva Jerusiləm məmə okotol lafet rəha Pasova, kəmotətəu məmə Iesu tətaliuək minatuvən e taun.

† **12:7** Afin-to futnot e Jon 11:38 iətəm tətəghati e noliən rəha nitənimian itəmi. ‡ **12:8** Dut 15:11 § **12:9** Jon 11:43,44

13 Kəni tol lanəha, ilah kəməhiet e taun u, mautəmki nati kəti təhmen e nimali nəmil* mautəhuvən məmə okoteruh Iesu. Kəni məutagət əfəməh mautəni məmə,

“!Hosana!†

!İərmənig Uhgın tətətig ilau suah u iətəm tətəva e nərgin!

!İərmənig Uhgın tətətig ilau Kig u rəha nətəm Isrel!”‡

14 Kəni Iesu təmeruh nəti togki§ kəti, kəni tasuə lan maliuək matuvən. Natimnati mın u, Nauəuə Rəha Uhgın tinəni rəkis məmə,

15 “Nətəm Jerusiləm,* Itəmah sotəginian.

!Oteruh-to! !Kig rəhatəmah tətəva,

in tətəsuə e nəti togki maliuək mətuva, mətuva!”†

16 E nian əha, nətəmimi rəha Iesu ilah kotəruru nıpəti nati u. Mətəu uərisig, nian Iesu tinəmiəgəh mın e nimisiən, kəni Uhgın tinol əpu rəkis nepətian rəha Iesu, kəni nıkilah təpanəhti məmə aıpən, kəmətei rəkis nəghatian lan e Nauəuə Rəha Uhgın,

* **12:13** Nimali nəmil u in nəmtətian rəha niftəni rəhalah məmə ilah kəmotol win e tikimır mın rəha nətəm Isrel. İlah kəməutəfəri nimali nəmil mətəu-inu nıkilah təhti məmə Iesu in Kristo, kəni in tinuva məmə otəmki rəkis ilah e narmənigiən rəha nətəm Rom. † **12:13** “Hosana,” nıpətin əhruahru məmə, “Asiru, Uhgın, osmiəgəh itimah,” mətəu e nian rəha Iesu, nəghatian u, ilah kəməutəuhlin məmə nıpətin məmə, “Əni-vivi Uhgın!” Fes u ilah kəutəni təmsipən e Sam 118:25-26. ‡ **12:13** Jon 1:49

§ **12:14** Togki in nati miəgəh kəti təhmen e əhos əkəku, in nəhmtin teiuiəu əmə e əhos. *

* **12:15** Nəghatian əhruahru ikinu tətəni “Nətəm Saion.” Saion u, in nərgi Jerusiləm kəti mın. Kəmauin e Jerusiləm məmə Saion, mətəu-inu nərgin əha rəha nıtəuət kəti iətəm kəmuvləkin-pəri taun lan. † **12:15** Sek 9:9

konu nətəmimi kinotol nəghatiən min əha, tinuva minol nıpəhriənien lan.

¹⁷ E nian Iesu təmauin e Lasiris, kəni Lasiris tiet e nıpəg kəpiel məmiəgəh min, nımənin nətəmimi tepət ilah Iesu e ikin əha e nian əha. Kəni ilah kəməutanus natimnati u in təmol.

¹⁸ Tol lanəha, nətəmimi tepət kəməhuva məmə okoteruh Iesu, mətəu-inu kəmotətəu məmə in təmol nəmtətiən əha.

¹⁹ Kəni Fərəsi min kinautəni-əni kəm lah min məmə, “!Oteruh-to, ko kitah kəsotol aginiən nati kəti. Rəueiu əha, nətəmimi rəfin e nəhue niftəni kinautəhuərisig lan!”

Nətəm Kris nəuvein kəmotolkeikei məmə okoteruh Iesu

²⁰ Kəni nian nətəmimi kəməhuvən Jerusiləm məmə okotəfaki e nian rəha lafet u, kəni nətəm Kris nəuvein min əha ikin ilah min, kəmautəfaki.

²¹ Nətəm Kris min u kəməhuva motəh Filip. Filip in iətəm Petsaitə əpəha Kaləli.‡ Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!ətəmi asoli, iəkotolkeikei məmə iəkoteruh Iesu.”

²² Kəni Filip təhtul muvən məni=pən kəm Antiru, kəni ilau kəmian muəni=pən kəm Iesu.

²³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Rəueiu əha, Nəti !ətəmimi, rəhan nian tinuva rəkis, məmə Uhgın otol əpu rəhan nepətiən.

²⁴ Nıpəhriənien agin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi otəkeikei mītənim nikiṭi nati e niftəni keruh məmə timis. Nəmə təsimisiən, ko təseviəiən

‡ **12:21** Jon 1:43-44

kəni məsəuəiən. Mətəu nəmə otimis, kəni otəuə e nəuan tepət. §*

25 Kəni tol lanu, iətəmi nikin tətəhti pik rəhan nəmiəgəhiən e nəhue niftəni u, in otəmkarəpən lan. Mətəu iətəmi iətəm nikin təsəhti pikiən lanəha rəhan nəmiəgəhiən e nəhue niftəni u, in otaskəlim vivi nəmiəgəhiən rəhan o nəmiəgəhiən itulin. †

26 Iətəmi tolkeikei məmə otol uək rəhak, in otəkeikei muərisig lak, ‡ kəni nəmə ikin pəhruvən iəu iəkətig ikin, kəni in min, in otətig ikin. § Kəni iətəmi tatol uək rəhak, Tatə Uhgın otisiai in.”

Iəsu təməghati
e nīmisiən rəhan

27 Kəni Iəsu təməni=pən kəm lah məmə, “Rəueiu əha, nikik tətəhmə pik.* ? Oiəkəhrol lanu? Ko iəsəniən məmə, ‘Tatə, oh rəkis nahməiən iətəm tətəva ohniəu.’ Nati u inu, iəu iəmuva ohni.

28 Tatə, ik əfəri aru nərgəm.”

Kəni əmeiko, rəueiu aɡin ilah kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmsipəri=pən e neai tətəni məmə, “Iəu inəfəri rəkis nərgək, kəni rəueiu əha, oiəkəfəri min.”

29 Kəni nətəmimi nətəm kəməutəhtul iuəkir ohni kəmotətəu nəuia iətəmi əha, kəni ilah nəuvein kotəni məmə, “!Nətəmimi! ?Nati nak u? ?Kalualəu

§ 12:24 Iəsu in tətəghati aru lan u ikinu, məmə otəkeikei mimis, kəni nəua nīmisiən rəhan məmə nətəmimi tepət okotos nəmiəgəhiən vi nian Uhgın tosmiəgəh ilah. In təmətəghati min e rəhan min nətəmimi. Rəhatah nəmiəgəhiən əuas e təfagə tərəh otəkeikei mimis, kəni ko kotəhrun nolian nəuatah vi min tepət. * 12:24 1Kor 15:36 † 12:25 Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2Kor 5:14-15 ‡ 12:26 Mat 10:38; Luk 14:27 § 12:26 Jon 14:3; 17:24 * 12:27 Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21

kəti, uə?” Mətəu nəuvein kotəni məmə, “Agelo kəti əha tətəghati kəm in.”

³⁰ Mətəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nəuia iətəmi u, təməsuvaiən məmə iəu iəkətəu. Mətəu təmuva məmə itəmah onəkotətəu.†

³¹ Rəueiu əha tinol nian iətəm Uhgın otakil noliən rəha nətəmimi e nəhue niftəni. Rəueiu əha, in otoh iahu nəsanəniən rəha Setən,‡ iərmənig rəha nəhue niftəni u.§

³² Nian kətəfəri iəu ilis,* kəni ko iəu oiəkiuvi=pa nətəmimi rəfin kəhuva ohniəu.”†

³³ E nəghatiən u, in tinuahpik e nımisiən rəhan məmə otəhro lanu mımis.‡

³⁴ Kəni nətəmimi kəmotəni=pən kəm in motəni məmə, “Itimah iəmotətəu rəkis e Lou rəhatah, məmə nian Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa tuva, in otətətig itulin əmə, mətuvən əmə lanko naunun tikə.§ ?Təhro ik nətəni məmə nətəmimi okotəkeikei motəfəri Nəti İətəmimi?* ?

† **12:30** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31** Nati əpnapin məmə nımisiən rəha Iesu təmol məmə nəmə təhro Setən təmol win, mətəu nıpəhrəniən məmə in təsolien win. Afin-to Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1Jon 4:4; Nəh 12:8-9. § **12:31** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2Kor 4:4; Efəs 2:2; 6:12

* **12:32** E nauəuə rəha Jon, tətəghati e nəghatiən u “kinatləfəri rəkis iəu ilis” nian tepət. Kəni in nıpətın keiu. Nian tətəni “kinatləfəri rəkis iəu ilis,” nıpətın kəti in tətəghati e nımisiən rəha Iesu e nigı kəməluau. Eruh mın e Namba 21:4-9 tətəghati e aiən sineik. Kəni nıpətın kəti mın, e nigı kəməluau əha, in tətəgətun nəuvirən asoli mın nepətian asoli rəha Iesu. † **12:32** Jon 3:14; 6:44; 7:39; 8:28 ‡ **12:33** Fil 2:8-9; 1Tim 3:16; Hip 1:3 § **12:34** Nətəmimi nıkilah tətəhti fes mın əha, təhmen e 2Saml 7:16; Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nıkilah təsəhtian fes mın iətəm kəutəni məmə Kristo in otaupən mımis.

* **12:34** “əfəri” – Afin-to futnot əpəha Jon 3:14.

Mətəu Nəti İətəmimi u, in pəh?”

³⁵ Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəhagəhagiən u, tətətiğ o təmah o nian əkəku əmə. Kəni nian nəhagəhagiən u, tətətiğ o təmah, itəmah nəkotəkeikei motəliuək lan. Nəmə kəpə, kəni napinəpuiən otətəuarus itəmah. Kəni İətəmimi İətəm tətəliuək e napinəpuiən, in təruru İkin in tətuvən İkin.

³⁶ Nian nəhagəhagiən u tətətiğ əhanəh o təmah, itəmah nəkotəkeikei motəhatətə e nəhagəhagiən u məmə itəmah nəkəhuvə nenəti nəhagəhagiən.”†

Nətəm İsrəl ilah kəməsotəhatətəiən e İesu

Nian İesu təməni rəkis nəghatiən u kəm lah, kəni magim məpəh ilah muvən mətəhluaig.

³⁷ Nəti əpnəpin məmə in tinol rəkis nəmtətiən tətət e nəhmti nətəm İsrəl, mətəu ilah kəsotəhatətəiən lan.

³⁸ İəni rəha Uhgın u Aiseə, təmaupən mətəghati e rəhalah nolien. Kəni nəti u təmuva məmə otol nəghatiən rəhan tuva mol nıpəhriəniən lan. In təməni məmə,

“?İərməniğ, pəh otəhatətə e nəghatiən rəhatimah, uə kətiəh əmə mine?

?İəutəni pətigəm, kəni pəh otəhatətə lan, uə kətiəh əmə mine?

?Kəni İərməniğ otol əpu kəm pəh nahgin İətəm təsənən pik o nosmiəgəhiən?”‡

³⁹ Konu ilah kotəruru nəhatətəiən lan mətəu-inu təhmen=pən əmə məmə Aiseə təməni pətigəm min əupən məmə,

⁴⁰ “In təmol ilah məmə nəhmtiləh otəpis.

† 12:36 Mat 5:14; Efəs 5:8-9; 1Təs 5:5 ‡ 12:38 Aes 53:1; Rom 10:16

Nəmə təsəpisiən, kəni ilah okoteruh nati kəni motəhrun.

Kəni in tinahtipəsīg rəkis e nīkilah.

Nəmə təsoliən, kəni ilah okoteinatīg kəni motəhrun nəuhliniən nətəligiən rəhalah, kəni motəhatətə lak, iəkol nəmiəgəhiən rəhalah, otuvi mīn.”Š*

⁴¹ Iəni rəha Uhgīn, Aiseə u aupən, təməni lanu lan mətəu-inu in təmeruh nepətīən əhagəhag rəha Iesu, kəni tol lanəha, in tətəghati lan.†

⁴² Kəni mətəu, nətəmi asoli mīn tepət nəuветin, ilah mīn kəmotəhatətə e Iesu. Mətəu ilah kəutəgīn e nəni pətīgəmiən məmə ilah kəmotəhatətə lan, mətəu-inu kəutəgīn e Farəsi mīn məmə mətə kətahli pətīgəm ilah e nimə rəha nuhapumīniən,

⁴³ mətəu-inu nətəmi asoli mīn u, ilah kətolkeikei pīk məmə nətəmimi okotəni-vivi ilah, tapirəkis məmə Uhgīn nīkin, otagiən o lah.

Nəghatiən rəha Iesu təhrun nakiliən noliən rəha nətəmimi

⁴⁴ Kəni Iesu təmagət əfəməh məmə, “Iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, səniəmə tətəhatətə pīsīn əmə lak, mətəu tətəhatətə mīn e Uhgīn iətəm təmahlī=pa iəu.

⁴⁵ Kəni iətəmimi u iətəm təmeruh iəu, səniəmə təmeruh əmə iəu. In təmeruh mīn Uhgīn u təmahlī=pa iəu.‡

Š **12:40** Nətəmimi ilah kīnotəni rəkis məmə okəsotəhatətəiən, kəni Uhgīn təhlman e lah lanəha. Eruh mīn to Mat 13:13-15; Uək 28:26-27; Rom 11:8. * **12:40** Aes 6:10 † **12:41** Aes 6:1-4 ‡ **12:45** Jon 14:8-9

46 Iəu u nəhagəhagiən. § Iəmuva e nəhue niftəni u, məmə iətəmimi iətəm otəhatətə lak, otəsatiğiən e napinəpuian.

47 Iətəmimi iətəm tətətəu rəhak nəghatiən, məsoliən, ko iəu iəsəni pətiğəmiən rəhan nalpiniən, mətəu-inu iəməsuvaian e nəhue niftəni u məmə iəkəni pətiğəm nalpiniən rəha nətəmimi. Mətəu iəmuva məmə iəkəsmiəgəh ilah.*

48 Mətəu iətəmimi iətəm tətəuhlin=pa nəmtahn kəm iəu, məsosian rəhak nəghatiən, nati kəti əha ikin tətatiğ məmə in otəni pətiğəm rəhan nalpiniən. E Naunun Nian, nəghatiən min u rəhak, ilah okotəni pətiğəm nalpiniən rəhan. †

49 Tol lanəha mətəu-inu nəghatiən min u, səniəmə rəhak pişin əmə, mətəu Tatə Uhgın u təmahli=pa iəu, kəni in təməni məmə iəkəkei kei muvən məni lanəha, kəni məghati lanəha. ‡

50 Kəni iəu inəhrun rəkis məmə nəghatiən min u, iətəm in təməni=pa kəm iəu, nəmiəgəhiən itulin tətatiğ lan. Kəni tol lanəha, nəghatiən min u iətəni ilah, Tatə Uhgın təməni=pa kəni məgətun iəu lan, məmə iəkəni.”

13

Iesu təməueiu nəhlki rəhan min nətəmimi

1 Tīnuva mətəuarus nian nətəm Isrel kotol lafet lan, lafet rəha Pasova, kəni Iesu tīnəhrun məmə rəhan nian tīnuva rəkis məmə otəpəh nəhue niftəni u, muvən meruh Tatə Uhgın.* Nian rəfin in təmatolkei kei pik rəhan nətəmimi u kəutatiğ e

§ 12:46 Jon 1:4 * 12:47 Jon 3:17 † 12:48 Jon 5:45 ‡ 12:49 Jon 14:31 * 13:1 Jon 16:28

nəhue niftəni, kəni mətəu rəueiu in tətəgətun əsas rəhan nolkeikeiən kəm lah muvən mətəuarus nau-nun nian rəhan.

² Tinəhnaiuv, Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməutauən, kəni Setən tinəfən rəkis nətəligiən e niki Jutəs Iskariot, nəti Saimon, məmə in otətuati e Iesu tuvən e nəhlmi rəhan tikimr min.

³ Iesu təməhrun məmə Tatə Uhgīn təmələhu=pən rəkis natimnati rəfin u e nəhlmin,† kəni tinəhrun min məmə in təmsipən e Uhgīn, kəni in otəpanitəlig=pən min o Uhgīn.

⁴ Tol lanəha, in təməhtul, kəni məpeg rəkis rəhan sot asoli, kəni matu in e tauil kəti.

⁵ Kəni mələs pesin kəti, mətəu=pən nəhu lan, kəni əmeiko mətəuvin mətəueiu nəhlki rəhan min nətəmimi, kəni mətəfəl e tauil, tauil u iətəm in tətətəuti lan.

⁶ Təmöl lanəha muvən e Saimon Pitə, kəni Pitə təni=pən kəm in məmə, “? Iərməniḡ, təhro? Təsəuviriən məmə ik onəkəueiu nəhlkək.”

⁷ Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəueiu ik nəkəruru nipəti nati u iəu iatol, mətəu uərisiḡ nəpanəhrun nipətin.”

⁸ Kəni Pitə təni=pən in məmə, “Onəkəpəh aḡin nafəliən nəhlkək.”

Mətəu Iesu təni məmə, “Nəmə iəsəueiuiən nəhlkəm, kəni ko ik nəsuvaian mol rəhak iətəmimi.”

⁹ Kəni Saimon Pitə təməni=pən kəm in məmə, “Iərməniḡ, nəmə tol lanəha, kəni onəsəueiu əməian nəhlkək, mətəu əueiu min nəhlmək mine rəhk-kapə!”

¹⁰ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “! Kəpə! Iətəmimi u tinaḡ rəkis, in tinəruən rəkis, tinəhmen.

† 13:3 Mat 28:18

Təuvir əmə məmə okəsəueiu minian nıpətin; mətəu iəu oiəkəkeikei məueiu min əmə nəhlkin. Itəmah nınotəruən rəkis. Mətəu səniəmə itəmah rəfin agin.”‡

¹¹ Iesu tinəhrun rəkis məmə ilah pəh u otegəhan=pən lan e nəhlmi rəhan min tikimir min. Tol lanəha, kəni in təni məmə, “Səniəmə itəmah rəfin agin.”

¹² Nian Iesu tinəueiu rəkis nəhlki rəhan min nətəmimi, kəni muvən min e rəhan napən, kəni muvən məharəg e nimein e tepil. Kəni əmeiko mətapuəh o lah məmə, “?Itəmah nəkotəhrun nıpəti nati u iəmol rəueiu agin e təmah?

¹³ Itəmah nəutauin lak məmə Nəgətun mine İərməniğ, kəni təhruahru əmə lanko, mətəu-inu nıpəhrinən məmə iəu u, rəhatəmah Nəgətun mine rəhatəmah İərməniğ.

¹⁴ “Mətəu-inu iəu, iəu u rəhatəmah İərməniğ mine iəu İəgətun rəhatəmah, konu iəu iəkəueiu nəhlkitəmah, konu itəmah min, onəkotəueiu nəhlkitəmah min.Ş

¹⁵ İəu iəmol məgətun itəmah lan, məmə itəmah onəkotol kəm təmah min.*

¹⁶ Nıpəhrinən agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, ioluək kəti, in təsapirəkisiən rəhan iətəmi asoli, konu iahli=pən in təsapirəkisiən iətəm tətəhli.

¹⁷ Rəueiu əha, itəmah nəkotəhrun vivi natimnati min u. Kəni o nati u, nəmə onautol lanu, kəni itəmah onəkotos nəuviriən o Uğin.†

‡ 13:10 Jon 13:18 Ş 13:14 1Pitə 5:5 * 13:15 Iesu təmol uək rəha slef, kəni molkeikei məmə okotol uək rəha slef kəm kitah min nəuvein. Suaru min tepət o nasiruiən e kitah min nəuvein lanəha.

† 13:17 Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25

18 “Iəu iəsəniən itəmah rəfin.‡ Iəkəhrun vivi itəmah m̄in u nətəm iəu iəmitəp̄in itəmah.§ Mətəu nəghatiən u rəha Nauəuə Rəha Uhḡin, otəkeikei muva mol n̄ipəhr̄iən̄iən lan. Nəghatiən u tətəni məmə, †Iətəmimi u, aupən it̄imlau iəmatuauəən p̄əti e p̄ilet kət̄iəh, mətəu rəueiu, in t̄inəuhlin rəhan nətəligiən, m̄inətələhu nəghatiən tərah ohniəu.”*

19 “Iəu iətəni p̄ətigəm natimnati m̄in u kəm təmah u rəueiu, nian okəsol əhanəhiən. Mətəu nian okatol, kəni itəmah onəkotəhatətə lak, məmə Iəu U Inu.†

20 N̄ipəhr̄iən̄iən aḡin u iətəni=p̄inə kəm təmah məmə, iətəmimi p̄əh iətəm tatos iətəmi u iətahli=p̄inə, kəni n̄ikin tagiən ohni, təhmen=p̄ən əmə məmə in tatos m̄in iəu, kəni n̄ikin tagiən ohniəu. Konu iətəmimi iətəm tatos vivi iəu, kəni n̄ikin tagiən ohniəu, təhmen=p̄ən əmə məmə in tatos vivi m̄in rəhak Tatə, kəni n̄ikin tagiən ohni.”‡

Iesu təmāni p̄ətigəm məmə Jutəs in otegəhanp̄ən lan
e nəhlmi tikim̄ir m̄in

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Nian Iesu t̄inəni p̄ətigəm rəkis nəghatiən əha, kəni n̄ikin təməfigəm p̄ik, kəni in təni məmə, “N̄ipəhr̄iən̄iən aḡin u iətəni=p̄inə kəm təmah məmə, itəmah kəti u ikinu otegəhan=p̄ən lak e nəhlmi tikim̄ir m̄in rəhak.”

22 Kəni rəhan m̄in nətəmimi kəmotəsəl=p̄ən moteruh ilah m̄in, m̄inotəruru aḡin məmə in tətəni p̄əh.

‡ 13:18 Jon 13:10 § 13:18 Jon 15:16 * 13:18 Sam 41:9

† 13:19 “Iəu u inu” – Af̄in-to futnot e Jon 8:24. ‡ 13:20 Mat 10:40; Jon 17:18

23 Kəni ilah kəti u iətəm Iesu in tolkeikei pik, § in tətəmähli* iuəkir əmə o Iesu.

24 Kəni Saimon Pitə, in təmasiuən=pən kəm in məmə, “Ətapuəh-to ohni, məmə iətəmimi pəh kəha in tətəni.”

25 Kəni suah kəha təmiəu-iəu muva iuəkir o Iesu, kəni mətapuəh ohni məmə, “? İərmənig, pəh u nətəni?”

26 Kəni Iesu təni məmə, “İəu iəkəmkəris pıret nəuветin, konu məuveri=pən e sup, kəni məfən kəm in, konu suah u, inko.” Kəni əmeiko, in təməmkəris pıret kəti, məuveri=pən e sup, kəni məfən kəm Jutəs, nətə Saimon Iskariot.

27 Kəni Jutəs təmos pıret u. Kəni rəueiu agin, Setən† tinəuveg rəhan nətəligiən.

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nati u nəkəmə natol, uvən uəhai əmə mol.”‡

28 Nətəmimi min u rəha Iesu nətəm kəutəmähli titəlau e tepil məutauən, ilah kəsotəhruniən məmə Iesu təməni=pən nəghatiən u kəm in o nak.

29 Jutəs in tətəharu kətim rəha məni rəhalah, kəni ilah nəuvein nikilah təhti məmə Iesu təməni=pən kəm in məmə otuvən mos nəhmtin nauəniən nəuvein niglah o lafet, uə nəmə təhro tatuvən otəfən məni kəti kəm nanrah min. §

30 Kəni nian Jutəs təmos rəkis pıret u, təməhtul

§ 13:23 İətəmimi iətəm nauəuə u tətəni, in Jon u iətəm tətəmähli iuəkir o Iesu e tepil. In u, iətəm Iesu tolkeikei pik, mətəu in tətətei nauəuə u, kəni məsəniən nərgin. * 13:23 E noliən rəhalah e nian əha, ilah kəutəmähli lanəha məutauən. † 13:27 Setən – Afın-to e tiksınəri. ‡ 13:27 Luk 22:3 § 13:29 Jon 12:5-6

miet uəhai əmə. Kəni tinapinəpu rəkis.*

*Iesu təmāni nəghatiən vi kəti
məmə okotol*

³¹ Nian Jutəs tiniet rəkis, kəni Iesu təni məmə, “Rəueiu əha, Uhgın tinatəfəri nərgi Nəti İətəmimi,† kəni Nəti İətəmimi tinatəfəri nərgi Uhgın.

³² Mətəu nian Nəti İətəmimi tinol əpu rəkis nepətiən rəha Uhgın, kəni Uhgın aru əmə in otol əpu mın nepətiən rəha Nəti İətəmimi. Kəni in otol əmə uəha rəueiu əmə.‡

³³ “Nənətik mın, ko iəsətiğiən tuvəh kitah mın itəmāh. Kəni itəmāh onəmanotəsəl lak, mətəu İəu İətəni mın nəghatiən kətiəh əmə kəm təmāh u rəueiu, İətəm İəmāni=pən kəm nətəmi asoli mın rəha Isrel aupən. İətəni=pinə kəm təmāh məmə, İkin əha İatuvən İkin, itəmāh nəkotəruru nuvəniən İkin.§

³⁴ “İəu İətəni=pinə nəghatiən vi kəti kəm təmāh məmə nəkotəkeikei mautol.* İtəmāh nəkotəkeikei motolkeikei itəmāh mın.† İəu İəmolkeikei itəmāh, kəni itəmāh nəkotəkeikei motolkeikei itəmāh mın təhmen əmə lanəh.‡

³⁵ Kəni nəmə nəkolkeikei lanu itəmāh mın, kəni nətəmimi rəfin okotəhrun məmə itəmāh rəhak mın nətəmimi.”§

* **13:30** Tinapinəpu mətəu-inu lapın, mətəu tinapinəpu mın e niki nətəmimi. E Luk 22:53, Iesu təmāni kəm pris asoli mın, mine nətəmi asoli rəha soldia mın, mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel məmə, “Mətəu rəueiu əha, in nian əhruahru rəhatəmāh, kəni nəsanəniən rəha napinəpuin in tətarməniğ.” † **13:31** Jon 12:23 ‡ **13:32** Jon 17:1-5 § **13:33** Jon 7:33-34 * **13:34** Jon 15:12; 1Jon 2:7-11; 3:11 † **13:34** Lev 19:18; 1Təs 4:9; 1Pitə 1:22 ‡ **13:34** Efəs 5:1-2; 1Jon 4:10-11 § **13:35** 1Jon 3:14; 4:20

*Iesu təmāni pətigəm māmə Pitə otəpanəni māmə
in təruru Iesu*

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Kəni Saimon Pitə tətəpuəh ohni māmə, “? Iərmənig, ik onəkuvən iə?”

Kəni Iesu təni=pən kəm in māmə, “Ikin əha iəu iatuvən ikin, ik nəkəruru nitəu=paian iəu rəueiu, mətəu uərisig ko, onəpanuva.”*

³⁷ Kəni Pitə tətəpuəh ohni māmə, “? Iərmənig, oiəsītəu-pəniən ik u rəueiu o nak? Iəu, nīkik tagiən əmə māmə iəkimis ohnik.”

³⁸ Kəni Iesu təni=pən kəm in māmə, “? Ik nəkəmə nīkim tagiən əmə māmə onəkimis ohniəu? Nipəhriənian agin u iətəni kəm ik māmə, mənig otəsəkakə əhanəhiən, kəni ik onəkəni mau kisil māmə nəkəruru iəu.”†

14

Iesu in suaru o nuvəniən o Tatə Uhg'in

¹ Kəni Iesu təmāni=pən kəm lah māmə, “Nīkitəmah təsahməiən. Itəmah nəkotəkeikei motəhatətə e Uhg'in,* kəni motəhatətə min lak.

² E nimə rəha Tatə rəhak, nəuan tepət əha ikin. Nəghatien u in nipəhriənian. Nəmə təsoliən lanəha, ko inəni=pinə rəkis kəm təmah. Rəueiu əha, iəu iatuvən, iəkol əpenə-penə rəhatəmah.†

³ Kəni mətəu-inu iəkuvən mol əpenə-penə o təmah, kəni iəu oiəpanitəlig=pa min mos itəmah nəkəhuva motatig kitah min iəu,‡ māmə itəmah onəkotatig ikinu iətəm iəu min iətatig ikin.§

* 13:36 Jon 14:2 † 13:38 Jon 18:27 * 14:1 Sam 4:5 † 14:2
Hip 11:16 ‡ 14:3 1Təs 4:16-17; 2Kor 5:8; Fil 1:23 § 14:3 Jon
12:26

4 Ikin əha iatuvən ikin, itəmah ninotəhrun rəkis suaru rəhan.”

5 Mətəu Toməs təni=pən kəm in məmə, “İərməniğ, itimah iəkotəruru ikin ko natuvən ikin. ?İəkotəhro lanu lan motəhrun suaru tatuvən ikin əha?”

6 Kəni İesu təni=pən kəm in məmə, “İəu u,* Suaru ohni.† Kəni iəu u, Nəukəti Nipəhriənian,‡ kəni iəu u, Nəukəti Nəmiəgəhian. § İətəmimi kəti ko təsuvənian o rəhak Tatə nəmə iəu iəsosian in muvən.*

7 Nəmə nəmotəhrun iəu, kəni nəmotəhrun min rəhak Tatə.† Kəni tol lanəha, tətəuvin rəueiu, ninotəhrun rəkis in, kəni minoteruh.”

8 Kəni Filip təni=pən kəm in məmə, “İərməniğ, əui, əgətun-to Tatə Uhgın e timah. Nati əmə u inu, itimah iəkotolkeikei.”‡

9 Kəni İesu təni=pən kəm in məmə, “Filip, iəu iəmatig təfəməh kitah min itəmah. Mətəu ik nəkəruru əhanəh iəu. İətəmimi iətəm tateruh iəu, in tateruh Tatə Uhgın. § Təhro ik nətəni məmə, ‘Əui, əgətun Tatə Uhgın kəm timah?’* ”

10 ?Ik nəsəhatətəian məmə iətatig e Tatə Uhgın, konu Tatə Uhgın tətətig lak?† Nəghatien min u iəkətəni kəm təmah, səniəmə rəhak əmə. Tatə Uhgın u, nian rəfin, tətətig lak, inu in tatol rəhan min u uək.

11 İtəmah onəkotəkeikei motəhatətə lak nian iəu iətəni məmə iətatig e Tatə Uhgın, konu Tatə Uhgın tətətig lak. Mətəu nəmə kəpə, təuvir məmə

* 14:6 Jon 6:35 † 14:6 Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ 14:6 Jon 1:14

§ 14:6 Jon 1:4 * 14:6 Uək 4:12 † 14:7 Jon 1:18; 1Jon 2:23

‡ 14:8 Eks 33:18 § 14:9 Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2Kor 4:4; Fil 2:6;

Kol 1:15; Hip 1:3 * 14:9 Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † 14:10 Jon 14:20; 10:38; 17:21

nəkotəhatətə lak o nəfigəmiən rəha uək asoli min iətəm iəmatol.‡

12 Nipəhriənian agin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmini iətəm tətəhatətə lak, in otol noliən uək min u iətəm iəu iəmatol. § Əuəh, in otol noliən uək təri təhmin min tapirəkis uək min u iətəm iəu iəmol, mətəu-inko iəu oiəkətuvən o Tatə Uhgın.

13 İəu Nətın, kəni nəmə nəkoteasiə e nati kəti e nərgək, nati əpnapın nəmə nəkoteasiə e nati nak, iəu iəpanol,* məmə uək u rəha Nətın otəfəri nərgi Tatə Uhgın.

14 Kəni nəmə onəkoteasiə e nati kəti ohniəu, e nərgək, kəni iəu iəkol.”

*Iesu təməni məmə
Narmin Rəha Uhgın otuva*

15 Kəni İesu təməghati əhanəh matuvən, mətəni məmə, “Nəmə itəmah nəkətolkeikei iəu, konu itəmah onəkətol nəghatiən rəhak.†

16 Kəni iəu, oiəkeasiə e Tatə Uhgın məmə in otahli=pa İasiru‡ kəti min o təmah. Kəni in otətətig itulın itəmah min.

17 Suah u inu, in Narmin rəha Nipəhriənian. § Nətəmini rəha nəhue niftəni u, kə kəsətosian in e nikilah,* mətəu-inu ilah kəsoteruhian in, motəruru in. Mətəu itəmah, nəkotəhrun in, mətəu-inko in tətətig itəmah min. Kəni in otəpanatig e nikitəmah.

‡ 14:11 Jon 5:36; 10:38 § 14:12 Luk 10:17 * 14:13 Mat 7:7

† 14:15 Dut 11:13; Jon 13:34; 1Jon 2:3-5,24; 5:3; 2Jon 6 ‡ 14:16

Jon 14:26; 15:26; 16:7 § 14:17 Jon 15:26; 16:13; 1Jon 4:6; 5:6

* 14:17 1Kor 2:14

18 “Nian iəu iəkiet e təmah, ko iəsəpəhiən itəmah nəkotatig pi:sin əmə, təhmen e iətəm kəmi:mis-ərin. Iəu iəpanitəlig=pa mīn o təmah.

19 Otəsuvəhiən, nətəmi:mī rəha nəhue niftəni u ilah okəsoteruhien iəu. Mətəu itəmah onəpanoteruh iəu.† Kəni mətəu-inu iəu iəpanəmiəgəh, itəmah mīn onəpanotəmiəgəh.‡

20 E nian rəha natimnati mīn u, kəni itəmah onəkotəhrun məmə iətətig e rəhak Tatə.§ Kəni itəmah nəkotatig lak, konu iəu iətətig e təmah.

21 “Iətəmi:mī iətəm təmos vivi nəghatien rəhak, kəni matol, iətəmi:mī u inu in tolkeikei iəu. Kəni iətəmi:mī iətəm tolkeikei iəu, rəhak Tatə in otolkeikei mīn in.* Kəni iəu mīn oiəkolkēikei in. Kəni iəu oiəkol əpu iəu kəm in, məmə in otəhrun vivi iəu.”

22 Kəni Jutəs u, (səniəmə Jutəs Iskariot, mətəu iahunin kəti u in iətəmi kəti mīn rəha Iesu), in təmətapuah ohni məmə, “?Iərməni:g, ik onəkəhro lanu kəni mol əpu ik kəm timah əmə, mətəu onəsol əpuian ik kəm nətəmi:mī rəha nəhue niftəni?”†

23 Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Iətəmi:mī iətəm tolkeikei iəu, in otatol nəuiak, kəni rəhak Tatə in otolkeikei in. Konu iəu mīne rəhak Tatə, itimlau oiəkiəuva mətəuatig itimahal mīn. Kəni itimlau iəkuol imatimlau əha ikin.‡

24 Iətəmi:mī iətəm təsolkeikeian iəu, in təsolian nəuiak. Nəghatien mīn u iətəm nəmotətəu iəmatəni, iəməsəni aruiən ilah. Mətəu iəmos ilah o rəhak Tatə iətəm in təmahli=pa iəu iəkuva.§

† 14:19 Jon 16:16 ‡ 14:19 Jon 6:57 § 14:20 Jon 10:38; 17:21

* 14:21 Jon 16:27; 1Jon 2:5 † 14:22 Uək 10:41 ‡ 14:23 Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efəs 3:17; 1Jon 4:12,16; Nəh 21:3 § 14:24 Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50

25 “Iəu iatəni pətigəm nəghatiən mīn u kəm təmah nian iətatig əhanəh kitah min itəmah.

26 Mətəu Narmīn Rəha Uhgīn u, in Iasiru, iətəm Tatə Uhgīn otahli=pa e nərgək, in otəgətun itəmah e natimnati mīn rəfin. Kəni in otol itəmah məmə nikitəmah otətəhti natimnati mīn u iətəm iatəni kəm təmah, məsotaluian lan.*

27 “Rəueiu əha tinuəkīr məmə iəu oiəkəpəh itəmah. Iəu iətələhu nəməlinuian rəhak tətətig o təmah.† Konu nəməlinuian u, iətəm iəkəfinə, təsəhmenian e nəməlinuian iətəm nəhue niftəni u tətəfinə. Itəmah, nikitəmah təsəhməian kəni məsotəginian.

28 “Itəmah ninotətəu rəkis rəhak nəghatiən, iəməni=pinə kəm təmah məmə, ‘Iəu oiəpanəpəh itəmah, mətəu uərisig, oiəpanitəlig=pa mīn o təmah.’ Nəmə nəkotolkeikei pəhriən iəu, kəni nikitəmah otəgin əmə məmə nəkotəruh iəu iatuvən o rəhak Tatə, mətəu-inu in ilis tapirəkis iəu.

29 Iəu iətəni pətigəm rəkis əmə natimnati mīn u kəm təmah u rəueiu, nian ilah kəsotol əhanəhian, məmə nian ilah kinəhuvə mautol nīpəhriənian lan, kəni itəmah onəkotəhatətə lak.

30 Rəueiu əha, ko iəsəghatiən təfəməh mīn kəm təmah, mətəu-inu Setən u iərməniɡ rəha nəhue niftəni u,‡ in tinuva. In təsosian nəsanənian məmə otol win lak.§

* **14:26** Jon 15:26; 16:7,13; 1Jon 2:27 † **14:27** Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 ‡ **14:30** Jon 12:31

§ **14:30** Otəsuvəhian kəni nəmə təhro nətəmimi rəha Iesu nīkilah otəhti məmə Setən tatol win. Mətəu Iesu təməni nəghatiən u məmə otləfəri nətəligian rəhalah məmə nīpəhriənian, nətəligian rəha Uhgīn tinatuvə.

31 Mətəu iəu iatol əhruahru əmə nəuia Tatə Uhgın məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni okotəhrun məmə iəu iəkolkeikei in.*

“İntələh, pəh kotəhtul motagım u ikinu, mautəhuvən.”

15

Iesu in təhmen e nəukəti nigı pəhriən

1 Kəni Iesu təni məmə, “İəu u,* iəu iəkəhmen e nəukəti nigı pəhriən. Kəni rəhak Tatə in təhmen e iətəmimi iətəm tətətəhlin nigı u.†

2 Nəhlmi nigı mın rəfin iətəm kəsotəuəiən, in tətətəi rəkis ilah, kəni nəhlmi nigı rəfin u iətəm kautəuə, in tətəfəl vivi ilah,‡ məmə ilah okotəuə e nəualah tepət.§

3 İtəmah nəkotəhmen e nəhlmi nigı u. Kəni iəu inafəl vivi rəkis itəmah e nəghatiən mın iətəm iəməni=pinə kəm təmah.*

4 Otəhtul=pa lak,† kəni iəu oiəkəhtul=pinə e təmah. Nəhlmi nigı otəsəuəiən nəmə in təsəhtul-pəniən e nəukətin. Təhmen əmə, itəmah ko nəmiəgəhiən rəhatəmah təsəuəiən e nəuan nəmə nəsotəhtul=pa iən lak.‡

5 “İəu u, iəu nəukəti nigı. Kəni itəmah nəhlmi nigı mın, nəhlmi nigı mın iətəm tatilpın=pa vivi lak, mautəhtul=pa. Nəmiəgəhiən rəha iətəmimi iətəm tətəhtul=pa lak kəni iətəhtul=pən lan, in

* 14:31 Jon 10:18; 12:49 * 15:1 Jon 6:35 † 15:1 Aes 5:1-7

‡ 15:2 Hip 12:5-11 § 15:2 Mat 7:20; Kəl 5:22-23; Efəs 5:8-9; Fil 1:11 * 15:3 Jon 1:29; 13:10; Efəs 5:26 † 15:4 Jon 6:56 ‡ 15:4 Afın-to e futnot əpəha Jon 6:56.

otəuə e nəuan tepət. Mətəu itəmah u, nəmə nəsoətəhtul=paian lak, ko nəsoətoliən nati kəti. §

⁶ Nəmə iətəmimi təsəhtul=paian lak, in təhmen e nəhlmi niği kəti, iətəm kinəraki lan kəni tīnimətu rəkis. Nəhlmi niği min tol lanəha, kəhrun nəmki-pəniən e niğəm, kuan əhtuv.*

⁷ Nəmə itəmah nəkotəhtul=pa lak, kəni nəghatiən rəhak nəmotətəu rəkis tətətig e nikitəmah, nati nak itəmah nəkətolkeikei, nəkotəhrun neasiəiən lan. Kəni Uhgīn otol kəm təmah. †

⁸ Nian nəmiəgəhiən rəhatəmah otəuə e nəuan tepət, ‡ nati əha in tətəfəri nərgi rəhak Tatə, kəni e nolien u, tətəgətuən məmə itəmah rəhak min nətəmimi. §

⁹ “Tatə Uhgīn in tolkeikei pik iəu. Təhmen əmə, iəu iəkolkeikei itəmah lanəha. Otəhtul e rəhak nolkeikeiən.

¹⁰ Nəmə itəmah nautol rəhak nəghatiən,* kəni onəkotəhtul=pa e rəhak nolkeikeiən, təhmen əhruahru əmə məmə inu iəu iəmol nəghatiən min rəha Tatə Uhgīn, kəni iətəhtul=pən e rəhan nolkeikeiən.

¹¹ Iəu iəmətəni pətiğəm nəghatiən min u kəm təmah, məmə nikitəmah otətəgiən, təhmen əmə məmə iəu nīkik tətəgiən. Konu nikitəmah otəgiən magiən məriəuəh. †

¹² “Itəmah nəkotəkeikei mautil nəghatiən u rəhak. Tətəni məmə itəmah onəkətolkeikei itəmah min, təhmen əmə məmə iəu iəkolkeikei itəmah lanəha. ‡

§ 15:5 Fil 4:13 * 15:6 Mat 3:10 † 15:7 Mat 7:7 ‡ 15:8 Kəl 5:22-23 § 15:8 Jon 8:31 * 15:10 Jon 14:15 † 15:11 1Jon 1:4 ‡ 15:12 Jon 13:34

13 Iätämi kätä tükä iätäm tolkeikei pik in kätä tapiräkis iätämimi u iätäm tategəhan e rəhan nəmiəgəhiən məmə otosmiəgəh in min nəuvein. §

14 Kəni nəmə itəmah nəkotol natimnati min u iätəni kəm təmah, tətəgətun məmə itəmah ko, iəu min nəuvein.

15 “Iəu oiəsauin minian e təmah məmə noluək min rəhak, mətəu-inu iätäm tatol uək, in təruru natimnati min iätäm rəhan iätəmi asoli tatol. Mətəu rəueiu əha, iəu iəkauin e təmah, məmə iəu min nəuvein, mətəu-inu natimnati min rəfin u iätäm iəmətəu o rəhak Tatə, inəni pətigəm rəkis kəm təmah.*

16 Itəmah nəməotitəpiniən iəu, mətəu iəu iəmitəpən itəmah.† Kəni iəu iəmələhu=pən itəmah məmə itəmah onəkəhuvən motol uək, kəni uək rəhatəmah otəuə e nəuan.‡ Kəni nəuan u, in otətətig. Tol lanəha, kəni nəmə nəkoteasiə e natimnati min kəm Tatə Uhgən e nərgək, kəni in otəfinə kəm təmah.

17 Iətəfinə nəghatiən kətä kəm təmah in tol lanu. Itəmah onəkotəkeikei motolkeikei itəmah min.”§

Nətəmimi rəha nəhue niftəni, ilah kautəməki e nətəmimi rəha Iesu

18 Kəni Iesu tənə=pən məmə, “Okəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni u kautəməki e təmah, nikitəmah otəkeikei məhti məmə aupən, ilah kəmotəməki lak lanəha.*

19 Okəmə itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni u, kəni nətəmimi rəha nəhue niftəni okotolkeikei itəmah, mətəu-inu rəhalah u itəmah. Mətəu

§ 15:13 Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1Jon 3:16 * 15:15 Jon 8:26

† 15:16 Jon 13:18 ‡ 15:16 Jon 15:5 § 15:17 Jon 15:12 * 15:18

Aes 66:5; 1Jon 3:13

səniəmə itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni u. Iəu iəmitəpən rəkis itəmah, kəni mōs rəkis itəmah o nəhue niftəni. Kəni o nati u inu, nətəmimi rəha nəhue niftəni, kautəməki e təmah.†

²⁰ Nikitəmah otəkeikei mətəhti nəghatiən u iəməni=pinə rəkis kəm təmah məmə, ‘Toluək əmə kəti, təsapirəkisiən rəhan iətəmi asoli.’‡ Kəni mətəu-inu nətəmi rəha nəhue niftəni u, ilah kautol tərəh aɡin ohniəu, kəni tol lanəha, ilah okotol noliən kətiəh əmə e təmah.§ Nəmə ilah kəmotol rəhak nəghatiən, kəni ilah okotol rəhatəmah nəghatiən. Mətəu ilah kəməsotol aɡiniən rəhak nəghatiən mən.

²¹ Ilah okotol natimnati mən lanəha, mətəu-inu itəmah rəhak mən nətəmimi.* Ilah okotol lanəha, mətəu-inu ilah kotəruru Uhgən iətəm təmahli=pa iəu.†

²² “Iəmuva kəni məghati kəm lah. Tol lanəha nəua nəghatiən u, ilah kəmoteruh əsas rəhalah noliən tərəh mən. Mətəu kəmotəuhlin matəlgilah ohniəu motəpəh rəhak nəghatiən. Kəni rəueiu, ko kəsotəniən məmə rəhalah noliən tərəh tikə.‡§

²³ Iətəmimi iətəm tətəməki lak, in tətəməki mən e rəhak Tatə.

²⁴ Iəmuva mol uək mən u e nəhmtilah iətəm

† **15:19** Jon 13:16; 17:14 ‡ **15:20** Jon 13:16 § **15:20** 2Tim 3:12 * **15:21** Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Uək 5:41; 1Pitə 4:14; Nəh 2:3 † **15:21** Jon 16:1-3 ‡ **15:22** Iesu tinuva kəni mol əpu rəhalah noliən tərəh, kəni mol suaru o nitisian ilah e təfagə tərəh. Mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni kautəməki məmə inko Iesu tatol əpu noliən tərəh mən rəhalah. Tol lanəha, ilah kotəpəh in kəni mautohtəu=pən napinəpuian mapirəkis nəhagəhagiən, kəni nati u in təfagə tərəh asoli. (Jon 3:19-21; 9:39-41) § **15:22** Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32

ko iätəpɪsɪn kəti təməsolɪən. Tol lanəha, ilah kəmotəhrun məmə pəh u iəu. Kəni nati əpnəpɪn kəmotəhrun iəu, mətəu kəutəməki lak, kəni tol lanəha məmə kəutəməki mɪn e rəhək Tatə. Kəni rəueiu, ko kəsotəniən məmə rəhalah nolɪən tərəh tɪkə.*

²⁵ Mətəu natimnati mɪn əha otəkeikei mol lanəha, kəni mol məmə nəghatɪən u otuva pəhriən iətəm nətəmimi aupən kəmotətəi rəkis e nauəuə rəha Lou. Rəhalah u Lou iətəm kotolkeikei pɪk tətəghati e lah mətəni məmə, 'Iəu iəsoliən nati kəti e lah, mətəu ilah kotəməki aɡɪn lak, mautol tɪməti kəm iəu.†

²⁶ "Mətəu nian Iasiru otuva, in otəni pətɪɡəm iəu. Narmɪn rəha Nɪpəhriənɪən u, tatsɪpən e Tatə Uhgɪn.‡ Iəu iəkahlɪ=pa in tuva o təmah.

²⁷ Konu itəmah mɪn, onəkotəkeikei motəhtul pətɪɡəm motəni iəu,§ mətəu-inu itəmah nautatɪɡ kitah mɪn iəu e nətuəuinɪən e uək rəhək muva mətəuarus=pa u rəueiu.

16

¹ Iəu inətəni pətɪɡəm natimnati mɪn u kəm təmah məmə nəsotəhlmanɪən e rəhatəmah nəhatətəiən.

² Ilah okəpanotəhɡɪ pətɪɡəm itəmah e nɪmə mɪn rəha nuhapumɪniən rəhalah;* kəni nɪpəhriənɪən aɡɪn, nian əha ikɪn tətuva iətəm nətəmimi okotohamu itəmah, kəni nɪkilah təhti məmə ilah kautol uək təuvɪr kəti rəha Uhgɪn.†

* **15:24** Jon 5:36; Mat 11:20-24 † **15:25** Sam 35:19; 69:4 ‡ **15:26** Jon 14:26 § **15:27** Luk 24:48; Jon 21:24; 1Jon 1:2; 4:14 * **16:2** Jon 9:22; 12:42 † **16:2** Uək 26:9-10

3 Ilah okotol natimnati min u, mətəu-inu ilah kotəruru pəhriən Tatə Uhg̃in, kəni motəruru pəhriən min iəu.‡

4 Mətəu iəu iəkaupən məni pətigəm natimnati min u kəm təmah. Kəni nian ilah k̃inotətəuəuin minautol e təmah, kəni nikitəmah otəhti məmə iəu iəməni rəkis natimnati min u kəm təmah.”

Uək min iətəm
Narm̃in Rəha Uhg̃in otəpanol

Kəni Iesu təghati əhanəh matuvən, mətəni məmə, “Iəu iəməsəni pətigəm iən natimnati min u kəm təmah aupən, mətəu-inu iəmətətig kitah min itəmah.

5 Mətəu rəueiu iək̃itəlig=pən min o rəhak Tatə iətəm təmahli=pa iəu, mətəu itəmah kəti təsətapuəhiən ohniəu məmə, “?Ik onəkuvən iə?”

6 Mətəu rəueiu, tol lanu lan məmə iəməni natimnati min u kəm təmah, kəni nikitəmah təmahmə.

7 Mətəu iəu iətəni pəhriən kəm təmah məmə, otəuvir pik o təmah məmə iəu iəkagim rəkis e təmah. Mətəu-inu nəmə iəsagim rəkis iən e təmah, kəni ko Iasiru§ təsuvaiən matig itəmah min. Mətəu nəmə iəu iəkagim muvən, kəni iəu iəkahli=pa in tuva matig o təmah.*

8 Kəni nian in otuva, kəni otəgətun nətəmimi rəha nəhue niftəni məmə ilah nol təfagə tərəh, kəni nətəligiən rəhalah təsəhmen iən o nol iən iətəm təhruahru e nəhmti Uhg̃in, kəni nətəligiən rəhalah təsəhmen iən o nakiliən nol iən rəha nətəmimi.

9 Narm̃in u otəgətun ilah məmə ilah nol təfagə tərəh,† mətəu-inu kəsotəhatətəiən lak.

‡ 16:3 Jon 15:21; 1Jon 3:1 § 16:7 Jon 14:16 * 16:7 Jon 7:39

† 16:9 Jon 15:22

10 Narmin u otəgəṭun ilah məmə nətəligiən rəhalah in təsəhmeniən o rəhalah nəhruahruian e nəhmti Uhgın,‡ mətəu-inu iəu iəkətəlig=pən min o rəhak Tatə, kəni itəmah onəsoteruhiən iəu.

11 Narmin u otəgəṭun ilah məmə nətəligiən rəhalah in təsəhmeniən o nakiliən noliən rəha nətəmimi, mətəu-inu Uhgın in tinakil rəkis iərməniḡ rəha nəhue niftəni u, Setən. §

12 “Iəu iatos əhanəh natimnati tepət min məmə iəpanəni kəm təmah. Mətəu rəueiu əha, ko nəsotos rəfiniən ilah. Tiəkis pik o təmah.*

13 Mətəu nian Narmin rəha Nipəhriənian otuva,† in otit itəmah, mol məmə itəmah nəkotəhrun nipəhriənian min rəfin. In ko təsəni aruiən rəhan əmə nəghatiən. In otəni pətigəm əmə natimnati min u in tətətəu o Tatə Uhgın. Kəni in otəni=pinə min kəm təmah natimnati min u nian kəti okəpanəhuva.

14 In otətəu nəghatiən pəhriən ohniəu kəni mətəni pətigəm kəm təmah. E noliən u, in otəfəri iəu.

15 Natimnati min rəfin rəha Tatə Uhgın, in rəhak.‡ Tol lanəha, kəni iəu iətəni məmə, Narmin u, in otətəu nəghatiən pəhriən ohniəu kəni matol əpu nipətin kəm təmah.”

Otəsuvəhiən koteruh Iesu

16 Kəni Iesu təni=pən məmə, “Otəsuvəhiən onəsoteruhiən iəu, mətəu uərisiḡ ko, təsuvəhiən, kəni onəmanoteruh min iəu.” §

‡ **16:10** Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Tait 3:5; 1Pitə 3:18 § **16:11** Jon 12:31 * **16:12** Mak 4:33 † **16:13** Jon 14:17 ‡ **16:15** Jon 17:10 § **16:16** Jon 14:18

17 Kəni nətəmimi mɪn nəuvein rəhan, ilah kəutətapuəh-ətapuəh kəm lah mɪn məmə, “? Nəghatiən u, nɪpətɪn nak? In tətəni kəm tah məmə, ‘Otəsuvəhiən onəsoteruhien iəu, mətəu uərisig, otəsuvəhiən, nəmanoteruh mɪn iəu.’ Kəni in təni məmə, ‘Mətəu-inu iəu iatuvən o Tatə Uhgɪn.’

18 Nəghatiən u, ‘otəsuvəhiən’ nɪpətɪn nak? Kitah kotəruru nəghatiən mɪn əha in tətəni.”

19 Kəni Iesu tɪnəhrun rəkis məmə ilah kotolkeikei məmə okotətapuəh o nati kəti ohni, kəni təni=pən kəm lah məmə, “? Təhro? Iəu iəməni məmə, ‘Otəsuvəhiən itəmah nəsoteruhien iəu. Mətəu uərisig, təsuvəhiən onəmanoteruh mɪn iəu.’ ?Kəni rəueiu nəutətapuəh o təmah mɪn o nɪpətɪ nəghatiən u?

20 Nɪpəhrɪəniən aɟɪn u iətəni məmə, itəmah nɪkitəmah otahmə, itəmah onəkotasək pɪk,* mətəu nətəmimi rəha nəhue nɪftəni, nɪkilah otəɟiən. Itəmah onəkotətəu tərəh pɪk aɟɪn, mətəu nahməiən rəhatəmah otəuhlin=pa e nəɟiəniən.†

21 Nian nəmə tɪnuəkɪr məmə pətən kəti otemək, kəni in otətəu tərəh, mətəu-inu tɪnol nian rəhan məmə otətəu nahməiən əha. Mətəu uərisig, nəmə nətɪn tɪnair rəkis, kəni in nɪkin təsəhti mɪniən nahməiən əha. In nɪkin tətəɟiən pɪk mətəu-inu nətɪn tɪnair=pa e nəhue nɪftəni.

22 Kəni təhmen əmə, rəueiu əha itəmah nautətəu tərəh. Mətəu uərisig, konu iəu iəkəruh mɪn itəmah. Konu nɪkitəmah otəɟiən pɪk, ko iətəmimi kəti təsol mɪniən itəmah nɪkitəmah tahmə mɪn.

23 O nian əha, itəmah onəsotətapuəh mɪniən o nati kəti ohniəu. Nɪpəhrɪəniən aɟɪn u iətəni kəm

* 16:20 Mak 16:10 † 16:20 Jon 20:20

təmah məmə, nəmə itəmah nəkotətapuəh e nati kəti o Tatə Uhgın e nərgək, kəni in otəfınə kəm təmah.‡

24 Mətəuarus=pa u rəueiu, itəmah nəsoətətapuəh əhanəhiən e nati kəti e nərgək. Otətapuəh lan e nərgək, kəni onəkotos, məmə nikitəmah otagiən məri məriauəh.”§

*Iesu təmehpahu rəkis e natimnati mın
rəha nəhue niftəni*

25 Kəni Iesu tətəghati əhanəh matuvən mətəni məmə, “İəu iətəni=pinə natimnati mın u e nəghatiən əuhlin, mətəni kəm təmah.* Mətəu nian əha ikin tətuvə, iətəm iəu iəsəni minian nəghatiən əuhlin lan, mətəu oiəkanus=pinə rəhak Tatə kəm təmah e nolien kəti məmə itəmah onəkotəhrun vivi in lan.

26 E nian əha, itəmah onəkoteasiə e natimnati kəm rəhak Tatə e nərgək, mətəu iəu iəsəniən məmə iəu iəkuvən e nərgitəmah measiə e natimnati ohni†

27 mətəu-inu Tatə Uhgın, in əmə tolkeikei pık itəmah. In tolkeikei itəmah mətəu-inu itəmah nəkotolkeikei iəu, kəni itəmah nəmotəhatətə məmə iəu iəmsipən lan.

28 İəu iəmsipən e Tatə Uhgın, muva e nəhue niftəni u. Konu rəueiu otəsuvəhiən kəni iəkəpəh mın nəhue niftəni u, mıtəlig=pən mın o Tatə Uhgın.”

‡ 16:23 Mat 7:7 § 16:24 Jon 15:7-8 * 16:25 Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † 16:26 Kitah kotəhrun nuvaian o Uhgın e nəfakiən, təhmen əmə e kəlkələh mın kautəhuvən o rəhalah mın tatə nətəm kotalkeikei ilah. Iesu tətəfaki o nati kətiəh əmə, inu, məmə Uhgın oteruh itah məmə kotəhruahru e nəhmtin (Rom 8:34; Hip 7:24-25; 1Jon 2:1-2). Kəni tol lanəha, kitah kotəhrun nuvəniən moteasiə e natimnati o Uhgın.

29 Kəni nətəmimi mīn rəhan kəutəni məmə, “In konu! !Rəueiu əha ik nəsəghati əuhlin mīniən! Ik nətəni əhruahru əmə kəm timah.

30 Rəueiu əha inotəhrun məmə ik nəkəhrun natimnati rəfin aɡin, kəni nati əpnarın nəmə iətəmi kəti təsətapuəh əhanəhiən nati kəti ohnik, mətəu ik nəkəhrun nuhalpiniən nəghatiən mīn rəfin iətəm kəsətapuəh əhanəhiən lan. Kəni nati u, tol kəni itimah iəkotəhrun məmə ik nəmsipən e Uhgın.”

31 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “? Nipəhriəniən, itəmah ninotəni nipəhriəniən lak u rəueiu?‡

32 Itəmah otətəlig-to lan, nian əha ikin tətuvə, nipəhriəniən məmə nian əha tīniet pətigəm=pa rəkis, iətəm nətəmimi okotəgəu rəkis itəmah, nəkotaiu atiti, məhuvən imatəmah mīn ikin, motəpəh iəu, iəu pişin əmə.Ş Mətəu ko iəu iəsan pişin əməiən, mətəu-inu nian rəfin rəhak Tatə tətətig itimlau min.*

33 “İəu iəməni pətigəm rəkis natimnati mīn u kəm təmah, məmə otol nəməlinuiən otətig e nikitəmah mətəu-inu nəutətig lak.† E nəhue niftəni u, nəhməiən otepət o təmah,‡ mətəu sotəginien, motəhtul məha-məha,§ mətəu-inu inehpahu rəkis nəsanəniən rəha nəhue niftəni.”*

17

Iesu təməfaki aru ohni

‡ **16:31** Jon 4:23 § **16:32** Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27

* **16:32** Jon 8:29 † **16:33** Jon 14:27 ‡ **16:33** Jon 15:18-21

§ **16:33** Mak 13:9 * **16:33** Rom 8:37; 1Jon 4:4; 5:4; Nəh 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7

¹ Nian Iesu tāməghati rəkis, kəni məsal-pəri ilis e neai, kəni mətəfaki mətəni məmə,

“Tatə, rəhak nian tinuva rəkis. İəu iəkolkeikei məmə ik onəkəfəri nərgi Nətim, məmə in min otəmanəfəri nərgəm,*

² mətəu-inu ik nəməfən nəsanəniən mine nepətiən kəm in, məmə in otarmənig e nətəmimi rəfin,† kəni məhrun min nəfəniən nəmiəgəhiən itulın kəm lah min u, nətəm ik nəməfən min ilah kəm in.

³ Kəni nəmiəgəhiən itulın u, nıpətin u məmə nətəmimi okotəhrun ik, iətəm ik əmə u ik Uhgın pəhriən,‡ kəni motəhrun min Iesu Kristo u, ik nəmähli=pa.§

⁴ İəu iəməfəri nərgəm e nəhue niftəni u,* kəni inol rəfin uək iətəm ik nəməfa kəm iəu məmə iəkol.†

⁵ Tatə, rəueiu əha, tinol nian rəham məmə onəkös iəu iəkuvnə mətətig kilau min ik. Əfəri iəu məfa nepətiən əhagəhag kəm iəu, təhmen əmə məmə inu, iəmos aupən kilau min ik e nian niftəni u təmatikə əhanəh.‡

Iesu təməfaki o rəhan min

⁶ “Nətəmimi min u nətəm ik nəmos rəkis ilah o nəhue niftəni məfa ilah kəm iəu, iəu iəmatol əpu nərgəm kəm lah, məmə ilah okotəhrun ik.§ Aupən, ilah rəham min nətəmimi, mətəu rəueiu ik nəməfa ilah e nəhlmək, məmə ilah rəhak min nətəmimi. İlah kəmautohtəu=pən rəham nəghatiən,

* **17:1** Jon 12:23; 13:31,32 † **17:2** Dan 7:14; Mat 28:18; 1Kor 15:27-28 ‡ **17:3** Jon 17:25,26 § **17:3** Fil 3:8 * **17:4** Jon 13:31 † **17:4** Jon 19:30 ‡ **17:5** Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 § **17:6** Jon 1:18

⁷ kəni rəueiu əha, ilah kotəhrun məmə, natimnati mɪn u ik nəməfa kəm iəu, ilah kautsɪpən əmə ohnik.

⁸ Ilah kotəhrun natimnati mɪn u, mətəu-inu ik nəməni=pa rəkis nəghatiən kəm iəu, kəni iəu iəməni=pən kəm lah, kəni ilah kautos e nɪkilah. Kəni ilah motəhrun məmə nɪpəhriənɪən aɣɪn məmə iəu iəmsɪpɪnə lam, kəni məutəhatətə lak məmə ik nəmahli=pa iəu.

⁹ “Iəu iətəfaki o lah mɪn u. Iəu iəsəfakiən o nətəmimi rəha nəhue nɪftəni, iətəfaki əmə o nətəmimi mɪn u nətəm ik nəməfa ilah kəm iəu, mətəu-inu ilah u rəham mɪn.

¹⁰ Nətəmimi mɪn u iatos, ilah rəfin rəham, konu ilah rəfin u nətəm ik natos, ilah rəhak.* Kəni nətəmimi mɪn u, ik nəmol ilah məmə nəmiəghɪən rəhalah tətəfəri nərgək.

¹¹ “Rəueiu əha iətuva ohnik, kəni təsuvəhɪən iəu iəsatiɣɪən u e nəhue nɪftəni u. Mətəu nətəmimi mɪn u, ilah okotatiɣ əhanəh e nəhue nɪftəni u. Tatə, ik nəkəhruahru aɣɪn. Onəkaskəlɪm nətəmimi mɪn u kotatiɣ vivi e nəsanənɪən rəha nərgəm u ik nəməfa kəm iəu, məmə ilah okotatiɣ kətiəh əmə, təhmen e lau, kilau kətiəh.†

¹² Nian iəu iəmətatiɣ itimah mɪn ilah, kəni mətəpali təuvɪr‡ o lah, e nəsanənɪən e nərgəm əmə iətəm ik nəməfa kəm iəu. Iəu iəmateh vivi ilah, iəməsairəuuiən e kəti.§ Kətiəh əmə u iətəm nəti nərəkɪniən, inko Uhgɪn otəkeikei mahli=pən e Nɪgəm Asoli.* Konu nati əha otol lanəha, məmə

* **17:10** Jon 16:15 † **17:11** Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30

‡ **17:12** “Mətəpali təuvɪr,” nɪpətɪn u, iəmateh vivi məmə nati kəti təsərəkɪniən, məsal vivi o lah. § **17:12** Jon 6:39 * **17:12** Inu Jutəs. Jon 6:70,71

otol nəghatiən e Nauəuə Rəha Uhgın otuva mol nıpəhriənien.

13 “Rəueiu əha, iətuva ohnik, mətəu iətəni nəghatiən mın u nian iətatig e nəhue niftəni, məmə ilah mın, nıkilah otagiən məri məriauəh, təhmen əmə məmə iəu nıkkik tətagiən.

14 İəu iəməni pətigəm rəham nəghatiən mın kəm lah. Kəni tol lanəha, nətəmimi rəha nəhue niftəni u, kəsotolkeikeiən ilah, kəutəməki e lah,† mətəu-inu ilah səniəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni,‡ təhmen əmə məmə iəu səniəmə iətəmi rəha niftəni u.

15 “İəu iəsətapuəhiən ohnik məmə onəkös rəkis ilah e nəhue niftəni u. Mətəu iəkolkeikei məmə ik onəkəhtipəsığ e iətəmi tərəh u Setən, məmə otəsuvaiən mərəkin ilah. Ik nəkəpali təuvır§ o lah.*

16 “İəu, səniəmə iətəmimi rəha nəhue niftəni u. Kəni tol lanəha, ilah mın səniəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni.

17 Rəham nəghatiən in nıpəhriənien rəfin. Onəkol rəham nəghatiən məmə in otol uək e nəmiəgəhiən rəhalah məmə ilah nətəmimi pəhriən rəham motasim motəhruahru.†

18 Ik nəməhli=pa iəu, iəkuva e nəhue niftəni u,‡ kəni təhmen əmə, iəu inətəhli pətigəm mın ilah, kəutəhuyən e nəhue niftəni.§

19 Kəni iəu iətəfinə aru iəu məmə iəkəsim o noliən nəlpəkəuiən rəham,* məmə iəkəsiru e nətəmimi

† 17:14 Jon 8:23; 15:19 ‡ 17:14 1Pitə 2:11 § 17:15 “Onəkəpali təuvır,” nıpətin u, oteh vivi məmə nati kəti təsərəkinien ilah. * 17:15 Mat 24:24; Jon 8:44; 1Pitə 5:8 † 17:17 Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1Pitə 1:16 ‡ 17:18 Jon 3:17 § 17:18 Jon 20:21; Mat 28:18-20 * 17:19 Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1Kor 11:24; Dut 15:19,21; Tait 2:14; Hip 9:14

m̄in u, m̄əm̄ə ilah m̄in okotasim motəhruahru,
kəni ilah nətəmimi pəhriən rəham.†

Iesu təm̄faki o nətəm okəpanotəhatətə lan

20 “Iəu iəsəfaki əməiən o nətəmi m̄in u,
m̄ətəu iətəfaki m̄in o nətəmimi m̄in u nətəm
okəpanotəhatətə lak e nəghatiən rəha nətəmimi
m̄in u.

21 Tatə. Iəu iətəfaki o lah, m̄əm̄ə ilah rəfin
okəhuva kətiəh əmə, təhmen=pən əmə m̄əm̄ə inu
kilau kətiəh əmə, kəni iətəhtul=p̄inə lam, kəni ik
nətəhtul=pa lak. Iətəfaki m̄əm̄ə ilah okəhuva kətiəh
əmə kitah m̄in ik, m̄əm̄ə nətəmimi rəha nəhue
niftəni okotəhatətə m̄əm̄ə ik nəmahli=pa iəu.‡

22 Ik n̄inəfa rəkis nepətiən§ kəm iəu, kəni iəu
iətəfən pəti nepətiən rəhak kəm lah, m̄əm̄ə ilah
okəhuva kətiəh əmə təhmen əmə m̄əm̄ə kilau
katuol kətiəh.*

23 Iətəhtul=pən e n̄ikilah, kəni ik nətəhtul=pa lak.
Tol lanəha, iətəfaki m̄əm̄ə, ilah okəhuva kətiəh əmə
e natimnati m̄in rəfin m̄əm̄ə nətəmimi m̄in u rəha
nəhue niftəni, ilah okoteruh motəhrun m̄əm̄ə ik
nəmahli=pa iəu, kəni m̄əm̄ə ik nəmolkeikei rəham
nətəmimi† təhmen əmə m̄əm̄ə inu, ik nəmolkeikei
iəu mine.

24 “Tatə, ik nəməfa ilah u e nəhl̄m̄ək m̄əm̄ə
ilah rəhak m̄in, kəni iəu iəkolkēikei m̄əm̄ə ilah
okotəhrun nuvaiən ikin ko iətəm iəu m̄in iəkuvən
ikin,‡ m̄əm̄ə ilah okoteruh nepətiən əhagəhag

† 17:19 Hip 10:10 ‡ 17:21 Jon 3:17 § 17:22 Jon 1:14 * 17:22
Jon 14:20 † 17:23 Jon 16:27 ‡ 17:24 Jon 12:26

rəhak§ iətəm iəu iatos. Nepətian əhagəhag u, ik nəməfa kəm iəu, mətəu-inu ik nəmolkeikei iəu aupən agin nian niftəni u təmatikə əhanəh.*

²⁵ “Tatə, ik nəkəhruahru agin.† Nətəmimi rəha niftəni u, ilah kotəruru ik,‡ mətəu iəu iəkəhrun ik. Kəni nətəmimi mīn u rəhak mīn, ilah kotəhrun məmə ik nəmahlī=pa iəu.

²⁶ Iəu iəmol əpu ik kəm lah, məmə ilah okotəhrun vivi ik,§ konu iəu, oiəkəkeikei matol əpu ik lanəha, məmə nolkeikeiən rəham otinpi vivi nīkilah,* kəni məmə iəu aru oiəkatiḡ e nīkilah. Nolkeikeiən u iətəḡhati lan, in nolkeikeiən rəham, təhmen məmə inu ik nəkolkeikei iəu lan.”†

18

*Tikimīr mīn rəha Iesu kəməhuva motaskəlīm in
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)*

¹ Nian Iesu təmaupən məfaki rəkis, kəmohiet e taun u, kəni motohapumīn=pən e nītəni=pən e nīpəḡ ləuahtəni kəti, nərgin u, Kitron. Kəni ikin əha, kəmərfei niḡi olif tepət ikin. Kəni Iesu mīne

§ **17:24** Nətəm kəutəfaki kauteh nepətian rəha Iesu nəuветin u rəueiu, (Jon 1:14; 2Kor 3:18). Mətəu kitah kotəhrun məmə nəmə otitəliḡ=pa, kitah okotəhmen lan, mətəu-inu e nian əha, okoteruh əsas rəhan nepətian əhagəhag e nəhmtitah (1Jon 3:2). Nepətian əhagəhag rəha Iesu iətəm rəhan nətəmimi mīn ilah okoteruh, inu rəhan nepətian məmə in Uḡgin, nepətian əhagəhag əha iətəm in təmos aupən niftəni təpənatiḡ. * **17:24** Jon 1:1-3; 1:14; 1Pitə 1:20 † **17:25** Sam 119:137; Rom 3:26 ‡ **17:25** Jon 15:21; 16:3

§ **17:26** Jon 17:6 * **17:26** E fes u, nīpətīn keiu. Kətiəh, Iesu tətəfaki məmə Tatə Uḡgin otolkeikei rəhan mīn nətəmimi, təhmen əmə məmə in tatolkeikei Iesu. Mətəu in tətəfaki mīn məmə rəhan nətəmimi okotolkeikei ilah mīn təhmen əmə məmə Tatə Uḡgin in tatolkeikei Iesu. † **17:26** Jon 15:9; Rom 5:5

rəhan mīn nətəmimi mīn kəməhuvən e niki nigī mīn əha.

² Kəni Jutəs u, iətəmimi u uərisig in otəpanegəhan e Iesu kəm rəham mīn tīkīmīr, in tīnəhrun rəkīs ikīn əha, mətəu-inu nian nəuvein, Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi ilah kəutuhapumīn ilah mīn ikīn.*

³ Kəni pris asoli mīn mīne Farəsi mīn kəmotahli=pən soldiə mīn nətəm kautəhtul o Nīmə Rəha Uhgīn kəhuva moteh Jutəs. Kəni Jutəs təmit ilah mīne soldiə mīn nəuvein rəha nətəm Rom, mit ilah məhuvən e niki nigī olif əha. Ilah kautəmki nəuanisiə, mīne lait mīn, mīne natimnati rəha nəluaginīən.†

⁴ Iesu tīnəhrun rəkīs məmə natimnati mīn u, in otuva tollanulan, mətəu in təmaliuək muvən o lah, kəni mətəpuəh o lah məmə, “Itəmah nəutəsəl e pəh u?”

⁵ Ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iətəm Nasərit kəti, nərgīn u Iesu.” Kəni in təni=pən kəm lah məmə, “Mə Iəu u inu.”‡§ (Kəni Jutəs, suah u iətəm təmegəhan=pən e Iesu e nəhlmīlah, in tətəhtul ilah mīn.)

⁶ Kəni nian Iesu təməni məmə, “Mə Iəu U Inu,”* ilah kəmotan e nəmtahlah mohtəlig, moteiuaiu motəmei e niftəni.†

⁷ Kəni Iesu tatig mətəpuəh mīn o lah məmə, “? Itəmah nəutəsəl e pəh konu?”

Kəni ilah kotəni məmə, “Iətəm Nasərit kəti, nərgīn u Iesu.”

* **18:2** Luk 21:37; 22:39 † **18:3** Uək 1:16 ‡ **18:5** “Iəu u inu.” – Afin-to futnot e Jon 8:24. § **18:5** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8

* **18:6** “Iəu U Inu.” – Afin-to futnot e Jon 8:24. † **18:6** Nəh 1:17

8 Kəni Iesu təni=pən məmə, “Inəni=pinə rəkis kəm təmah məmə, ‘Mə İəu u inu.’‡§ Nəmə itəmah nəutəsəl lak, kəni təuvir məmə nəkotəpəh nətəmimi mīn u, kautəhuvən lahuənu.”

9 In təməni lanəha məmə nəghatiən u iətəm in tinəni rəkis in otol nīpəhrīəniən lan. Nəghatiən u təməni məmə, “Tatə, nətəmimi mīn u nətəm nəmələhu=pən ilah e nəhlmək, ko iəsairəuəuiən e kəti.”*

10 Saimon Pitə təmatələs rəhan kəti nau rəha nəluəgīniən. Kəni əmeiko, in təmeuvi pətīgəm uəhai əmə rəhan nau, mauəh lan mohatuv rəkis nīmatəlgi ioluək kəti rəha pris asoli əgin, nīmatəlgin maru. Nərgi suah kəha, Malkəs.

11 Mətəu Iesu təni=pən kəm Pitə məmə, “Əfən rəham nau e nīmein. Ik onəkəkeikei məhrun məmə nəhməiən u rəhak,† iətəm Tatə Uhgīn in təməfa kəm iəu, kəni iəu iəkəkeikei mətəlig əmə lan, mol.”‡

İlah kəmotələs İesu məhuvən təhtul əupən e nəhmti Anəs

(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luk 22:54)

12 Kəni soldiə mīn rəha nətəm Rom mīne iətəmi asoli rəhalah, mīne soldiə mīn rəha nətəm Isrel, kəmotaskəlīm İesu, kəni motəlis-ərain nəhlmīn.

‡ 18:8 “İəu u inu.” – Afīn-to futnot e Jon 8:24. § 18:8 Jon 6:20;

8:24,28,58; 13:19; 18:6 * 18:9 Jon 6:39; 10:28; 17:12 † 18:11

Nian İesu təni məmə, “Ik onəkəkeikei məhrun məmə nəhməiən u rəhak,” nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “?Oiakəmnīm-pən e kap u iətəm rəhak Tatə otəfa kəm iəu?” E nəghatiən Kris, “oiəkəmnīm-pən e kap” in nəghatiən əuhlin, nīpətīn u, məmə İesu tətəgəhan lan məmə in otos nəhməiən u iətəm otuva ohni nian Uhgīn otol nalpīniən kəm in o nolīən tərəh mīn rəha nətəmimi rəfin.

‡ 18:11 Mat 20:22

¹³ Kəni kəmotaupən motələs in məhuvən təhtul e nəhmti Anəs. Anəs u inu, in rəhn-iəuanian Kaiəfəs. Kaiəfəs u inu, in pris asoli aġin e nu əha. §

¹⁴ Kəni Kaiəfəs u inu, in aupən təməni kəm nətəm asoli rəha nətəm Isrel məmə təuvir pik məmə iətəmimi kətiəh əmə otimis o nətəmimi, tapirəkis məmə nətəmimi rəfin okohmis.*

*Pitə təməni məmə
in təruru Iesu*

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Kəni Saimon Pitə mine iətəmimi kəti min rəha Iesu, ilau kəmiauərisig e Iesu. Iətəmimi u kəti min rəha Iesu, pris asoli aġin in təhrun vivi. Tol lanəha, in təmitəu=pən Iesu, muvən əpəha imə e iat rəha nimə rəha pris asoli aġin u.

¹⁶ Mətəu Pitə in təmatəhtul əmə e ket. Kəni iətəmimi kəti min u rəha Iesu, iətəm pris asoli aġin təhrun vivi, in təmiet muva ihluə, kəni məni=pən kəm pətan u iətəm tətəhtul o ket. Kəni in təmit Pitə mian imə.

¹⁷ Kəni əmeiko, pətan mitə u iətəm tətəhtul o ket, təmafu Pitə kəni tətapuəh ohni məmə, “?Ei, ik min u iətəmimi rəha suah kəha?”

§ **18:13** E nian rəha Oltestimin, kətəfəri pris asoli aġin min kautəhtul mətuərus nian ilah okohmis. Mətəu e nian Jon təməti nauəuə u lan, nətəm Rom kəmotəuhlin nətəligian əha, motol məmə iətəmi tatol pris asoli aġin, okəkeikei kətəfəri nitain, məmə iətəmi kəti in otəsarməniġian nian təfəməh. E nu 6 AD, nətəm Rom kəmotəfəri Anəs məmə in otuva pris asoli aġin, konu e nu 15 AD, kəmotosiahu in e rəhan uək, kəni motəfəri Kaiəfəs məmə tatos nimein. Mətəu Anəs in tatos əhanəh narməniġian e nətəligian rəha nətəm Isrel, kəni nətəm Isrel kəutəni əhanəh məmə in pris asoli aġin.

* **18:14** Jon 11:49-51

Mætəu Pitə təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu rəhan iətəmimi.”

¹⁸ Kəni e nian əha, in nian rəha nətəpuən, kəni noluək mīn rəha pris asoli agīn, mīne soldiə mīn, ilah kəmotahli nigəm e nəmtahli nigəm, kəni mautəhtul titəlau lan, məutətogəm. Kəni Pitə mīn, in təmuvən matəhtul, matətogəm e nigəm.

Pris asoli agīn təməghati

kəm Iesu

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Kəni pris asoli agīn tətətapuəh e natimnati mīn o Iesu. Tətətapuəh o nətəmimi mīn rəhan mīne nəghatiən mīn rəhan iətəm təmatəni mətəgətun ilah lan.†

²⁰ Kəni Iesu tətəni=pən kəm in məmə, “Iəu iəmətəni rəhak nəghatiən mīn e nəhmti nətəmimi. Nian rəfin, iətəgətun nətəmimi lan, əpəha e nimə mīn rəha nuhapuminiən, kəni əpəha e Nimə Rəha Uhgīn, iətəm nətəm Isrel kəutəharəg ikin nian rəfin. Iəu iəsəhluaigīən e rəhak nəghatiən mīn.

²¹ ?Təhro nəkətapuəh lanu lan kəm iəu? Təuvir məmə nəkuvən mətapuəh o nətəmimi kəmotətəu rəhak nəghatiən mīn. İlah kotəhrun vivi natimnati mīn u iətəm iəməni.”‡

²² Nian Iesu təmatəni nəghatiən əha, kəni soldiə kəti iətəm tətəhtul e Nimə Rəha Uhgīn, in tətəhtul

† **18:19** Nati əpnəpīn məmə Kaiəfəs in pris asoli agīn e nu əha (fes 13), mətəu Anəs in tatos əhanəh nepətiən rəha pris asoli agīn kəti, mətəu-inu in pris asoli aupən ikin. Kəni fes u tətəghati e Anəs. (Jon 18:24; Luk 3:2; Uək 4:5-6). ‡ **18:21** Lou rəha nətəm Isrel tətəni məmə iətəmimi kəti ko təsəni pətigəm aruiən in e kot. Mətəu pris asoli agīn tətətapuəh o Iesu məmə otəni pətigəm aru in.

əha ikin, təmem nikapin, kəni məni məmə, “?Nətəni lanko e pris asoli agin o nak?”

²³ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nəmə iəməni nəghatian nəuvein kəsotəhruahruian, təuvir nəkəni pətigəm. ? Mətəu nəmə rəhak nəghatian min kotəhruahru əmə, təhro nəkem iəu?”

²⁴ Kəni əmeiko Anəs tahli=pən Iesu tuvən o pris asoli agin u Kaiəfəs. Mətəu təmatəmki əhanəh niləuis u kəməlis-ərain lan.

*Pitə tinəni min məmə
tərru Iesu*

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Kəni Saimon Pitə təhtul əhanəh mətətogəm e nigəm. Kəni kautətapuəh ohni məmə, “?Ei, ik min u, ik iətəmimi rəha iətəmi əha?”

Mətəu Pitə təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu rəhan iətəmimi.”

²⁶ Kəni əmeiko, ioluək kəti rəha pris asoli agin, in nəuaniləuis kəti rəha suah u Pitə təmətahtuv matəlgin aupən, in təməni məmə, “?Nikik təhti məmə iəmeruh ik itəmah min əpəha e niki nigə olif, uə kəpə?”

²⁷ Mətəu Pitə təni məmə, “!Kəpə! Səniəmə iəu.”

Kəni rəueiu agin min, mənig kəti təkəkə.Š

*Iesu in təməhtul aupən
e nəhmti Pailət*

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Kəni ləpləpin agin, kəmotələs Iesu mohiet e nimə rəha Kaiəfəs, məhuvən e nimə rəha Pailət. Pailət in iətəm Rom, mətəu in tatos narmənigiən asoli Isrel. Nətəm Isrel kautos nətuakəmian kəti

rəhalah, ilah kəsəhuvəniən e nimə rəha Ianihluə kəti. Nəmə okəhuvən imə, kəni ilah kəutəni məmə ilah kotamikmik e nəhmti Uhgın, kəni ilah ko kəsotuniən nauəniən rəha lafet rəha Pasova.*†

29 Nətuakəmiən u rəhalah, tol kəni Pailət in təmiet e rəhan nimə, muva ihluə məmə oteruh ilah. Kəni in təmətapuəh məmə, “?Nipəgnəmtin nak u itəmah nauteh=pən e suah u?”

30 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “! Nəmə suah u in təsatgəhliən lou, kəni iəsotələsiən məhuva ohnik!”

31 Kəni Pailət təni=pən kəm lah məmə, “Təuvir məmə itəmah onəkotələs in məhuvən, kəni itəmah motakil, titəu=pən lou min rəhatəmah.”

Mətəu ilah kotəni=pən kəm in məmə, “Mətəu nətəm Rom əmə ilah kotegəhan məmə kəhrun nohamuiən itəmi.”

32 Iesu təmətəni aupən məmə in otimis lanəha,‡ kəni natimnati min u kəmol məmə nəghatiən min u rəhan okəhuva motol nipəhriəniən.

33 Kəni əmeiko Pailət tuvən min imə, kəni mauin e Iesu tuva məhtul aupən e nəhmtin, kəni mətapuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Ik kig rəha nətəm Isrel?”§

* **18:28** E fes u, Jon tətəgətun məmə nətəmi asoli rəha Isrel ilah kəutalkut pik o nitəu-pəniən lou əlkələh min rəhalah, mətəu ilah kautol məmə ilah kəutohamu iətəmi kəti timis mətəu-inu kəsotolkeikeiən in. † **18:28** Jon 11:55 ‡ **18:32** Iesu təməni məmə in otimis e nigə kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kəni nətəm Rom, ilah kautohamu nətəmi kautol nərahien, mautətu-pəri ilah e nigə kəluau. Mətəu nətəm Rom kəsotegəhaniən məmə nətəm Isrel, ilah okotohamu itəmi iətəm tatol nərahien. § **18:33** Mat 2:2; Luk 23:2-3

34 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Ik aru əmə nətətapuəh lankonu lan, uə nətətapuəh mətəu-inu nətəmimi kəutəni=pinə iəu kəm ik?”

35 Kəni Pailət təni=pən məmə, “?Təhro? !? Ik nıkim təhti məmə iəu iətəm Isrel kəti u!? Nətəmimi imam ikin əmə mine pris asoli mın rəham, ilah kəmotegəhan=pa lam e nəhlmək. ?Ik nəmol nati nak?”

36 Kəni Iesu təni məmə, “İəu, iəsoliən kig rəha niftəni u. Nəmə iəu kig kəti təhmen e kig mın rəha nəhue niftəni u, kəni rəhak nətəmimi mın okotəluagin, motoh nətəmimi mın u kotolkeikei məmə okotəfən iəu e nəhlmı nətəmi asoli rəha nətəm Isrel. Mətəu iəu səniəmə kig kəti rəha nəhue niftəni u.”*

37 Kəni Pailət təməni məmə, “Pəhriən. Ik kig kəti ko.”

Kəni Iesu təni məmə, “Ik nəməni məmə iəu kig kəti. İəu iəməir=pa e nəhue niftəni u o nati kətiəh əmə, məmə iətəhtul pətigəm mətəni pətigəm nıpəhriənien.† Kəni iətəmimi iətəm nıkin tagiən məmə otitəu=pən nıpəhriənien, kəni in tatətəlig e rəhak nəghatiən.”‡

38 Mətəu Pailət təni=pən kəm in məmə, “?Nak u, nıpəhriənien?”

*Pailət təmakil məmə
Iesu təkeikei mımis*

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Kəni Pailət təmiet mın muvən meh nətəmi asoli mın rəha nətəm Isrel, məni=pən kəm lah məmə, “İəu iəsəruhiən nolien tərəh kəti mine e suah u, iətəm tətəni məmə suah u təmərəkın lou.§

* 18:36 Luk 17:21; Jon 6:51 † 18:37 Jon 3:32 ‡ 18:37 Jon 8:47

§ 18:38 Luk 23:4

³⁹ Mətəu e noliən rəhatəmäh, e nian rəha lafet rəha Pasova, nian rəfin iatitīs suah kəti mahli pətigəm e kaləpus. ? Kəni təhro? ? Itəmäh nəkolkeikei məmə iəu iəkegəhan lan kəni mītīs kig rəha nətəm Isrel?”

⁴⁰ Kəni ilah kotagət əfəmäh motəni məmə, “!Kəpə! Itimäh iəkotəpəh suah ko, iəkotolkeikei Parəpəs!” Parəpəs u, in iakläh kəti, kəni in təmətəluagin mətəhamu itəmi məmə otəhgi pətigəm kəpmən rəha Rom.*

19

¹ Kəni Pailət təməfən Iesu e nəhlmī rəhan mīn soldia mīn, kəni ilah kəmotalis.*

² Kəni kəmotəmki nīləuis iətəm tol nihlīn nihlīn, motol kəfəfau lan, təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni motaharu=pən e rəhn-kapə. Kəni məhuvən=pən e kot əfəmäh kəti kəm in, tol nəugī naris lan, təhmen e kot rəha kig.

³ Kəni ilah məhuvə ohni, məutəuvsan lan, kəni məutəni məmə, “Ik u inu, kig rəha nətəm Isrel. Itimäh iəkotəfən nisiaiən kəm ik.” Kəni ilah mautem=pən əmə nīkapīn.

⁴ Kəni Pailət tiet mīn muvən ihluə, kəni mətəni=pən kəm nətəmimi məmə, “Ei, nətəmimi. Iəu iəkahli pətigəm mīn suah u tuva ihluə, məmə itəmäh onəkoteruh-to məmə iəu iəsehian noliən tərəh lan mine.”

⁵ Kəni Iesu təmiet mīn muva ihluə. In tətəfəfau e kəfəfau u kəmol e ləhi iətəm tol nihlīn-nihlīn, təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni matuvən e kot əfəmäh tol nəugī naris, təhmen e kot rəha kig, kəni

* **18:40** Uək 3:14 * **19:1** Aes 50:6; 53:5

Pailət təni=pən kəm lah məmə, “!Nətəmimi! !Otehto! Suah u inu!”

⁶ Mətəu nian pris asoli mīn mīne soldia mīn nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgīn kəmotafu, ilah kəmotagət əfəməh mautəni məmə, “!Okətu-pəri e nigī kəməluau! !Okətu-pəri e nigī kəməluau!”†

Kəni Pailət təməni=pən kəm lah məmə, “Intələh, itəmāh pisin əmə, otos məhuvən, motətu-pəri e nigī kəməluau. Mətəu iəu iəseruhian noliən tərāh kəti mīne lan.”

⁷ Mətəu ilah kotəni məmə, “Rəhatimah kəti əha ikin lou tətəni məmə in otəkəikēi mīmīs, mətəu-inu in tətəni məmə in Nəti Uhgīn.”‡

⁸ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatian u, in təməgin pik təhmīn mīn.

⁹ Kəni in təmatig muvən mīn imə, mətəpuəh o Iesu məmə, “?Ik iətəm iə?”§

Mətəu Iesu təsuhəlpinian rəhan nəghatian.

¹⁰ Kəni Pailət təni=pən kəm in məmə, “?Təhro nəsəni=paiən kəm iəu? ?Ik nəsəhrunian məmə iəu iətos nəsanəniən məmə iəkəhli pətīgəm ik, kəni matos mīn nəsanəniən məmə okəhti=pən ik e nigī kəməluau?”

¹¹ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nəmə Uhgīn təməsoliən nati u, ko ik onəsos aginian nəsanəniən məmə onəkakil iəu.* Tol lanəha, noliən tərāh rəha

† 19:6 Uək 3:13 ‡ 19:7 Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33

§ 19:9 Pailət təmətəpuəh lanəha o nəhrunian məmə nəmə təhro Iesu in uhgīn əkəku kəti, uə nəmə təhro nikin tətəhti məmə Iesu in iətəm e nītəni pisin kəti kəni iətə-pisin kəti in otakil noliən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tinuhəlpin rəkis nəghatian rəhan, mətəu Pailət təməsəniən niphəriənian lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * 19:11 Rom 13:1

iätəmi u iätəm təməfīnə iəu e nəhlməm, in tərəh mapirəkis rəham.”†

12 Kəni tətəuəin e nian əha, Pailət təmolkeikei məmə otəhlman e Iesu. Mətəu nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel kəutagət əfəməh mautəni məmə, “Nəmə nəkəhlman e suah u mahli pətīgəm, kəni ik səniəmə iätəmi rəha Sisə. Iətəmi kəti u iätəm tətəni məmə in kig in tikimīr rəha Sisə.”

13 Kəni nian Pailət təmətəu nəghatiən u, kəni təmit Iesu muva mīn ihluə. Kəni in təmuvən əha ikīn kəti, nərgin u, Lou Kəpiel Epin-Epin, e nəghatiən Isrel, in Kapata,‡ kəni mətəharəg-pəri e jeə rəha nakiliən.

14 Tinuəkīr mītigar təhtul əhruahru, e nian əhruahru rəha nol əpenə-penəiən o noliən lafet rəha Pasova.

Kəni Pailət tənī=pən kəm nətəm Isrel məmə, “! Ei, nətəmi mīn əpə! !Otafu-to! !Suah u in kig rəhatəmah!”§

15 Mətəu ilah kəmotagət əfəməh, motəni məmə, “! Ohamu! !Ohamu! !Ətu-pəri e niği kəməluau!”

Kəni Pailət təməni=pən kəm lah məmə, “?Itəmah nəkotolkeikei mə iəu iəkətu-pəri kig rəhatəmah e niği kəməluau?”

Mətəu pris asoli mīn kotəni məmə, “!Sisə əmə u, in rəhatiməh kig!”

16 Kəni Pailət təmegəhan=pən e Iesu tuvən e nəhlmiləh, məmə soldie mīn rəha Rom okəhuvən

† 19:11 Jon 18:30; Uək 3:13 ‡ 19:13 Kapata in ikīn kəti kəməlin kəpiel iätəm tepin-epin mīn ikīn, kol təhmen əmə e simen. § 19:14 Jon 19:19,21-22

motətu-pəri e niġi kəməluau.*

*Soldia min kəmotətu-pəri Iesu e niġi kəməluau
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)*

Kəni ilah kəmotələs Iesu məhuvən.

¹⁷ In tatələs niġi kəməluau rəhan,† miet matuvən ikin kəti min, nərgin u, Kolkotə e nəghatien rəha nətəm Isrel. Niṗətın u, “Louipil-uipil.”

¹⁸ Kəni ikin əha, kəmotətu-pəri Iesu e niġi kəməluau. Kəni kəmotatig motəhti=pən min iətəmimi mil keiu e niġi kəməluau keiu min, kəti e nikalın maru, kəti e nikalın məuil, kəni Iesu in tətəhkul e nəlugin e lau.

¹⁹ Kəni Pailət təməni kətei rəkis nəghatien kəti, kələs kan kəhti=pən e rəhn-kapə niġi kəməluau. Nəghatien u tətəni məmə,

IESU

IƏTƏM NASƏRİT

KIG RƏHA NƏTƏM ISREL‡

²⁰ Kəni nətəm Isrel tepət, ilah kotafin nəghatien u, mətəu-inu ikin əha kəmotəhti=pən Iesu ikin, in iuəkir əmə o taun. § Kəni nəghatien u, kəmətei rəkis e nəghatien rəha nətəm Isrel, mine nəghatien rəha nətəm Rom, mine nəghatien rəha nətəm Kris.

²¹ Kəni pris asoli min rəha nətəm Isrel, kəməhuvən motəni=pən kəm Pailət məmə, “Onəsəteien məmə, ‘Kig rəha nətəm Isrel.’ Təuvir mə onəkətei məmə, ‘Suah u in tətəni məmə in kig rəha nətəm Isrel.’ ”*

* **19:16** Pailət in təhrun əmə məmə Iesu nati tərəh tükə lan, mətəu in təhrun min məmə nəmə təsolian nikilah, okotol nərahien, kəni Sisə u kig rəha Rom təhrun nərakien lan e uək rəhan. † **19:17** Luk 14:27

‡ **19:19** Jon 19:14,21 § **19:20** Hip 13:12 * **19:21** Jon 19:14

22 Mətəu Pailət təni məmə, “!Kəpə! Nati iətəm iəmətei təmähli əmə lanəha.”

Soldiə mīn kəmotəuəri natimnati rəha Iesu

23 Kəni nian soldiə mīn kəmotəhti-pəri rəkis Iesu e niği kəməluau, kəni motos rəhan napən, kəni motəuəri nəhmtin kuvət, mətəu-inu soldiə mīn ilah kuvət. Mətəu kot əfəmäh rəhan, iətəmimi iətəm in təmol napən, təməsilpinian napən lan, in təmol apiəpiə əmə napən əha.

24 Kəni soldiə mīn u kīnotəni-əni kəm lah mīn məmə, “Ei, təsəuviriən məmə okotearis nati u. Təuvir məmə okotatu əmə e tais ohni. Kəni iətəmi tol win lan, in tos rəhan u kot.” Nati u təmiet məmə otol nəghatīən rəha Nauəuə Rəha Uhgīn tuva mol niṗəhriənian, u təməni məmə,

“Ilah kəmotəmki rəkis rəhak napən. Ilah kəmotəuəri e lah mīn.

Kəni ilah kəmotatu e tais məmə otəgətun məmə pəh otos napən mīn əha.”†

Kəni tol lanəha, soldiə mīn kəmotol pəhriən lanəha.‡

Iesu mīne rəhan mamə

25 Kəni iuəkīr əmə o niği kəməluau rəha Iesu, niṗətan kuvət kəmautəhtul əha ikin. Mamə rəha Iesu, mīne pia rəhan mamə, mīne Meri kəti mīn, pətan rəha Klopəs, mīne iahunin kəti mīn Meri pətan Maktələ.§

26 Kəni nian Iesu təmeruh rəhan mamə mīne suah u iətəm in tolkeikei pik* kautəhtul e nīkalin,

† 19:24 Sam 22:18 ‡ 19:24 Jon 19:28,36,37 § 19:25 Luk 8:2; Jon 20:1,18 * 19:26 Jon tətəni aru əmə in məmə, “suah u iətəm in tolkeikei pik” (Jon 13:23).

kəni tənɪ=pən kəm rəhan mamə məmə, “!Pətan, nətɪm kol!”

²⁷ Kəni mənɪ=pən kəm suah u məmə, “Ik rəham u mamə.” Kəni tətʉuɪn e nian əha, suah u təmit pətan u mian iman ikɪn, kəni in təmateh vivi in, təhmen e rəhan əhruahru mamə.

Iesu tinimis

(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Kəni uərisig lan, Iesu təməhrun məmə uək mɪn iətəm in təmuva məmə otol, tɪnol naunun rəkis.† Kəni o noliən nəghatiən mɪn e Nauəuə Rəha Uhgɪn tuva mol nɪpəhrɪənɪən lan, in təmənɪ məmə “Inəuəuə.”‡

²⁹ Kəni nosinati əkəku kəti əha ikɪn tətəharəg, kəmiuvi=pən wain lanu tarfu, mənɪ lan nəhmtɪn teiuaiu. Kəni ilah kəmotələs nati kəti talus-alus təhmen e kotɪn, kəni motəfən e wain u, kəni motətu=pən e nəhlmi nigi kəti kətəni məmə hisop, kəni motləfəri tuvən iuəkɪr o nɔhli Iesu, məmə otəmnɪm.

³⁰ Kəni nian in təməmnɪm wain u nəuветɪn, kəni mənɪ məmə, “!Nətɪmnati rəfin tɪnol naunun!”§

Kəni in təmarəg iahu e rəhn-kapə, mehag pətigəm e rəhan nehagiən tiet, kəni mɪmɪs.

Suah kəti təməu nɪkali Iesu

³¹ Nian əha rəha nol əpenə-penəɪən, mətəu-inu okəni lauig lan, nian rəha Sapət. (Kəni Sapət u, in Sapət keikei kəti.)* Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəsotolkeikeiən məmə nɪpəti suah milahal əha okəhləhkul e nigi kəməluəu mətəuarus=pən

† **19:28** Jon 17:4 ‡ **19:28** Sam 69:21; Jon 19:29 § **19:30**
Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 * **19:31** Sapət u, in Sapət keikei kəti, mətəu-inu təmuva əhruahru e nian rəha lafet rəha Pasova.

nian əha. Kəni o nati əha inəha, ilah kəməhuvən motətapuəh o Pailət məmə otahlı=pən rəhan mın nətəmimi, kəhuvən, motahtihli nəhlkilahal, pəh ilahal okihlimis uəhai əmə. Konu ilah okotələs rəkis nıpətılahal.

³² Kəni soldia mın kəmotaupən motahtihli nəhlki suah mil u keiu iətəm kəmotəhti=pən ilau e nigı kəməluau ilahal İesu.

³³ Mətəu nian kəməhuva o İesu moteruh məmə in tınimıs rəkis. Kəni əmeiko, ilah kəsotahtihliən nəhlkin.

³⁴ Kəni soldia kəti təməu əmə nıkalın e rəhan nırəu, † kəni rəueiu agın, nırə mine nəhu kəmuaiu əhmen-əhmen əmə, ‡ mətueiuaiu e nıpətın. §

³⁵ (Kəni suah kəti əha ikın tətəhtul,* in təmeh natimnati mın u e nəhmtın. Kəni nəghatiən mın rəha suah u, in təhruahru, kəni in təhrun məmə in tətəni pəhriən. Kəni in tətəni pətigəm məmə itəmah mın onəkotəhrun motəhatətə lan.)

³⁶ Natimnati mın u kəməhuva məmə okotol nəghatiən e Nauəuə Rəha Uhgın tuva mol nıpəhriənən lan, † u tətəni məmə, “Ko nıkilkilin kəti təsitəgitiən.” ‡

³⁷ Kəni nəghatiən kəti mın e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İlah okoteruh suah u iətəm

† **19:34** Sek 12:10; Nəh 1:7 ‡ **19:34** Nian nırə mine nəhu kəmuaiu tətəgəhun məmə İesu təmimıs pəhriən agın. § **19:34** 1Jon 5:6-8

* **19:35** Aposil Jon iətəm təmətei nauəuə u, in tətəghati aru əmə lan e fes 35 (Jon 19:26; 21:24). † **19:36** Jon 19:24,28,37 ‡ **19:36** İesu in təhmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Pasova kəni nıran otosmiəgəh nətəmimi rəha Uhgın. (Jon 1:29; 1Kor 5:7; 1Pitə 1:19) Təhmen məmə kəməsatgəhliən nıkilkili nenəti sipsip mın iətəm katoh e lafet rəha Pasova (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolıən əhmen əmə, nıkilkili İesu kəti, təməsitəgitiən. Sam 34:20.

kəmotəu.”§

Josip mine Nikotiməs, ilau kəmiatənim Iesu

³⁸ Kəni uərisig e natimnati mɪn u, iətəm Aramatia kəti, nərgin u, Josip. Josip u, in iətəmimi kəti rəha Iesu, mətəu tətəhluaig e nati u, mətəu-inu tətəgin e nətəmi asoli rəha nətəm Isrel.* In təmuvən meruh Pailət, kəni tətəpuəh ohni məmə otegəhan lan pəh tos rəkis nɪpətɪ Iesu. Kəni əmeiko, Pailət təmegəhan lan, kəni in təmuvən mos rəkis.

³⁹ Kəni Nikotiməs, u aupən in təmuvən meruh Iesu lapin,† in təmuvən ilau Josip. In tatitol kətim kəti, təmərɪauəh e nati pien-pien mɪn u mɪr mɪne alos. Kətim u təfigəm təhmen e tate kilo.

⁴⁰ Kəni ilau kəmuos rəkis nɪpətɪ Iesu, muəuveg e napən təuvɪr kəti, nərgin u linən. Kəni ilau kəmuol=pən mɪr mɪne alos e napən u, təhmen əhruahru əmə məmə inu nətəm Isrel kəutəuveg nɪpətɪ iətəmimi mɪne lan, mautohtənim.

⁴¹ Kəni ikin əha kəmətu-pəri Iesu ikin e nigɪ kəməlɪuau, nɪmɪ kəti əha ikin, kəni ikin əha, nɪpəg kəpiel kəti əha ikin, iətəm katitənim itəmi ikin. Kəni ikin əha, kəsitənim=pən əhanəhɪən iətəmi kəti ikin.‡

⁴² Kəni ilau kəmuələhu=pən nɪpətɪ Iesu e nɪpəg kəpiel u, mətəu-inu nian əha in nian rəha nətəm Isrel kautol əpenə-penə lan o Sapət,§ kəni nɪpəg kəpiel iətəm katitənim itəmi ikin, in iuəkɪr əmə.

§ 19:37 Sek 12:10; Nəh 1:7 * 19:38 Jon 7:13 † 19:39 Jon 3:1-2; 7:50 ‡ 19:41 Afɪn-to futnot e Jon 11:38 iətəm tətəghati e nolɪən rəha nɪtənimɪən itəmi. § 19:42 Afɪn-to futnot e 19:31.

20

*Iesu tināmiəgəh mīn**(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)*

¹ E Sante, ləplapīn aɡīn, tətəpīnəpu əhanəh, Meri u pətan Maktələ,* təmuvən e nīpəg kəpiel. !Kəni meruh məmə kəpiel asoli u kəmahtīpəsīg e nīpəg kəpiel lan, kəmisuə rəkis!

² Tol lanəha, kəni in təmaiu mītəlig muvən o Saimon Pitə mīne iətəmimi u kəti mīn rəha Iesu, u Iesu tolkeikei pīk, kəni məni=pən kəm lau məmə, “Ilah kəmotələs rəkis nīpəti Iərmənīg əpəha e nīpəg kəpiel. Kəni iəkotəruru məmə kəmotələhu=pən iə nīpətin.”

³ Kəni Pitə mīne iətəmimi kəti mīn u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okueruh nīpəg əha.

⁴ Kəmuaiu əsanən mian, mətəu suah u kəti in təmaiu maupən mapirəkis Pitə, maupən muvən əpəha nīpəg u ikin.

⁵ Kəni in təməməhli-əməhli məsal=pən əpəha imə, kəni meruh napən təuvīr u linən tətəməhli, mətəu in təməsuvənīən imə.

⁶ Kəni Saimon Pitə in təmīet pətīgəm=pa mīn, kəni miuvīg=pən uəhai əmə imə e nīpəg kəpiel u, kəni meruh napən mīn u kautəməhli,

⁷ kəni meruh mīn napən u kəməuveg rəhn-kapə Iesu lan aupən. Napən u, in təsəməhli-pənīən ilah napən mīn u nəuvein, mətəu in kəmaiu-aiu vivi kələhu pīsīn.

⁸ Iətəmimi u rəha Iesu iətəm təmaupən, in mīn təmuvən imə e nīpəg kəpiel, kəni in təmeruh natimnati mīn u, kəni in təməhatətə məmə Iesu tināmiəgəh mīn.

* **20:1** Luk 8:2; Jon 19:25

9 (Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə Iesu otəkeikei məmiəgəh mın e nımisiən, mətəu ilah kəsotəhrun vivi əhanəhiən nəghatiən əha.)†

*Meri u pətan Maktələ in təmeruh Iesu
(Mak 16:9-11)*

10 Kəni iətəmimi mil u rəha Iesu kəmiatəlig mətian imalau ikin,

11 mətəu Meri in tətəhtul iuəkir e nıpəg kəpiel u mətəsək. Kəni nian in təmətəsək əhanəh, kəni məməhli-əməhli mətəsəl=pən əpəha e nıpəg.

12 Kəni əmeiko mafu agelo keiu əpəha imə. Napən rəhalau in tərüən vivi. İlau kətuəharəg əha kəmələhu=pən Iesu ikin. Kətiəh tətəharəg e nimei rəhn-kapə, kəni kətiəh e nimei nəhlkin.

13 Kəni ilau kəmuətapuəh ohni məmə, “Pətan. ? İk nətasək o nak?”

Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “İlah kəmotələs rəkis nıpəti İərməniğ rəhak, kəni iəkəruru məmə kəmotələhu=pən iə.”

14 Nian in tınəni rəkis nəghatiən u, kəni meirair, kəni meruh Iesu tətəhtul, mətəu in təruru məmə Iesu.

15 Kəni Iesu təmətəpuəh ohni məmə, “Pətan. ? Nətasək o nati nak? İk nətəsəl e pəh?”

Mətəu pətan u, nikin təhti məmə mətə iətəmi u tətəfəl nati əha ikin əha, kəni in təməni=pən kəm in məmə, “İtəmi asoli, nəmə ik nəmələs rəkis nıpətin, kəni mələhu=pən ikin kəti, əui, əni=pa-to kəm iəu, pəh iəu iəkuvən mos.”

† 20:9 Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Uək 2:24-28

16 Kəni Iesu təni=pən məmə, “Meri.”‡

Kəni Meri təmeirair uəhai əmə, məsal=pən meruh, kəni məni məmə, “! Raponi!” (Inu nəghatiən rəha nətəm Isrel u, nipətin təni məmə, “Rəhak İəgətun.”)

17 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Saskəlimiən iəu, mətəu iəu iəsuvən əhanəhiən əpəha ilis o rəhak Tatə. Mətəu ik, uvən, meh piak min kəni məni=pən kəm lah məmə iəu inatitəlig=pən ilis o rəhak Tatə, kəni in min rəhatəmah Tatə. In Uhgın rəhak, kəni in Uhgın min rəhatəmah.”

18 Kəni Meri təmuvən meruh nətəmimi min rəha Iesu, kəni təni=pən kəm lah məmə, “!Nəsuaħ min əpə! !İəu iəmeruh İərməniğ!” Kəni in təməni pətiğəm nəghatiən min iətəm Iesu in təməni=pən kəm in.

*Nətəmimi min rəha Iesu kəmoteruh in
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)*

19 E Sante ləhnaiuv, nətəmimi min rəha Iesu kəmotuhapumın ilah min əpəha e nimə kəti, kəni motasişig e doə motol lok lan, mətəu-inu ilah kəutəgin e nətəmimi asoli rəha nətəm Isrel. Kəni əmeiko, Iesu təmuva məhtul e nəlugın e lah kəni məni=pən kəm lah məmə, “Pəh nəməlinuiən tətətiğ o təmah.”§

20 Kəni məgətun nəhlmin mine nəhlkin kəm lah, kəni nıkilah təmagiən pik mətəu-inu kınoteruh İərməniğ.*

‡ 20:16 Iesu təmauın e nərgi Meri e nəghatiən Aram, u nəghatiən əhruahru rəhalau, konu in təhrun məmə Iesu. Məta ilau kətuəghati e nəghatiən Kris kəm lau min e fes 13-15. § 20:19 Jon 20:21,26;

Jon 14:27; 16:33 * 20:20 Jon 16:19-22

21 Kəni Iesu təni=pən mīn kəm lah məmə, “Pəh nəməlinuian tətatiḡ o təmah.† Tol mə rəhak Tatə təmahli=pa iəu,‡ e nolian əhmen əmə, iəu iətahli=pən itəmah.”§

22 Kəni nian in tīnəni rəkis nəḡhatian u, kəni in təmehaḡ=pən e lah, kəni məni məmə, “Itəmah, otos Narmīn Rəha Uḡin.*

23 Nəmə nəkotalu e nolian tərəh rəha iətəmimi, kəni Uḡin mīn otafəl rəkis nolian tərəh rəhan. Mətəu nəmə itəmah nəsotaluiən e nolian tərəh rəha iətəmimi, kəni Uḡin otəsaluiən lan kəni məsafəl rəkisən.”†

Iesu mine Toməs

24 Kəni iətəmi tueləf u kəti rəha Iesu, nəḡin u Toməs, u kətauin lan məmə, Mil-Mil, in təmikə e nian Iesu təmiet pətḡəm=pa o lah.

25 Kəni in mīn nəuvein, ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Ei, iəmoteruh rəhatah Iərmənḡ!”

Mətəu Toməs təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə iəkəruh nimei nil e nəhlmīn mil, konu iəkək e nəuanəhlmək, konu meapən e nimei nīrəu e nīkalin, konu pəh iəkəni nīpəhriənian məmə in pəhriən məpanəhatətə lan. Mətəu nəmə iəsehian, ko iəsəhatətəian lan.”‡

26 Kəni tīnos nəfakian apiəpiə kətiəh rəkis, nətəmimi mīn rəha Iesu kəutəharəḡ mīn əpəha imə, e nimə kətiəh əmə, kəni motahtipəsḡ e doə, motol lok. Kəni Toməs əha ikin ilah mīn. Nati əpnəpin kəmol lok e doə, mətəu Iesu tatḡ muva

† 20:21 Jon 20:19,26 ‡ 20:21 Jon 3:17 § 20:21 Mat 28:19; Jon

17:18 * 20:22 Esik 37:9; Jon 7:39; Uək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kəl 3:2

† 20:23 Mat 16:19; 18:18 ‡ 20:25 Mak 16:11

mīn mǎhtul e nǎlugīn e lah mǎni=pǎn mǎmǎ, “Pǎh nǎmǎlinuian tǎtatīg o tǎmah.”§

27 Kǎni mǎni=pǎn kǎm Tomǎs mǎmǎ, “Eruh-to nǎhlmǎk. Vǎ mek e nǎuanǎhlmǎm. Kǎni muahru=pa e nǎhlmǎm kǎni meapǎn e nīmei nīrǎu u e nīkalīk. Sǎniǎn neiūǎiǎn lan, mǎtǎu ik onǎkǎkeikei mǎhatǎtǎ lak.”*

28 Kǎni Tomǎs tǎni=pǎn kǎm in mǎmǎ, “Ik rǎhak lǎrmǎnīg, kǎni ik rǎhak Uhgīn.”†

29 Kǎni Iesu tǎni=pǎn kǎm in mǎmǎ, “Ik nǎmǎhatǎtǎ lak, mǎtǎu-inu nǎmeruh iǎu.‡ Mǎtǎu nǎtǎmimi mīn u kǎsoteruhīǎn iǎu, kǎni ilah kǎutǎhatǎtǎ lak, ilah okotos nǎuvīriǎn pǎhriǎn, nīkilah tagīǎn pǎhriǎn.”§

Nauǎuǎ u, kǎmǎtei mǎmǎ nǎtǎmimi okotǎhatǎtǎ e Iesu

30 Iesu tǎmol nǎmtǎtiǎn mīn tepǎt e nǎhmtī rǎhan nǎtǎmimi, iǎtǎm kǎsǎtei rǎkisiǎn e nauǎuǎ u.*

31 Mǎtǎu kǎmǎtei natimnati mīn u e nauǎuǎ u mǎmǎ itǎmah onǎkotǎhatǎtǎ† mǎmǎ Iesu in Krīsto iǎtǎm Uhgīn tǎmǎni mǎmǎ otǎhli=pa, inu Nǎti Uhgīn. Kǎmǎtei lanǎha, mǎmǎ itǎmah onǎkotos nǎmiǎgǎhīǎn e nǎrgīn, mǎtǎu-inu itǎmah nǎutǎhatǎtǎ lan.‡

21

Iesu tǎmol ǎpu in kǎm rǎhan nǎtǎmimi ilah ǎpīn

1 Uǎrisīg e natimnati mīn u, Iesu tǎmol ǎpu mīn in o rǎhan mīn nǎtǎmimi,* ǎpǎha e nīpǎkil e nīkali nǎhu

§ 20:26 Jon 14:27; 20:19,21 * 20:27 Luk 24:40 † 20:28 Nǎh 4:11 ‡ 20:29 Jon 3:15 § 20:29 1Pitǎ 1:8-9 * 20:30 Jon 21:25 † 20:31 Jon 3:15 ‡ 20:31 Jon 19:35 * 21:1 Jon 21:14; Jon 20:19,26

asoli, kətəni məmə Lek Kaləli.† Kəni təmol əpu in lanu.

² E nian əha, nətəmimi mīn u rəha Iesu kəmotaliuək kətiah: Saimon Pitə, mīne Toməs u kətauin lan məmə Mil-Mil, mīne Nətaniəl u iətəm Kaləli iman lahuənu Kenə, mīne nəti Səpəti mil,‡ mīne iətəmimi mil keiu mīn rəha Iesu.

³ Saimon Pitə tənī=pən kəm lah məmə, “İəu inatuvən iəkauəl e nəmu mīn.”

Kəni ilah kotəni məmə, “İntəh, pəh kitah rəfin kəhuvən.” Kəni ilah rəfin kəmotəiuaiu, məhuvən e bot kəti. Kəni Pitə təməpeg rəhan napən o uək. Kəni ilah kəməhuvən, motəraki e net, mətəuarus tian. Mətəu kəsotosiən nəmu kəti mīne.§

⁴ Kəni tīnatian, kəni Iesu tuva mətəhtul ipari, mətəu rəhan mīn nətəmimi, ilah kotəruru məmə Iesu.*

⁵ In tətəpuəh o lah məmə, “!Nəman! ?Nəsotosiən nəmu kəti?”

Kəni ilah kotəni məmə, “Kəpə, nəmu tikə.”

⁶ Kəni in tənī=pən kəm lah məmə, “İntəh, otəraki=pən-to e net e nəven maru ikin e nīkali bot, kəni onəkotiuvi nəmu nəuvein.” Kəni əmeiko, kəmotəraki pətigəm e net, əmeiko, mīnotəruru niuvi-pəriən, mətəu-inu net təri mīnəri mīnəriəuəh e nəmu.†

⁷ Kəni suah u iətəmi Iesu tolkeikei pik, in tənī=pən kəm Pitə məmə, “!Ei! !İərmənig əhruahru əha!” Kəni nian Pitə təmətəu nəghatien u, təmətəuti

† **21:1** Nəghatien Kris əhruahru tətəni məmə “nəhu Lek Taipiriəs,” in nərgi nəhu Lek Kaləli kəti mīn. ‡ **21:2** Nəti Səpəti mil keiu, ilau u Jemis mīne Jon. Jon u inu in təmətei nauəuə u. § **21:3** Luk 5:5

* **21:4** Luk 24:16; Jon 20:14 † **21:6** Luk 5:4-7

uəhai əmə e rəhan kot, kəni miuwig pətigəm ləuantəhi, meai muvari.

⁸ Kəni nətəmimi mīn u nəuvein rəha Iesu, ilah kəməhuvari e bot, motiuvi net əpəha təmərīauəh e nəmu, mətəu-inu bot iuəkīr əmə o nīpəkīl, təhmen əmə o hanrīt mitə.

⁹ Kəni nian ilah kəməhuvari, moteruh nīgəm əkəku kəti əha ikīn, nəuanəmkeiuv tatuəu əhanəh, kəni nəmu nəuvein əha ikīn, kətuvan e nīgəm, mīne pīret əha ikīn.

¹⁰ Kəni Iesu tənī=pən kəm lah məmə, “Otos nəmu mīn ko nəuvein iətəm nəmotos məhuva.”

¹¹ Kəni Saimon Pitə təmuven mīn e bot, kəni miuvi kəkan net muven əpəha ipari. Net u tərīauəh e nəmu asoli mīn, ilah rəfin uan-hanrīt fifti-tri. Kəni nati əpnarīn məmə net u təmərīauəh pau e nəmu, mətəu in təməsəhapuīən.

¹² Kəni Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “Əhuva motauən.” Kəni ilah nīkīlah təgīn məmə otətapuəh ohni məmə, “?Ik pəh u?” mətəu-inu ilah kīnotəhrun əsas məmə in Iərmənīg.

¹³ Kəni Iesu təmos pīret muva məfən kəm lah, kəni məfən mīn nəmu.

¹⁴ Kəni inu, nian tatol kīsil lan, iətəm Iesu təmol əpu in o rəhan mīn nətəmimi uərisīg e nian in təmīmīs, kəni məmīəgəh mīn.‡

Iesu mīne Pitə

¹⁵ Nian ilah kīnotauən rəkīs, Iesu təmətapuəh o Saimon Pitə, məmə, “Saimon Pitə, nəti Jon. ?Ik nəkolkeikei iəu tapirəkīs nətəmi mīn u?”

Pitə tənī=pən kəm in məmə, “Əuəh, Iərmənīg, ik nəkəhrun məmə iəu iəkolkeikei pīk ik.”§

‡ 21:14 Jon 20:1,19,26 § 21:15 Mat 26:33-35; Jon 13:37-38

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Intəh, ik onəkaugin rəhak nenəti sipsip mīn.”

¹⁶ Kəni Iesu tatig mətapuəh mīn ohni məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nəkolkeikei iəu?”

In təni=pən kəm Iesu məmə, “Əuəh İərməniɡ, ik nəkəhrun məmə iəkolkeikei ik.”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Intələh, ik onəkəsal vivi o rəhak mīn sipsip.”*

¹⁷ Kəni mau kisił lan, Iesu tatig mətapuəh mīn ohni məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nəkolkeikei iəu?”†

Kəni Pitə, nikiŋ təmahmə, mətəu-inu Iesu təmətapuəh ohni mau kisił, məmə, “?Ik nəkolkeikei iəu?” Kəni in təni=pən kəm in məmə, “İərməniɡ, ik nəkəhrun rəfin natimnati.‡ Nəkəhrun məmə iəu iəkolkeikei ik.”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Intəh, ik ətaugin rəhak mīn sipsip.§

¹⁸ “Nipəhriənian aɡin u iatəni kəm ik məmə, aupaŋ, e rəham nətəm aluəian, nəməteargin aru rəham kətəuti, kəni mətəliuək matuvən ikin mīn rəfin iətəm nəkolkeikei məmə nəkuvən ikin. Mətəu nian ik onəkəuəhli, onəkəuəhru e nəhlməm, kəni iətə-pisən kəti otəlis-ərain rəham kətəuti, kəni mit ik nəkian ikin ik nəsolkeikeian məmə nəkuvən ikin.”

* **21:16** Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Uək 20:28; 1Pitə 5:2-3

† **21:17** Jon 13:38 ‡ **21:17** Jon 16:30 § **21:17** Nian Iesu tətəni məmə, “onəkaugin rəhak nenəti sipsip mīn,” mine “onəkəsal vivi o rəhak mīn sipsip,” mine “ətaugin rəhak mīn sipsip,” kəhləni nati kətiəh əmə e suaru pisən pisən e nəɡhatian.

19 E nəghatiən u, Iesu təmaupən mətəni pətīgəm rəkis əmə, nolian iətəm Pitə otimis, kəni rəhan nimisiən,* in otəfəri nərği Uhgın.†

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Intəh, uərisig lak.”‡

*Iesu mīne suah u
iətəm Iesu təmolkeikei pik*

20 Kəni Pitə teirair meruh iətəmimi kəti rəha Iesu tətərisig e lau, iətəmimi u Iesu tolkeikei pik. Iətəmi əha inəha, iətəm təmiəu-iəu muva iuəkir o Iesu e nian kəmətauən e lafet rəha Pasova, kəni mətətapuəh ohni məmə, “?Iərmənig, pəh u otegəhan=pən lam e nəhlmi rəham mīn tikimīr?”§

21 Nian Pitə təmeruh in, kəni tətəpuəh o Iesu məmə, “?Iərmənig, mətəu təhro e suah kəha?”

22 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Nəmə iəu iəkolkeikei məmə in otətəmiəgəh muvən mətəuarus nian iəkətəlig=pa mīn, ik onəkəhrun o nak? Ik u, ik onəkəkeikei muərisig lak.”

23 Kəni tol lanəha o nati u Iesu təməni, nəghatiən kəti əha ikīn kətəni titəlau-təlau e piatah mīn məmə, “Iətəmimi u rəha Iesu otəsīmisiən,” mətəu Iesu təməsəniən kəm Pitə məmə suah u otəsīmisiən. In təməni əmə məmə, “?Nəmə, iəu iəkolkeikei məmə in otətəmiəgəh mətəuarus=pən iəkətəlig=pa mīn, ik onəkəhrun o nak?”

24 Iətəmimi u rəha Iesu in iətəmimi kətiah əmə iətəm tətəni pətīgəm natimnati mīn u,* kəni in mətəi rəkis nəghatiən mīn u. Kəni itimah

* **21:19** Kətəni məmə e nu tate mīn tətəva, kəni kəpanətu-pəri Pitə e nīgi kəməluau. † **21:19** Jon 13:36; 2Pitə 1:14 ‡ **21:19** Mat 4:19; 16:24 § **21:20** Jon 13:23,25 * **21:24** Jon 15:27

iəkotəhrun məmə nəghatiən mīn u tətəni, in
nīpəhrīəniən əmə.†

Naunun nəghatiən

²⁵ Kəni natimnati tepət mīn əpəha ikīn iətəm Iesu
təmol‡ kəni nəmə nətəmimi kəmotətei rəkis natim-
nati mīn u ilah rəfin e nauəuə mīn, iəu, nikik təhti
məmə nəhue niftəni u təkəku o nəliniən nauəuə mīn
u.

† **21:24** Nian nəuvein, Jon tətəghati lanəha, mətəni məmə, “itimah,”
uə “in,” məsəniən “iəu,” mətəu in tətəni aru əmə in. (19:35; eruh-to
1Jon 1:1-4 mīne Nəghatiən əkuəkīr rəha nauəuə u Jon: **?Pəh təmətei
nauəuə u?**). ‡ **21:25** Jon 20:30

Nauəuə Asim Rəha Uhg̃in Nəmtət̃iən Vi
The New Testament in the Whitesands language of
Tanna Island, Vanuatu
Niutesteman long Nərak, lanwis blong Whitesands
Tanna, Vanuatu

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Whitesands

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

913a182a-255f-5344-b6b0-0294ba221e87